

Tisdagen den 24 februari

Kl. 12.00–15.54
18.00–18.47

§ 1 Uppmärksammande av fyraårsdagen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina

*Uppmärksammande
av fyraårsdagen av
Rysslands fullskaliga
invasion av Ukraina*

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! I would first like to invite you to rise to welcome Her Excellency the Ambassador of Ukraine, Svitlana Zalisjtjuk, to the Swedish Parliament.

(Applåder)

För på dagen fyra år sedan välkomnade jag ambassadörens företrädare hit till riksdagen. Den fullskaliga ryska invasionen hade då bara pågått i några timmar. Det var ett laddat ögonblick när ingen visste vad som skulle hända, men när alla insåg att vi stod inför ett avgörande ögonblick i Europas historia. Då närmade sig här i Sverige riksdagsvalet i september 2022. Nu närmar sig riksdagsvalet i september 2026.

En hel mandatperiod, fyra långa år, har passerat. Fyra år, under vilka den ukrainska civilbefolkningen har fått utstå massakrer och terrorbombningar, sorg och lidande. Men vi ser också tillbaka på fyra år då Ukraina, till en början mot alla odds, lyckats hålla angriparen tillbaka – fyra år av kamp, hjältemod och motståndsvilja.

Jag besökte Ukraina förra året och minns starkt det jag såg genom tåg-fönstret när vi rullade in på järnvägsstationen i Kyjiv. På en annan perrong stod en liten flicka med ett knippe ballonger i handen. Kanske fyllde hon år. Kanske var hon på väg för att fira någon annan. Oavsett vilket blev jag djupt berörd. Den ögonblicksbilden visade både på krigets konsekvenser och på motståndsviljan. Att miljoner ukrainska barn växer upp i skuggan av den ryska krigsföringen är en av krigets grymmaste konsekvenser. Men jag blev samtidigt varm om hjärtat av trotset och motståndsviljan som finns i att vilja fira sina födelsedagar även i en ond tid.

Att Ukraina lyckats hejda den ryska framryckningen beror i första hand på den ukrainska befolkningens enighet, initiativkraft och offervilja. Men även omvärldens stöd har spelat roll. Därför är jag glad och stolt över den enighet som den här riksdagen har visat i stödet för Ukraina, nu senast manifesterat under förra veckans utrikespolitiska debatt här i kammaren. Denna enighet är en styrka. Den visar att vi alla, trots åsiktsskillnader i många andra frågor, sluter upp bakom vikten av att försvara demokratin, friheten och varje nations rätt till självbestämmande. Det är en enighet som även avspeglas i ett brett folkligt stöd för Ukraina här i Sverige.

Ett annat belägg för det stöd Ukraina åtnjuter var talmansmötet inom ramen för Krimplattformen, som hölls här i riksdagen i höstas. Mötet samlade representanter från nästan 70 av världens parlament, från alla världsdelar. Att så många länder var representerade visar inte bara hur brett stödet för Ukraina är. Det visar också att många fler än vi inser att det inte enbart är Ukrainas frihet som står på spel i denna strid. De som kämpar, lider och dör i Ukraina gör det i försvaret av allas vår frihet.

Ukrainas civilbefolkning genomlider nu sin fjärde krigsvinter. Extrem kyla och upptrappade ryska attacker på civil infrastruktur gör den till den svåraste krigsvintern hittills. Fyra år av strider har inte enbart lämnat spår i form av en mängd nya gravar. Även naturen har ödelagts. Krigets konsekvenser tas upp vid ett lunchseminarium här i riksdagen i dag. Vardagslivet i Ukraina efter fyra år av krig är ett perspektiv, säkerhetspolitiska utmaningar ett annat. Men även de svåra effekterna på miljön belyses.

Ärade ledamöter! De frusna frontlinjerna, skyttegravarna, taggtråds-hindren och ett ingenmansland täckt av kratrar minner om första världskrigets fasor. Till detta kan vi snart foga ytterligare en likhet. Rasar kriget fortfarande när vi samlas här till avslutning i juni har det då pågått lika länge som första världskriget.

Versaillesfredens följder har diskuterats i mer än ett sekel. Många varnar nu för konsekvenserna ifall Ukraina tvingas underteckna ett fredsavtal som dels belönar angriparen Ryssland, dels riskerar att bara ge en kort respit inför nya ryska angrepp. Men det finns en avgörande skillnad mellan de båda krigen. Medan första världskriget bröt ut som en följd av komplicerade stormaktsförvecklingar är Rysslands krig mot Ukraina just detta: Rysslands krig mot Ukraina. Kriget startades av Ryssland och kan upphöra på ett ögonblick om Ryssland skulle följa internationell lag och dra tillbaka sina trupper från ukrainskt territorium.

Det enda sättet att säkra en rättvis och varaktig fred är att fortsätta stödja Ukraina och öka pressen på Ryssland. Därför är de villigas koalition så viktig. Därför kommer Sveriges stöd att bestå fram till den dag kriget är avslutat och hela Ukraina åter är fritt, och också långt därefter.

(Applåder)

Ärade ledamöter! Den ukrainska författaren Viktorija Amelina debuterade 2015 och har belönats med flera litterära priser. Efter den fullskaliga ryska invasionen började hon dokumentera krigsbrott. Den 27 juni 2023 blev hon allvarligt skadad vid en rysk robotattack mot Kramatorsk, där hon åt på en pizzarestaurang. Hon avled tre dagar senare, 37 år ung, som ett av 13 dödsoffer för den ryska attacken.

En tid innan hon dog skrev hon en dikt om sorg, smärta och hopp. Jag vill avsluta med att läsa den. Jag läser den för att den hjälper oss att förstå krigets konsekvenser för människorna. Jag läser den till minne av Viktorija Amelina och till minne av alla de andra liv som släckts under Rysslands orättfärdiga krig. Jag läser den för att den är ett uttryck för den ukrainska kultur som Ryssland påstår inte finns – den kultur som Ryssland vill för-inta.

På den karga våråkern
står en kvinna klädd i svart
och ropar ut sina systrars namn
som en fågel på den tomma himlen

Hon ska ropa dem alla ur sig
Den som flög bort för tidigt
Den som tiggde om att få dö
Den som inte kunde hejda döden
Den som aldrig slutade vänta
Den som aldrig slutade tro
Den som alltjämt sörjer i tysthet

Hon ska ropa dem alla ned i jorden
som sådde hon åkern med smärta
och ur smärtan och kvinnonamnen
ska hennes nya systrar växa upp ur jorden
och åter sjunga muntert om livet

Men hur ska det gå för henne, kråkan?
Hon stannar för alltid här på åkern
eftersom hennes rop är det enda
som håller alla svalorna flygande

Hör du hur hon kallar
var och en vid namn?

Tack! Slava Ukraini!
(Applåder)

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 februari justerades.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Tredje vice talmannen anmälde att följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2025/26:14 för torsdagen den 19 februari från civilutskottet och
prot. 2025/26:22 för torsdagen den 5 februari från utrikesutskottet.

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskottet:
2025/26:FPM76 Förordning om digitala nät *COM(2026) 16* till trafikutskottet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:3906, 3907 och 3909 till miljö- och jordbruksutskottet

2025/26:3911 till finansutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkanden

2025/26:JuU19 Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott

2025/26:JuU20 En modern lagstiftning för Kriminalvårdens personuppgiftsbehandling

Konstitutionsutskottets betänkanden

2025/26:KU16 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem

2025/26:KU24 Kommunala och regionala frågor

2025/26:KU25 Allmänna helgdagar m.m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2025/26:AU9 Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Kulturutskottets betänkanden

2025/26:KrU4 Kulturarv och kulturmiljö

2025/26:KrU5 Tillgång till kultur

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2025/26:MJU9 Djurskydd

Näringsutskottets betänkanden

2025/26:NU11 Handelspolitik

2025/26:NU12 Regional utvecklingspolitik

Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten

§ 7 Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU10

Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten (prop. 2025/26:88)

föredrogs.

Anf. 2 BLÅVITT ELOFSSON (S):

Fru talman! Politik handlar i grunden om vilket samhälle vi vill ha. För oss socialdemokrater råder det ingen tvekan: Välfärden ska vara stark och generell. Den ska finnas där vid behov och hålla ihop Sverige. Därför vär-

nar vi vanliga inkomsttagare, och vi vill att de som har de största marginalerna ska bidra lite mer, så att vård, skola och omsorg kan fungera i hela landet.

När vi i dag debatterar framtidens dataskydd är det med precis samma glasögon och samma syn på vilket samhälle vi vill ha. Dataskydd får aldrig bli något som skapar problem eller hål i välfärdssystemet.

För oss socialdemokrater är det självklart att individens frihet ska värnas i så stor utsträckning som möjligt. Den ska respekteras som en fundamental rättighet. Samtidigt bygger vi vårt samhälle på gemensamt ansvar. Vår välfärd, vår skola, vår sjukvård och vår trygghet finansieras genom att vi alla bidrar efter förmåga. Det förutsätter att skattesystemet fungerar och att det finns ordning och reda.

För oss socialdemokrater är det därför viktigt att dataskyddet aldrig undergräver välfärdens finansiering. En effektiv myndighetsutövning får aldrig ske på bekostnad av människors rättssäkerhet och integritet. Det är ingen motsättning, utan det är en balans som måste hållas.

Dataskyddet är en kärnfråga när det gäller individens frihet. I denna proposition ser vi många delar som är värda att stödja, men vi vill betona att undantag från offentlighetsprincipen måste vara noggrant övervägda, och individens rättigheter måste alltid vara i fokus. Vi kommer också att arbeta för att stärka medborgarnas rätt till insyn och klagomål när personuppgifter används.

När riksdagen nu även behandlar proposition 2025/26:107 om moderna kontrollverktyg för Skatteverket ser vi tydligt hur dessa frågor hänger samman. Ska vi kunna stå upp mot skattefusk och oseriösa aktörer måste myndigheterna ha ändamålsenliga verktyg. Seriösa företag ska inte konkurreras ut av dem som fuskar.

När Skatteverket kontrollerar företag ska myndigheten kunna ta del av öppet tillgänglig digital information, exempelvis via internet, för att säkerställa att alla företag konkurrerar på lika villkor. Även här gäller en självklar princip: Ju starkare verktyg staten ges, desto starkare rättssäkra garantier måste finnas.

Fru talman! Socialdemokratisk politik handlar om att förena frihet med gemenskap, rättigheter med ansvar och en stark stat med en stark rättsstat. Ett välavvägt dataskydd är en del av detta samhällskontrakt. Därför är det avgörande att framtidens dataskydd blir både robust och rättssäkert, så att vi värnar både människors frihet och vår gemensamma välfärd.

Anf. 3 MARIE NICHOLSON (M):

Fru talman! Detta är ett betänkande som inte är särskilt spektakulärt, men det är väldigt viktigt. Det handlar om hur staten faktiskt fungerar i vardagen i ett samhälle som är helt digitalt.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten har uppdrag som berör oss alla. De ska se till att skatter betalas rätt, att regler följs vid gränsen och att skulder hanteras på ett ordnat sätt. Det är grunden för tilliten i samhället. Men det sätt myndigheterna arbetar på i dag ser annorlunda ut än det gjorde när stora delar av regelverket skrevs. Ärenden handläggs digitalt, uppgifter hanteras i system och analyser används för att prioritera och för att arbeta mer träffsäkert. Ändå bygger reglerna om hur personuppgifter får behandlas i stor utsträckning på lagar som är mer än 20 år

gamla. Detta är inte rimligt, och det är därför vi behandlar propositionen om framtidens dataskydd.

Vad innebär då lagförslaget i praktiken? Jo, det innebär att dagens gamla registerlagar ersätts med nya, moderna dataskyddslagar för Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten. Varje myndighet får ett tydligt regelverk som är anpassat till hur verksamheten faktiskt bedrivs i dag. Det gör ansvarsfördelningen tydligare. Det gör reglerna mer begripliga, och det gör det lättare att arbeta rätt.

De nya lagarna kompletterar EU:s dataskyddsförordning och anpassar den till svensk myndighetsutövning. Det skapar ordning och förutsägbarhet både för myndigheterna och för den enskilde. De ger också en viktig vägledning om hur myndigheterna får använda information för analyser och urval och hur personuppgifter får användas.

Fru talman! Lagförslaget innebär också att integritetsskyddet blir tydligare än i dag. Det klargörs hur länge uppgifter får behandlas och att de inte ska sparas längre än nödvändigt. Tillgången till information ska vara begränsad till dem som behöver den för sitt arbete.

Sekretessreglerna anpassas också till dagens arbetssätt. Metoder och arbetssätt behöver skyddas för att myndigheterna ska kunna göra sitt jobb på ett effektivt sätt även över tid. Ansvar och kontroll är tydligt reglerade i lag.

Fru talman! Detta är ingen dramatisk reform. Det är en nödvändig modernisering. Det handlar om att se till att lagstiftningen faktiskt speglar hur staten arbetar i dag, att myndigheter har tydliga regler att förhålla sig till och att medborgare kan känna förtroende för hur information hanteras. För mig är det ett uttryck för ordning och reda även i den digitala staten.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 8 Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen

Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU19

Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen (prop. 2025/26:81)
föredrogs.

Anf. 4 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Det är alltså skatteutskottets betänkande *Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen* som debatteras här i dag. Jag inleder med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt på riktigt att vi gör den här förändringen och att vi utökar Tullverkets möjlighet att kontrollera medel vid den inre gränsen. Det handlar alltså om att Tullverket ska få möjlighet att kontrollera in- och utförsel av kontanta medel vid gränserna mot andra EU-länder. Det är detta som är skillnaden mot det som gäller i dag.

Den reglering som föreslås motsvarar huvudsakligen den som gäller i dag för kontroll av kontanta medel i förhållande till länder utanför EU. Det föreslås således en anmälningsskyldighet för kontanta

medel till ett värde av minst 10 000 euro om de förs över gränsen mot ett annat EU-land. Det är det som är det nya.

Det föreslås att Tullverket ska ha befogenhet att vidta åtgärder för att kontrollera anmälnings- och redovisningsskyldighet och ha rätt att tillfälligt kvarhålla kontanta medel för vidare kontroll. Det föreslås också ett straffansvar som innebär att den som bryter mot anmälnings- eller redovisningsskyldighet kan dömas till böter. Regelverket möjliggör kontroller av införsel och utförsel även när det handlar om den inre gränsen. Det är ett viktigt och ändamålsenligt komplement till de olika initiativ som har tagits för att bekämpa den organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin. Det här tycker vi socialdemokrater naturligtvis är viktigt.

De föreslagna reglerna är en förutsättning för att myndigheterna ska kunna upptäcka, förhindra och försvåra att kontanter förs ut ur Sverige i den omfattning som sker i dag. Eftersom det verkar som att riksdagen kan vara enig om det här viktiga förslaget tror vi att lagändringen kan träda i kraft den 1 april 2026, fru talman.

Det här är inte ett litet bekymmer. Den exakta omfattningen av ut- och införseln av kontanter är svår att bedöma. Men det finns bedömningar om att det i alla fall rör sig om miljarder som på olika sätt förs ut ur landet – ofta med väldigt skumma motiv, kan man väl säga. Det är då viktigt att man från myndighetens sida får möjlighet att helt enkelt ha koll på rörelserna av medel så att de inte innebär att vi stöder tvättning av pengar eller att man för ut brottsvinster och annat.

Man uppskattar som sagt att den här verksamheten omfattar miljarder. Det är alltså absolut inget oviktigt eller smått problem.

Även om vi socialdemokrater stöder den här idén och alla förslag som motverkar brottslighet, kriminalitet, skattefusk, olika former av undandragande av medel eller vad det nu kan vara och även om vi är överens med regeringen och övriga partier i riksdagen om att genomföra detta är det viktigt att påpeka något, fru talman. Det handlar om att myndigheten ska lyckas genomföra de uppdrag som den får, förhoppningsvis från den 1 april 2026, med de utökade befogenheterna. Det finns naturligtvis en oro från myndighetens sida. Ska man ska klara av att göra det som vi politiker kräver av myndigheten? Man kan titta på Tullverkets budgetäskande tidigare i år. De har insett att de står inför många olika förslag från politiken om vad de ska syssla med och om ytterligare roller. Man vidgar över huvud taget Tullverkets så att säga situation när det gäller att vara med och bekämpa den organiserade brottsligheten. Då är det viktigt att det också tillförs medel framöver, så att Tullverket har en möjlighet att göra det här viktiga arbetet.

Man kan titta på andra delar av Tullverkets arbete, till exempel bekämpningen av narkotikasmuggling. Tullverket har slagit larm vid flera tillfällen. Jag tittar i en tidning från Gävle. Där står det:

”Väller knarket in i Sverige via Gävle hamn?”

Det är omöjligt att veta. För trots att tullen varit på plats i flera år har man ännu inte fått de nödvändiga verktyg som krävs för att scanna inkommande containrar.”

Om Tullverket får en massa nya uppgifter men inte får resurser att genomföra dem finns det såklart en liten risk att det blir ett slag i luften. Det är det som vi socialdemokrater är oroliga för.

Det finns en annan tidningsartikel som tar upp det stora knarkbeslaget för några veckor sedan. Man konstaterar: Ingen svensk hamn har i dag fast utrustning för att röntga containrar i jakten på droger som smugglas in i landet. Tullverket får vänta på ny teknik.

Man kan hela tiden konstatera att de nya uppgifter som läggs på Tullverket inte följs upp med att man svarar på de behov som finns för att myndigheten fullt ut ska kunna genomföra detta.

Även om det här bara är, så att säga, på kort sikt kan vi se att det även på lång sikt finns anledning att vara orolig. Det kan vi konstatera efter Finanspolitiska rådets rapport. Om det har varit snålt med pengar till nya reformer är det tydligen enligt finansministern tomt i ladorna, och pengarna är slut. Om vi ska kunna förverkliga de intentioner som finns och de beslut som vi ska ta i dag måste vi naturligtvis ha en regering som förmår att sköta statens finanser, så att Tullverket kan ta sig an de nya uppgifter man får, till exempel när det gäller att ha kontroll på in- och utförsel av kontanta medel – eller för den delen narkotika. Även om debatten i dag inte gäller narkotika är det precis samma problem. Man får utökade uppgifter och utökat ansvar, men regeringen ligger efter med att tillskjuta medel.

Jag vill uppmärksamma dem som lyssnar på debatten i dag på detta. Ja, beslutet är bra i sak. Jag har ingenting att invända mot det. Men det finns en stor oro över hur den sittande regeringen sköter statens finanser. Därmed finns en stor oro överallt i landet i många olika verksamheter i många myndigheter för att man inte ska kunna motsvara de krav som ställs när det gäller att utföra arbetet fullt ut. Det kan gälla allt från sjukvård till tullverk.

Vi har stora krav på det offentliga samhället. Vi har stora krav på våra myndigheter. Det ska vi ha, men då måste också de som ska göra jobbet få en möjlighet att faktiskt göra jobbet. Där finns det mycket övrigt att önska.

Jag yrkar, som sagt, bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 5 BO BROMAN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett betänkande och förslag som på ytan kan framstå som tekniskt men som i själva verket rör en av vår tids mest avgörande frågor: Hur stryker vi den kriminella ekonomin och återtar kontrollen över Sverige?

I dag finns regler om kontroll av kontanter vid gränsen mot tredjeländ. Där kan tullen kontrollera kontanta medel och ingripa. Men mot andra EU-länder har samma tydliga verktyg saknats. Regeringen föreslår därför nu att det ska införas en skyldighet att anmäla in- och utförsel av kontanta medel till ett värde av minst 10 000 euro även vid resor till och från andra EU-länder. Den som för med sig sådana belopp ska genast anmäla detta till Tullverket och göra medlen tillgängliga för kontroll.

Vidare föreslås att Tullverket ska få uttryckliga befogenheter att kontrollera att anmälnings- och redovisningsskyldigheten följs samt möjlighet att tillfälligt kvarhålla kontanta medel för vidare granskning. Den som bryter mot skyldigheten ska kunna dömas till böter.

Fru talman! Vi vet att organiserad brottslighet är gränsöverskridande. Vi vet att stora kontantbelopp förs ut ur Sverige. Och vi vet att kontanter är centrala i penningtvättsupplägg, i finansiering av terrorism och i åter-

investering av brottsvinster i ny grov brottslighet – inte minst narkotika- och vapensmuggling.

Bakom varje kriminellt nätverk finns ett ekonomiskt kretslopp. Pengarna måste röra sig. Om vi inte angriper själva blodomloppet i den kriminella ekonomin kommer vi aldrig att komma åt problemet i grunden.

Vi sverigedemokrater har under lång tid pekat på just detta. Vi har konsekvent drivit på för att stärka Tullverket – vad gäller både befogenheter och resurser.

Tullen är inte en administrativ randmyndighet. Den är en brottsbekämpande frontmyndighet. Den står längst fram i mötet med den internationella kriminaliteten.

Under många år var tullens verktyg otillräckliga i förhållande till den brottsutveckling vi såg. Det har vi sverigedemokrater kritiserat. Det har vi velat ändra på. För oss i Tidösamarbetet är kampen mot den organiserade brottsligheten en av våra absolut mest prioriterade frågor. Den här propositionen ligger helt i linje med den inriktning vi länge har förespråkat.

Fru talman! Det är viktigt att understryka proportionaliteten i förslaget. Det handlar inte om att misstänkliggöra vanligt folk. Det handlar inte om att försvara normala resor inom EU. Gränsen sätts vid 10 000 euro, en nivå som redan gäller vid den yttre gränsen. Det är alltså fråga om större belopp, sådana som typiskt sett är relevanta i sammanhang där risk för penningtvätt och annan grov brottslighet föreligger.

Den organiserade brottsligheten är i dag systemhotande. Den undergräver tilliten, den korrumpier strukturer och den utmanar statens våldsmonopol. Att slå mot skjutvapnen är viktigt. Att slå mot narkotikan är viktigt. Men att slå mot pengarna är strategiskt.

Den här propositionen är kanske inte dramatisk i sin utformning – den är saklig, och den är teknisk. Men den är ett viktigt steg i att täppa till en konkret och identifierad brist i vårt regelverk. Och den sänder en tydlig signal: Sverige ska inte vara en genomfartsled för brottsvinster.

Fru talman! Vi kommer även framöver att driva på för att Tullverket ska ha de resurser, den bemanning och de verktyg som krävs för att möta en alltmer avancerad och internationell kriminalitet. Lagstiftningen måste utvecklas i takt med hoten.

I dag tar vi ännu ett steg i rätt riktning. Det gläder mig att utskottet är enigt i denna fråga.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 6 MARIE NICHOLSON (M):

Fru talman! Kontanter har alltid haft en tydlig plats i samhället. De har stått för enkelhet och för de vardagliga betalningarna. I dag har dock kontanter fått en annan innebörd, inte i vanliga människors liv utan i den organiserade brottsligheten. Kontanter har blivit ett verktyg för att flytta brottsvinster snabbt, anonymt och över gränser, ett sätt att undvika insyn och undgå kontroll. Det är den förändringen som vi måste förhålla oss till, och det är där denna debatt tar sin början.

Fru talman! Den brottslighet vi ser i dag är inte begränsad till en plats eller ett land. Den är rörlig, internationell och i hög grad ekonomiskt driven. Pengar från narkotikahandel, människohandel, bedrägerier och annan grov kriminalitet stannar sällan där brottet begås utan förs vidare och flyt-

tas över gränser, bort från insyn. När pengarna väl har lämnat landet tappar samhället mycket av sin möjlighet att ingripa. Utredningar blir svårare, bevisning går förlorad och den kriminella verksamheten kan fortsätta att finansieras. Därför är Sveriges gräns så viktig. Där finns nämligen en konkret möjlighet att kontrollera och ingripa mot stora brottsvinster innan de förs vidare ut ur landet.

Fru talman! Det är mot den bakgrunden som det lagförslag vi nu behandlar ska förstås. Lagförslaget innebär i praktiken tre saker. För det första blir den som för in eller för ut större kontantbelopp skyldig att anmäla detta till Tullverket, även när resan sker inom EU. För det andra får Tullverket ett tydligt lagstöd att kontrollera dessa kontanta medel när det finns skäl att göra det. För det tredje ges myndigheten möjlighet att kvarhålla pengar som kan kopplas till brottslig verksamhet så att de kan utredas vidare.

Det handlar alltså inte om att kontrollera vanligt resande, utan det handlar om att ge samhället möjlighet att ingripa när stora kontantbelopp förs över gränser och riskerar att användas för att finansiera brott. Detta är ett nödvändigt men inte ett isolerat steg. Regeringen har under mandatperioden valt att ta ett samlat grepp om den kriminella ekonomin. Utgångspunkten har varit tydlig: Så länge brottsvinster kan flyttas, döljas och användas utan större risk kommer den organiserade brottsligheten att fortsätta att växa.

Därför har ny lagstiftning riktats mot just pengaflödena. Lagstiftningen mot penningtvätt har skärpts för att göra det svårare att dölja brottsvinster i det finansiella systemet. Reglerna mot otillåten finansiell verksamhet har stärkts eftersom kriminella nätverk ofta använder informella system för att flytta pengar utanför bankernas kontroll. Samtidigt har arbetet mot missbruk av betalningssystemet intensifierats. Luckor där brottsvinster tidigare kunnat passera utan tillräcklig insyn har täppts till. EU:s gemensamma regelverk bidrar till att stärka kontrollen längs hela kedjan.

Regeringen har också tydliggjort och förstärkt Tullverkets brottsbekämpande roll för att kunna agera mer träffsäkert där riskerna är som störst. Sammantaget är det ett skifte i hur staten möter den kriminella ekonomin, från enskilda åtgärder till ett sammanhängande system, från att agera på brott till att förebygga och försvåra finansieringen av dem.

Men lagstiftning i sig räcker inte. Den måste också kunna användas i praktiken. Därför har regeringen parallellt med lagändringarna valt att stärka de brottsbekämpande myndigheterna genom budgeten, inte genom tillfälliga satsningar utan genom långsiktiga förstärkningar som ger stabilitet över tid.

För Tullverket har detta inneburit ökade anslag för att kunna bygga upp och utveckla sitt brottsbekämpande arbete. Det handlar om att stärka förmågan till analys, om att arbeta mer systematiskt med underrättelser och om att ha uthållighet i arbetet mot organiserad brottslighet. Budgetförstärkningarna är avgörande för att nya befogenheter ska få verklig betydelse.

Kontantkontroller vid Sveriges gräns löser inte alla problem, men de stänger ett tydligt kryphål. Kontroller gör det svårare att flytta brottsvinster obemärkt, ökar risken för upptäckt och minskar lönsamheten i grov kriminalitet. Det är en del av en tydlig och långsiktig inriktning.

Den här regeringen agerar mot en kriminell ekonomi som länge har fått växa ostört, och det förslaget vi behandlar i dag är ett viktigt steg i det arbetet. Det stärker samhällets möjlighet att följa pengarna och slår direkt mot de ekonomiska drivkrafterna bakom organiserad brottslighet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen

Anf. 7 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Jag har en fundering som ledamoten kanske kan svara på. Vi är överens om förslaget i sak här i dag, men jag framförde i mitt anförande att det finns en stor oro över att det inte skjuts till medel som gör det möjligt för Tullverket att faktiskt genomföra de nya uppgifterna man får, uppgifter som vi här i riksdagen är överens om är viktiga.

I Tullverkets budgetäskande till regeringen konstaterar de att de gärna tar emot dessa nya uppgifter och vill vara med och bekämpa brottsligheten. De vill stärka sin beredskap. Man ska inte bara jaga enligt den klassiska tullverksamheten, utan man ska på ett mer övergripande sätt gå in för att hantera brottslighet. Vi pratar till exempel om utförsel av stöldgods. Det är uppgift efter uppgift som läggs på, och Tullverket konstaterar att man behöver större anslag för att kunna genomföra detta på ett sätt som man själv vill och som man känner ett tryck från riksdag och regering att göra.

Därför blir jag lite konfunderad, fru talman, när ledamoten menar att regeringen har mött upp dessa budgetäskanden, för det är faktiskt inte korrekt. Tullverkets bedömning av vad man behöver i anslag för att klara av de här uppgifterna är betydligt mycket högre än de anslag som regeringen har gjort i budgeten.

Min fråga är därför: Anser ledamoten att de budgetäskanden som Tullverket kom med var något som de hade tänkt ut på kammaren och att Finansdepartementet kunde här frågorna bättre? Eller har man helt enkelt sparat bort detta genom att föredra skattesänkningar före en effektiv tullverksamhet?

(Applåder)

Anf. 8 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Fru talman! Ledamoten talar här om regeringens arbete mot penningtvätt och kontantsmuggling som en isolerad fråga. Men det här handlar inte bara om Tullverket. Det är ju en missvisande bild. Vi har valt att gå på den kriminella ekonomin som en helhet, att slå mot pengarna och inte bara enskilda brott.

Här lägger vi fram ny lagstiftning som gör det möjligt att kontrollera och stoppa kontantbelopp. Det är jättebra att vi är överens om hur viktigt det är. Vi har också stärkt Tullverkets befogenheter och deras underrättelsearbete. Vi har skärpt regelverket mot otillåten finansiell verksamhet som används för att flytta brottsvinster utanför banksystemet. Vi har stärkt arbetet mot missbruk av betalningssystemet och byggt upp ett mer samlat arbete mot penningtvätt i hela rättskedjan.

Det här är ju ett systemskifte. Det är inte punktinsatser utan ett sammanhängande angrepp på den kriminella ekonomin. Att påstå att vi inte har satsat tillräckligt håller helt enkelt inte.

(Applåder)

Anf. 9 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Det är sant att det inte bara rör Tullverket. Men den här debatten handlar om Tullverket, och min fråga gällde vad Tullverket behöver till exempel i form av bemanning och nya verktyg utifrån de nya uppgifter man får. Det handlar till exempel om skannrar och om att utbilda hundar som kan sniffa på pengar. Hundar kan ju inte bara sniffa på knark utan även på kontanter. Det är investeringar som behöver göras, för det har varit många nya uppgifter på kort tid.

Det här är bra, fru talman, precis som ledamoten anför. Det är vi överens om, så det är inte där debatten uppstår. Debatten uppstår när de som är proffs på det här, som kan sitt jobb och vill göra sitt jobb, konstaterar att normala anslagshöjningar som i princip följer inflationen, löneutvecklingen eller något annat inte ger Tullverket möjlighet att utföra dessa uppgifter.

Regeringens bedömning när man gjort budgeten verkar ha varit att stora skattesänkningar är viktigast medan Tullverkets bekämpning av den organiserade brottsligheten inte är lika viktig, eller så har ledamoten och regeringen gjort en helt annan bedömning än Tullverket av vad de behöver för att fullgöra sina uppdrag.

Att få en årlig uppräkningsanslag är ingenting konstigt. Det får man även om man inte får nya uppgifter. Men för att Tullverket på sikt ska kunna fullgöra sina uppgifter hade det krävts rejäla anslagsökningar, och nu säger finansministern dessutom att pengarna är slut. Ladorna är tomma. Det blir inget mer de närmaste åren.

(Applåder)

Anf. 10 MARIE NICHOLSON (M) replik:

Fru talman! Patrik Björck drog upp skannrarna både i sitt anförande och här i replikskiftet. Jag vill börja med att säga att det är beklagligt att de skannrar som är beställda ännu inte är på plats. Jag kan hålla med om att det absolut behöver finnas skannrar på plats, men då måste också frågan ställas tillbaka: Var finns Socialdemokraternas budgetsatsning på de skannrar som ledamoten har lyft flera gånger? Jag har sett kritiken, men jag har inte sett några konkreta anslag.

Regeringen har däremot agerat brett. Man har stärkt tullens underrättelsearbete i lag och budget och genom att bygga ett starkare nationellt system. I det sammanhanget ska man också ta in förslaget om en ny civil underrättelsetjänst för bättre samlad analys, tidigare varning och starkare beslutsunderlag mot organiserad brottslighet och andra samhällshot.

Här blir det ganska intressant, för Patrik Björck är ofta snabb med att kritisera regeringen när han tycker att saker går för långsamt, men företrädare för hans eget parti har uttryckt tveksamhet gällande just tidsplanen för en civil underrättelsetjänst. Jag tycker att det illustrerar skillnaden: Regeringen driver på för att stärka underrättelseförmågan här och nu, och oppositionen kritiserar men tvekar när besluten faktiskt ska fattas.

Skannrar är viktiga, men det som faller avgörandet är underrättelser, analys och träffsäkerhet. Här fortsätter regeringen att leverera.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 9 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU11
Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar (prop.
2025/26:66)
föredrogs.

Prot. 2025/26:77
24 februari

*Tillfälligt nedsatta
arbetsgivaravgifter
för 19–23-åringar*

Anf. 11 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Vi behandlar i dag förslaget om tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för unga mellan 19 och 23 år.

Vi socialdemokrater kommer inte att reservera oss i detta ärende eftersom vi värnar den sammanhållna budgetprocessen. Förslaget ingick i budgeten, och vi har presenterat en annan ekonomisk politik. Vi har däremot ett särskilt yttrande.

Låt mig börja i det självklara: Unga människor ska ha jobb. De ska få in en fot på arbetsmarknaden, och de ska känna att samhället tror på dem. Men politik handlar inte bara om intentioner, utan politik handlar om prioriteringar och om vilket samhälle vi bygger.

Fru talman! Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Arbetslösheten är hög, och ungdomsarbetslösheten är högre. Tillväxten är svag, och kommuner och regioner pressas hårt. Samtidigt har antalet personer som lever i fattigdom ökat kraftigt. Enligt SCB har siffran ökat från omkring 150 000 till över 400 000 personer, och det rör sig om människor som inte har råd med grundläggande levnadsstandard.

Fru talman! Regeringen får nu den skarpaste kritik den hittills fått av Finanspolitiska rådet. Rådet beskriver årets rapport som den allvarligaste hittills. Man pekar på motsägelsen i att regeringen säger att det är nödvändigt att låna till ökade försvarsutgifter och samtidigt genomför stora skattesänkningar. Det innebär att framtida generationer både ska finansiera ett starkare försvar och ska betala räntekostnaden för dagens lånefinansierade reformer.

Det här läget är inte en slump, utan det är resultatet av en politik som har prioriterat breda skattesänkningar framför investeringar och gynnat dem med högst inkomster samtidigt som barnfamiljer har fått det tuffare. Regeringen har sänkt skatten för höginkomsttagare och valt att inte höja barnbidraget. Det är inte en politik som sluter klyftor.

Den tillfälliga sänkningen av arbetsgivaravgiften kostar 6 miljarder kronor. Forskning visar att generella sänkningar i stor utsträckning subventionerar anställningar som ändå skulle ha kommit till. IFAU:s utvärdering av den tidigare sänkningen visade att reformen ökade sysselsättningen men att kostnaden per skapat jobb låg på i storleksordningen 1 miljon kronor per jobb. Det är dyrt.

Problemet i svensk ekonomi i dag är inte i första hand att det är dyrt att anställa unga; problemet är att efterfrågan är svag. Företag håller igen. Investeringar uteblir, och kommuner och regioner kämpar. När hjulen snurrar långsamt hjälper det inte att bara göra det billigare att anställa, utan då måste man få fart på hela ekonomin.

Fru talman! Socialdemokratisk ekonomisk politik bygger på tre enkla saker: att investera när tiderna är svåra, att stärka hushållens köpkraft och att se till att jobben växer fram genom utbildning och framtidssatsningar. Vi tror inte på att låna till breda skattesänkningar, utan vi tror på att låna

till investeringar – investeringar i infrastruktur, i klimatomställning, i industrins utveckling och i välfärden. Det är så man skapar riktiga jobb.

Regeringens linje är i stället att sänka skatter och hoppas på effekt. Vi vet att det inte räcker. Nästan var fjärde ung person saknar jobb, och då räcker det inte med en rabatt. Det krävs utbildning, det krävs matchning och det krävs en stark arbetsmarknadspolitik. Vi socialdemokrater föreslår fler arbetsmarknadsutbildningar, utbyggt yrkesvux och komvux, jobbkontrakt för unga och riktade insatser för dem som står längst från arbetsmarknaden. Det är skillnad på att göra unga billigare och att göra dem starkare.

Fru talman! Arbetsgivaravgifter är inte bara en kostnadspost. De finansierar våra gemensamma trygghetssystem – pensioner, sjukförsäkring och föräldraförsäkring. När man sänker dem måste man också vara beredd att förklara hur välfärden egentligen ska finansieras.

Vi väljer en politik som sätter arbete före skattesänkningar, som sätter barnfamiljer före höginkomsttagare och som investerar i människor, inte i tillfälliga rabatter. Vi bygger Sverige starkare, inte genom att göra unga billigare utan genom att göra dem starkare.

Som jag sa i början av mitt anförande kommer vi inte att reservera oss i detta ärende eftersom vi värnar den sammanhållna budgetprocessen.

(Applåder)

Anf. 12 DANIEL PERSSON (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu socialförsäkringsutskottets betänkande SfU11, och jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Sverigedemokraterna och regeringen föreslår sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Vi stärker nu ungas position på arbetsmarknaden och gör det lättare för dem att komma in i arbetslivet. Detta gör det lättare för svenska företag att både behålla och nyanställa unga. I betänkandet föreslås en tillfällig sänkning av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift för dem som vid årets början har fyllt 18 men inte 23 år.

Fru talman! När Tidöpartierna tillträdde efter valet 2022 befann sig Sverige i en period med mycket hög inflation. Sveriges ekonomi befinner sig sedan dess i en utdragen lågkonjunktur, och det ekonomiska läget gör det svårare för unga att få in foten på arbetsmarknaden. Det är bara att konstatera att sysselsättningen har minskat mer bland unga än i andra åldersgrupper i den pågående lågkonjunkturen. Det är viktigt att stärka ungas ställning på arbetsmarknaden och samtidigt skapa bättre förutsättningar för företag att både behålla och anställa unga.

Fru talman! Små och medelstora företag är motorn i svensk ekonomi, och för många av dem är personalkostnaderna en av de största utgifterna. Det är viktigt att vi steg för steg gör det enklare och mer lönsamt att driva företag i Sverige. Svenskt välstånd bygger på att fler kommer i arbete. Vi behöver stärka incitamenten att ta ett arbete, och det är viktigt att de som kan arbeta även gör det.

Samtidigt måste det bli mer lönsamt och mindre riskfyllt för företag att anställa. Vi behöver också göra det lättare att driva företag. Sedan tidigare finns växa-stödet på plats. I dag kan företag få växa-stöd i upp till 24 kalendermånader i följd för sin första, och även för sin andra, anställda.

Den 1 januari i år infördes omfattande förenklingar i 3:12-regelverket för fåmansföretag. Det innebar betydande lättnader för tiotusentals småföretagare som varje dag bidrar med sysselsättning och tillväxt.

En av de största utmaningar som våra företag lyfter fram är regelkrångel. Regeringen och Sverigedemokraterna är mycket väl medvetna om detta. Det inrättades ett förenklingsråd under 2024. Rådet ska inhämta och analysera förslag på förenklingsåtgärder från näringslivet och andra intressenter. Man har till exempel föreslagit ett slopat krav på mat vid servering av alkohol och momsavdrag för lätta lastbilar. Utöver detta har Naturvårdsverket och flera andra myndigheter fått i uppdrag att se över och förenkla sina föreskrifter för att minska företagens regelbörda. Slutrapportering ska ske under det här året.

Sverige arbetar även aktivt för att undvika överimplementering av EU-direktiv och har kommit med över 60 konkreta förslag på förenklingar till EU-kommissionen när det gäller miljö, klimat och arbetsmarknad.

Fru talman! I det betänkande som vi debatterar i dag föreslås en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för ersättning till personer som vid årets början har fyllt 18 men inte 23 år. Nedsättningen innebär att endast ålderspensionsavgiften samt hälften av de övriga avgifterna och den allmänna löneavgiften ska betalas på ersättning upp till 25 000 kronor per kalendermånad. Detta är välkomna lättnader för svenska företag.

Vi behöver ha en bra balans när det gäller undantag från arbetsgivaravgifterna. Arbetsgivaravgifterna är en del av finansieringen av våra sociala trygghetssystem, som pensionerna, sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Detta är grunden i vår gemensamma välfärd. Därför är det viktigt att vi säkerställer en stabil och långsiktig finansiering av vår trygghet.

Våra trygghetssystem bygger på att vi alla hjälps åt. Det är viktigt att de som kan arbeta gör det och att alla bidrar till välfärden efter egen förmåga. Att trygghetssystemen finns där när de behövs, och att vi finansierar dem gemensamt, är själva tryggheten. Det här är en modell som har fungerat väl genom åren. Därför är företagandet och arbetslinjen viktiga delar i finansieringen av vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Under detta år förväntas Sverige få EU:s femte eller sjätte högsta tillväxt. Det kan jämföras med plats 22 när Tidöregeringen tog över. Återhämtningen i svensk ekonomi är dock skör, och vi lever i en minst sagt orolig tid.

Sveriges alla företagare är stommen i landets ekonomi. Vi behöver arbeta vidare för att göra det lättare och mer lönsamt att driva företag i Sverige även i oroliga tider. Företagare som vill och vågar anställa skapar inte bara jobb utan också tillväxt och välstånd. En ökad tillväxt innebär att vi säkrar en trygg välfärd i Sverige.

Detta förslag från regeringen och Sverigedemokraterna innebär vissa välkomna lättnader för svenska företag och ger våra ungdomar bättre förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden.

(Applåder)

Anf. 13 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Receptet för att Sverige ska utvecklas ekonomiskt innehåller naturligtvis många delar, men om vi går till grunderingredienserna behöver det inte bli alltför komplicerat. Vi behöver arbetskraft och jobb, och vi har behov av att arbetskraften jobbar. Vi behöver täppa till kompetensgapet. Vi behöver låg arbetslöshet och hög produktivitet i privat såväl som offentlig sektor.

Det här med arbetskraft är intressant, fru talman. Sverige befinner sig nu i en både oroande och märklig situation. Vi har minskande födslotal. Vi kommer att bli färre svenskar med tiden och därmed färre som kan arbeta och försörja fler äldre. Det är en svår demografisk utmaning som kommer att kunna bromsa vår tillväxt. Vad man ska göra åt minskande födslotal går alltid att diskutera, och det är en debatt i sig.

Vidare har regeringen och Sverigedemokraterna bestämt att vi ska sparka ut kompetenta medborgare. Det är detta som kallas kompetensutvisningar. Personer som har jobb, som har hög och efterfrågad kompetens och som är uppskattade kollegor sparkas ut nu när lagar stramas åt. När lönekravet i sommar höjs till 90 procent av medianlönen, det vill säga till 33 390 kronor i månaden, skickar vi ut än mer efterfrågad arbetskraft. Hårdast drabbas mindre kommuner och orter där lönerna är väsentligt lägre än i Stockholm. Utöver att denna politik är ociviliserad, inhuman och ekonomiskt korkad är den alltså dessutom grovt snedvridande till landsbygdens nackdel. Tack för kaffet, regeringen!

Lägger vi dessutom till tonårsutvisningarna, som har en kraftigt avskräckande effekt på toppkompetent arbetskraft, kan vi ganska snart räkna ut att regeringen och Sverigedemokraterna driver en politik som långsamt men säkert kör Sverige i botten ekonomiskt. Utan kompetent arbetskraft får vi ingen tillväxt, och spiralen för vår utveckling vänds då nedåt. Svenskar kommer att få det sämre.

Fru talman! När det gäller att få yngre killar och tjejer i arbete handlar mycket om att från både individens och arbetsgivarens håll hyvla ned trösklar och ta bort hinder för att anställa unga. Regeringen föreslår en modell med en tillfällig nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift på ersättning till personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år. Vi i Centerpartiet välkomnar intentionen att sänka kostnaderna för att anställa unga. Regeringens förslag är emellertid otillräckligt och kortsiktigt och riskerar att bli verkningslöst när det gäller att möta den jobbkris som Sverige befinner sig i. Det behövs bredare, mer omfattande och permanenta sänkningar av arbetsgivaravgifterna.

Arbetslösheten i Sverige är hög och ökande. Bland unga mellan 15 och 24 år är arbetslösheten 23,8 procent, enligt Statistiska centralbyrån. Det placerar Sverige i botten bland de 27 EU-länderna – jag tror att endast Rumänien och Spanien har högre ungdomsarbetslöshet.

Detta måste vi vända. Det är helt enkelt otroligt viktigt att vi får in våra unga på arbetsmarknaden och att de kan få ett första jobb, som sedan leder vidare till ett andra och så vidare. Trösklar ska hyvlas. Arbetsgivaravgiften bör sänkas permanent.

Fru talman! Sänkta arbetsgivaravgifter för unga kan skapa tiotusentals nya heltidsjobb och samtidigt ge stora möjligheter att gå upp från deltid till heltid; det visar en rapport från i höstas från Svenskt Näringsliv som kullkastar tidigare slutsatser från IFAU om att det är dyrt och inte är träffsäkert med sänkta arbetsgivaravgifter.

Svenskt Näringsliv är inte ensamma om att dra nya slutsatser. Även en ny studie från Handelns Forskningsinstitut visar att sysselsättningseffekterna har underskattats i den tidigare forskningen. Man konstaterar att reformen inte bara leder till fler anställda utan också leder till en betydande ökning av antalet arbetade timmar för redan anställd personal. Att studera antalet arbetade timmar i stället för att studera anställningar och uppsäg-

ningar, vilket är trubbigare, är det nya. Systemiska effekter gör att nedsatta arbetsgivaravgifter ger stora positiva sysselsättningseffekter.

Vad som däremot fortfarande är oklart, fru talman, är om regeringens tanke med en tillfällig sänkning ger positiva resultat eller inte. Den betydande osäkerhet som detta innebär för arbetsgivare kan mycket väl leda till att resultaten blir mycket blygsamma eller rent av negativa, och det vore såklart både djupt olyckligt och onödigt. Gör som Centerpartiet föreslår i stället – permanenta sänkta arbetsgivaravgifter för unga!

Vi anser vidare att arbetsgivaravgifterna bör undantas i fråga om anställning av en person som går från att ha varit arbetslös i över ett år till att börja jobba igen. För de tio första anställningarna bör arbetsgivaravgifterna, med undantag för avsättningar till statlig ålderspension, slopas helt i två år. Dessutom bör arbetsgivaravgifterna sänkas på ingångslöner som uppgår till högst 30 000 kronor i månaden.

Med en aktiv arbetsmarknadspolitik där vi ser företagandets och det offentliga villkor hjälper vi unga till jobb och Sverige till tillväxt och välfärd.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 14 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Nu debatterar vi tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar. Sverige befinner sig i en utdragen lågkonjunktur med hög arbetslöshet, och det ekonomiska läget påverkar såklart även ungas möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta kan då vara en pusselbit i arbetet för att underlätta för dem. Det behövs fortsatta reformer för att hjälpa Sverige ur lågkonjunkturen och för att motverka arbetslösheten. Men jag vill ändå säga att det sakta börjar ljusna vid horisonten, och vi kan redan nu se vissa lättnader i både ekonomin och arbetslösheten.

De nya reglerna kommer att börja gälla redan den 1 april och gäller sedan till den 30 september 2027. De nya reglerna innebär att endast ålderspensionsavgiften och hälften av de övriga avgifterna ska betalas på ersättningar upp till 25 000 per månad. Det innebär att vi minskar kostnaderna för att anställa unga med ungefär en tredjedel.

Sverige blev länge fattigare och farligare, och Moderaterna tillsammans med samarbetspartierna fick väljarnas förtroende att vända denna utveckling. Det har varit regeringens huvudfokus. Det här är en regering som jobbar hårt – det är bara titta på propositionslistan för 2026.

Fru talman! Numera får en hårt arbetande barnfamilj, där föräldrarna är polis respektive sjuksköterska, behålla 5 000 kronor mer i månaden jämfört med 2022. Men det har varit tuffa år. Vi tog över en skenande inflation på 10 procent, som nu är nere på mer normala 2 procent. Vi tog över en situation med kriminalitet som åt sig in i samhällskroppen och där mammor inte längre vågade låta sina barn gå till lekplatsen. I januari hade vi för första gången sedan mars 2018 en sammanhängande månad utan en enda skjutning. Men tyvärr gör veckans skjutning i Eskilstuna det uppenbart att kampen är långtifrån över.

Sverige befinner sig fortsatt i en lågkonjunktur. Tillväxten är för låg, och det kräver åtgärder. Sänkta arbetsgivaravgifter för unga är en åtgärd för att stärka ungas ställning på arbetsmarknaden.

Under våren har jag träffat företagare i besöksnäringen hemma i Västmanland. Det är en bransch som har det tufft, men det är också där många

unga har sitt första jobb. Jag tror att vi är många här inne vars första jobb var på en restaurang, som diskare, servitör eller kassabiträde. Vi lärde oss då vikten av flit och slit.

Ansträngning ska alltid löna sig, och utöver skattesänkningar för alla dem som ställer klockan varje morgon och går till jobbet måste vi också underlätta för företagen, för det är ju de som anställer. Ungas möjligheter på arbetsmarknaden är inte självklara, och i Sverige har vi en alltför hög ungdomsarbetslöshet.

Fru talman! Därför underlättar vi genom både regelförenklingar och det vi nu debatterar, nämligen minskade kostnader för företag att anställa. På detta sätt kan vi bidra till att stötta företag i branscher som har det tufft och stärka ungas ställning på arbetsmarknaden så att de får det där första jobbet och jobbar extra vid sidan av studierna.

Kostnaderna för detta har vi redan debatterat i samband med budgetpropositionen. Men det är en viktig påminnelse om att statens intäkter är ganska stora och om hur mycket varje individ, särskilt företagare, är med och bidrar till det gemensamma. Även om vi gärna står här och är stolta över att vi numera har det lägsta skattetrycket sedan 1975 kan vi samtidigt konstatera att svensken, särskilt den svenska företagaren, är med och bidrar stort. Detta ställer krav på politiken. Varje nyhet om skatteslöseri borde slå ned med större kraft i denna kammare, givet vad vi tar.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet konstaterar i sin gemensamma motion att detta blir ett stort intäktsbortfall. Det stämmer. Att sänka företagens kostnader för att anställa 19–23-åringar har betydelse för statskassan. Men det har också stor betydelse för alla företag som anställer. Många av de företag som lever på marginalen, som kämpade under pandemin och som knappt klarade den skenande S-inflationen är också första linjens arbetsgivare. Det är därför både rätt och rättvist att underlätta för företagen och för de unga på arbetsmarknaden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 15 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Det finns en fras som ofta tillskrivs Albert Einstein men som vad jag förstår i verkligheten kommer från romanen *Sudden Death* av Rita Mae Brown från 1983: Definitionen av galenskap är att göra samma sak om och om igen och förvänta sig ett annorlunda resultat.

Detta leder mig in på regeringens proposition om att tillfälligt sänka arbetsgivaravgifterna för 19–23-åringar. Arbetslösheten är ett stort problem i Sverige i dag; det är inget att hymla om. Regeringen har misslyckats grovt med att åtgärda både massarbetslösheten generellt och ungdomsarbetslösheten specifikt. Ungdomsarbetslösheten är ett allvarligt problem, och allvarliga problem måste åtgärdas med verkningsfulla, kostnadseffektiva och ändamålsenliga åtgärder. Det är här skon klämmer, för utvärderingar av tidigare sänkningar av arbetsgivaravgifterna för unga visar att denna typ av reform skapar få jobb i förhållande till kostnaden.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, pekar i sin forskningsöversikt på att varje skapat jobb kostade hundratusentals kronor i skattebortfall eftersom många av de subventionerade jobben skulle ha uppstått även utan detta stöd.

Av den anledningen är det ju fullständigt orimligt att nu avsätta miljardbelopp till ännu en generell nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga. Det är resurser som hade behövts mycket bättre till åtgärder som stärker utbildning, minskar avhoppet från gymnasiet och riktar stöd till unga som faktiskt har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Konjunkturinstitutet, Arbetsförmedlingen och IFAU är tydligt kritiska i sina remissvar.

Konjunkturinstitutet konstaterar att åldersgruppen 19–23 år inte är den grupp som främst drabbas av den nuvarande lågkonjunkturen utan att det är 24–26-åringar som har en svagare sysselsättningsutveckling. Konjunkturinstitutet avstyrker därför förslaget. Man ifrågasätter också effekterna av en tillfällig skattesänkning på sysselsättningen och pekar på risken för stora dödviktseffekter.

IFAU betonar att ungdomsarbetslösheten är heterogen. Många unga hittar jobb relativt snabbt medan en mindre grupp har stora och långvariga etableringsproblem. Generella subventioner till alla unga riskerar därför att främst gynna dem som ändå skulle få arbete snarare än dem som står längst från arbetsmarknaden.

Även LO, TCO och Saco avstyrker med hänvisning till att reformen är slöseri med skattepengar – apropå det Caroline Högström sa – i förhållande till den effekt som uppnås samt att skattesystemet som helhet riskerar att försämrats.

För en regering som har haft som talepunkt att den ska få ordning på ekonomin känns detta i stället väldigt mycket som en ideologiskt motive-rad åtgärd som ska genomföras no matter what.

En annan, mer principiell, kritik vi och remissinstanserna har är att detta är ett förslag som ingår i budgetpropositionen men att det remitterades först efter att budgeten hade lämnats till riksdagen, vilket begränsar möjligheten för regering och riksdag att faktiskt ta hänsyn till remissinstansernas synpunkter. I detta fall hade promemorian kunnat skickas ut före sommaren, vilket hade möjliggjort verkliga justeringar av förslaget innan det bakades in i budgeten. Utöver att förslaget är slöseri med pengar är det alltså också dåligt berett.

Fru talman! Sverige behöver andra, bättre lösningar för att få ned arbetslösheten bland ungdomar.

Miljöpartiet vill i stället för att slösa pengar på åtgärder vi vet inte fungerar använda dessa miljarder till en mer aktiv och träffsäker arbetsmarknadspolitik. Vi prioriterar en stärkt och närvarande arbetsförmedling, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden, med utbyggda arbetsmarknadsutbildningar inom bristyrken, fler lokala jobbspår i samverkan med kommuner, regioner och arbetsgivare samt andra aktiva insatser för dem som står längst från arbetsmarknaden.

Genom att kombinera detta med ett breddat och förstärkt omställningsstöd, fler utbildningsplatser inom exempelvis välfärden och den gröna omställningen och bättre arbetsvillkor inom skola, vård och omsorg kan vi långsiktigt säkra kompetensförsörjningen och ge fler en reell chans att etablera sig på arbetsmarknaden.

Fru talman! Sammantaget visar både forskning och remissinstansernas bedömningar att regeringens förslag är dyrt, har dålig träffsäkerhet och har osäkra effekter samtidigt som beredningen har varit bristfällig.

Till skillnad från regeringen vägrar vi i Miljöpartiet att göra samma sak om och om igen och förvänta oss ett annat resultat. Vi vill i stället se mer träffsäkra investeringar i ungas utbildning och etablering samt en ordning där budgetförslag remitteras i tid för att kunna påverkas av expertmyndigheternas synpunkter. Jag yrkar därför bifall till Miljöpartiets yrkanden i reservation 1 och 3.

Anf. 16 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill börja denna debatt med att yrka bifall till utskottets majoritetsbeslut som innebär bifall till propositionen och avslag på alla motioner gällande tillfälligt sänkt arbetsgivaravgift för 19–23-åringar.

Fru talman! För oss kristdemokrater är företagandet i Sverige helt avgörande. Av landets drygt 650 000 företag är över 90 procent småföretag med färre än tio anställda. Många av dem är familjeföretag. Dessa företag bär upp vår välfärd. De skapar arbetstillfällen, de utvecklar nya idéer och de genererar de skatteintäkter som finansierar skola, vård och omsorg.

Det privata näringslivet – i synnerhet småföretagen – har varit, är och kommer att vara grunden för det svenska välförhållandet. Därför måste politiken utformas med företagande i fokus och med företagarperspektivet i centrum.

Goda villkor för företagande är en förutsättning för det goda samhället. Det handlar om att skapa ett klimat där människors idéer, kreativitet och entreprenörskap får växa. Det handlar om att motverka onödigt byråkrati och krångliga regelverk. Nya lagar ska alltid prövas utifrån hur de påverkar små företag. Skattesystemet ska främja nya och växande företag och underlätta generationsskiftet. Och fler unga och fler kvinnor ska ges reella möjligheter att starta och driva företag.

Fru talman! Sveriges alla företagare är nyckeln till att bryta lågkonjunkturen. Därför lade samarbetspartierna fram ett företagarpaket i budgeten för 2026 som sänker kostnaderna för att anställa unga, sänker skatten för fåmansföretag och minskar kostnaderna för att driva företag.

I paketet ingår förutom det vi diskuterar i dag, tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter för unga mellan 18 och 23 år, även stora förenklingar och förbättringar av 3:12-regelverket och satsningar på regelförenklingar, lägre administrativa kostnader och kortare tillståndsprocesser.

Kristdemokraterna tror på Sveriges företagare och att deras vardag ska vara enklare. De ska kunna ägna mer tid åt det som de är bäst på och mindre tid åt byråkrati.

Fru talman! Vi debatterar just nu tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar. Det handlar om att arbetsgivaravgifterna för personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år bör sänkas tillfälligt. Förslaget träder i kraft den 1 april 2026 och ska tillämpas på ersättning som ges ut mellan den 1 april 2026 och den 30 september 2027.

Vad innebär då förslaget? Jo, det innebär en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften. Syftet med den tillfälliga nedsättningen är att motverka den utdragna lågkonjunkturens negativa följder för ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att bibehålla och nyanställa personal.

Effekten är lika tydlig. Det blir billigare att anställa. Kostnaden för att anställa en ung person minskar med en tredjedel. Det är ett konkret och

kännbart stöd för många tjänsteföretag inom handel, restaurang och andra branscher där många unga får sitt första jobb.

Goda villkor för företagande är avgörande för ekonomisk återhämtning och långsiktig tillväxt. Med fler företag skapas fler jobb och innovationer.

Det är viktigt att stötta ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att bibehålla och nyanställa personal. Den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgifterna är värdefull i arbetet med att överbrygga lågkonjunkturen, och den görs tillsammans med andra åtgärder. Bland annat har budgetmedel tillförts arbetsmarknads- och utbildningsinsatser för dem som har svårare att komma in på arbetsmarknaden.

Fru talman! Dagens förslag är ett bra första steg, menar vi kristdemokrater, men vi vill göra mer. I en nyligen presenterad småföretagarrapport från mitt eget parti är ett av förslagen att vi vill se en permanent sänkning av arbetsgivaravgiften för personer som fyllt 16 men inte 23 år, eftersom vi ser att det skapar ännu bättre förutsättningar för tillväxt, fler jobb och en mer dynamisk småföretagssektor. Det är en målsättning som kommer att styra vår politik i framtiden tillsammans med alla andra förslag för småföretag som finns i rapporten.

Fru talman! Kristdemokraterna stöder som sagt utskottets förslag till beslut, som innebär bifall till propositionen och avslag på motionerna.

Tidöpartierna som regeringsunderlag har enats om en ny politisk inriktning för Sverige på många områden. Vi har visat att det går att ta ut en ny kurs. När man lyssnar på debatten här ser man att alternativet, alltså oppositionen, spretar åt olika håll även i denna fråga. Det är inget samlat lag. Någon tillstyrker förslaget men tycker inte att vi går tillräckligt långt, medan andra i oppositionen säger att vi inte borde göra det här. Vi ser även på detta område att det inte finns något samlat alternativ.

Tidöpartierna har stakat ut en ny kurs för Sverige. På just det här området innebär det en kurs som stärker arbetslinjen, stärker företagen och stärker unga människors möjligheter. Vi fortsätter med vårt viktiga förändringsarbete.

(Applåder)

Anf. 17 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Visst minns vi alla de där första jobben. Vi kanske inte förstod det då, men de påverkade på ett eller annat sätt resten av våra liv. För min del handlade det om att som 20-åring på sommaren få jobba med turism på småländska höglandet. Jag körde ett litet tåg som slingrade sig fram genom Eksjö trästads gator medan jag guidade på tyska.

Nästa sommar blev det jobb i en av Göteborgs många hamnar, på ett kafé där vi stöttade ungdomar som hamnat snett. Under studietiden fick jag ett av de vackraste jobb som en folkpartist någonsin kan få: Jag fick jobba i en bokhandel.

Ungdomsarbetslösheten ligger fortsatt kvar på en hög nivå. Unga som varit arbetslösa under längre tid upplever i betydligt lägre utsträckning framtidstro, är mindre tillfredsställda med sina liv och har mindre möjlighet att påverka sina liv än andra unga, enligt MUCF.

Bakom varje arbetslöshetscifra finns en ung människa som har skickat in det där välformulerade cv:t men som gång på gång möts av tystnad eller ett negativt besked. I statistiken kallas det ungdomsarbetslöshet, men i

verkligheten handlar det om uteblivna möjligheter, livsstarter som blir försenade och en växande känsla av att stå utanför.

Sverige befinner sig i en utdragen lågkonjunktur. Företag tvekar, och investeringar skjuts upp. När osäkerheten ökar blir arbetsgivare mer försiktiga, och vi vet vad som händer då: Det är de utan erfarenhet som sorteras bort först – de unga.

Fru talman! Staten ska inte ersätta arbetsmarknaden, men den ska se till att fler får chansen att komma in på den. Därför är regeringens förslag om en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga mellan 18 och 23 år både klokt och nödvändigt.

Förslaget är tydligt: Arbetsgivare betalar endast ålderspensionsavgiften samt hälften av övriga avgifter och den allmänna löneavgiften på löner upp till 25 000 kronor per månad. Reformen är tidsbegränsad – från april 2026 till september 2027 – och riktas mot ett specifikt problem i ett specifikt ekonomiskt läge.

Det här är alltså ingen permanent skattesänkning. Det här är ett konjunkturverktyg, för när ekonomin bromsar in räcker det inte att hoppas att jobben ska dyka upp av sig själva. Politiken måste ibland sänka trösklarna så att fler vågar anställa.

För en småföretagare i handeln eller en restaurangägare handlar varje nyanställning om att ta en risk. ”Kan vi bära kostnaden om efterfrågan sviker? Har vi råd att ge någon utan erfarenhet en chans?” När vi nu sänker arbetsgivaravgiften minskar vi just den risken.

Fru talman! Det har talats om forskning här. Det finns forskning på området, bland annat från Handelns Forskningsinstitut, som tydligt visar att nivån på arbetsgivaravgiften för unga påverkar sysselsättningen, särskilt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. När kostnaden för att anställa sjunker ökar sannolikheten att människor faktiskt får ett arbete. Det gäller i synnerhet unga människor som ännu inte hunnit bygga en meritlista. Det är därför reformen är riktad just till åldersgruppen 18–23 år. Ju äldre man blir, desto större är sannolikheten att man redan etablerat sig genom utbildning eller arbetslivserfarenhet.

Det är också ekonomiskt ansvarstagande att inte spendera mer utan spendera smartare.

Fru talman! Vi talar ofta om konkurrenskraft med stora ord. Men konkurrenskraft börjar i det lilla – i butiken som vågar anställa en extra ung person, i kaféet som kan hålla öppet lite längre och i företag som väljer att expandera i stället för att dra ned.

Handel, besöksnäring och restauranger är Sveriges största inkörsport till arbetslivet för unga. Det gläder mig att vi har unga här på läktaren. Vi debatterar just nu hur det ska bli lättare för er att komma in på arbetsmarknaden och få det där första jobbet, sommarjobbet, eller att jobba och studera samtidigt.

Den här regeringen vill göra det lättare för er att komma in på arbetsmarknaden, få ett jobb och känna stolthet och tjäna lite pengar. En sänkning av arbetsgivaravgiften för unga med omkring en tredjedel kan vara skillnaden mellan ett ja och ett nej när ni söker ett jobb, mellan arbetslöshet och arbetsliv, mellan att stå utanför och att stå innanför. Det här första jobbet handlar kanske inte bara om ekonomi. Det handlar om att känna att man är självständig, känna att man är viktig och att man behövs och ytterst känna att det är meningsfullt att arbeta.

Den här tidiga etableringen på arbetsmarknaden ökar också chanserna till arbete senare i livet. Varje ung person som får sitt första jobb stärker alltså inte bara sin egen framtid utan också Sveriges långsiktiga ekonomi. Det är inte enbart en kostnad vi pratar om i dag. Det är en investering – i er unga.

Utbildningsinsatser, arbetsmarknadspolitik och omställningsmöjligheter – ja, det är också avgörande komplement. Men vi som samhälle behöver investera både i människors kompetens och i företags möjligheter att skapa de här arbetena, för i varje lågkonjunktur finns det vägval. Antingen accepterar vi att en hel generation får vänta på sin chans att få ett jobb, eller så agerar vi och håller dörrarna öppna.

Det här är ett förslag för just ett sådant agerande. Det är tillfälligt, det är riktat och det är ansvarsfullt. Och, kanske det viktigaste av allt, det skickar en signal till Sveriges unga att samhället inte ger upp när tiderna är svåra. När trösklarna in till arbetsmarknaden blir högre måste politiken göra dem lägre. När företag tvekar måste vi göra det lättare för dem att våga. Och när unga riskerar att hamna utanför måste vi öppna fler vägar att komma in.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 10 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU17

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik (prop. 2025/26:77)

föredrogs.

*Anpassning av svensk
rätt till EU:s nya för-
ordning om skyddade
beteckningar på
jordbruksprodukter
och livsmedel samt
livsmedelspolitik*

Anf. 18 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar livsmedelspolitik. Från Sverigedemokraternas sida är utgångspunkten att prioritering ett, två och tre på det här området måste vara att öka den svenska livsmedelsproduktionen, vilket inkluderar att öka robustheten i hela produktionskedjan.

Fru talman! I Sverige har vi varit bäst på att kontrollera livsmedelsproducenter och på att se till att varenda batch testas och varenda miljöregel följs. Vi har högre krav för det mesta, oavsett om det handlar om användning av kemikalier och antibiotika eller djurskydd, klimat och miljö med mera.

Vi har dock varit sämst i Europa på att producera maten. När vi gick med i EU var omkring 75 procent av varje tugga producerad i Sverige. I dag är det cirka 50 procent. Vi hade exempelvis nettoexport av griskött och 100 procent svensk marknadsandel av mejeriprodukter. I dag är vi importberoende av i princip alla livsmedelsgrupper.

Fru talman! Man kan skylla på EU, men man kan samtidigt konstatera att EU-länderna i stort har ökat sin produktion under samma tidsperiod.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Man kan konstatera att svenska regeringar under flera decennier har varit oförmögna att göra Sverige konkurrenskraftigt på den inre marknaden. Samtidigt som priserna för konsumenter har sjunkit – ganska betydligt, faktiskt – har svensk livsmedelsproduktion genomgått en avvecklingsfas. Sverige har inte alls hängt med.

Fru talman! Under den här mandatperioden har de första spadtagen tagits för att vända utvecklingen. Vi har sett en reform för ökad likformighet med ökat ansvar för statliga myndigheter. Detta måste vi nu följa upp för att uppnå den förenkling som varit syftet hela tiden. Vi har fått en ökad satsning på robusthet i den svenska livsmedelskedjan. Satsningar på livsmedelsforskning, som varit mycket eftersatt, har stärkts, och just i detta nu pågår arbetet med att bygga upp lager av svenska livsmedel och insatsvaror. Vi har fått en ny livsmedelsstrategi, som äntligen fokuserar på mer svensk mat.

Detta har kritiserats av den röriga rödgröna oppositionen. Man efterlyser andra frågor i livsmedelsstrategin, till exempel satsningar på ekologiskt eller klimatpolitik. Det är satsningar som direkt motverkar syftet att få fram mer mat. Sverigedemokraternas ambition när den nya livsmedelsstrategin har förhandlats har varit att undvika detta och få fokus på mer svensk mat. Fyller vi livsmedelsstrategin med andra prioriteringar kommer strategin att styra mindre mot just svensk mat.

Fru talman! Höga svenska skatter och världens högsta drivmedelspriser var en oerhört tung börda för den svenska livsmedelsproduktionen. Under den här mandatperioden har vi sett ett paradigmskifte på området. Skatterna på arbete sjunker samtidigt som vi gått från att ha världens högsta dieselpriser till att ha bland de lägre i Europa.

Om det ändå varit tufft kan man fundera lite på hur det hade varit om vi inte sänkt de svenska dieselpriserna. Det är viktigt att betänka när vi här i kammaren har ett mycket rörigt tilltänkt regeringsunderlag för de rödgröna partierna. Vad de vill göra är mycket oklart, men något de är överens om är att det ska bli betydligt dyrare att producera mat i Sverige.

Fru talman! Vi har en utmanande situation i Europa och Sverige på det här området. Samtidigt som dieseln blivit billigare har insatsvaror som gödningsmedel blivit dyrare. Den europeiska kemikalieindustrin upplever nu vad som skulle kunna beskrivas som en fullständig krasch.

Nya koldioxidtullar ökar priserna för lantbruket. Den europeiska industrin är inte konkurrenskraftig på grund av höga kostnader på grund av europeisk klimatpolitik.

Satsningen på ny grön produktion ligger en bra bit bort, och projekt i Sverige har fått pausas då Stegra åt upp all effekt i nätet uppe i norr. En ljusning ligger kanske ett decennium bort.

Sverigedemokraternas åsikt är att situationen inte är hållbar. Vi kan inte stoppa ryskt och belarusiskt gödningsmedel samtidigt som vi gör övrig import dyrare när förädlade livsmedelsprodukter från andra länder inte träffas av några tullar. Jordbrukets insatsvaror borde tills vidare undantas från CBAM, EU:s så kallade koldioxidtullar.

Fru talman! Det sker ett aktivt förenklingsarbete på våra myndigheter i Sverige i dag. Det är positivt. Regeringen och Sverigedemokraterna har arbetat aktivt med att tillgodose att regleringsbrev styr mot just ett sådant arbete.

Det kommer dock inte att vara tillräckligt. Vi måste på detta liksom på andra områden titta på möjligheterna till avregleringar. Det finns regler som går att förenkla. Det är något som ett antal statliga offentliga utredningar har tittat på, och vi har haft en uppsjö av myndighetsuppdrag. Vissa saker har fixats till, men man kan konstatera att nyttan blivit relativt låg eftersom nya regler ständigt tillkommer. Varje regel har införts av en anledning, och det är således mycket svårare att ta bort en regel än att införa nya, men det är ett arbete som politiken måste påbörja.

Anf. 19 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! I dag diskuterar vi Sveriges livsmedelspolitik. Två avgörande frågor är hur vi ska öka produktionen och hur vi ska stärka vår försörjningsgrad. För att lyckas behöver vi se en ökad produktion av både animaliska livsmedel och växtbaserade proteingrödor. Det är vi i alla fall överens om på den rödgröna sidan av politiken. Det är inte minst för att öka robustheten, vilket ledamoten ju också verkar tycka är viktigt.

Det verkar dock inte riktigt som att Sverigedemokraterna delar denna utgångspunkt, utan det verkar snarare som att man vill starta ett kulturkrig i frågan, fru talman. Ledamotens kollega Tobias Andersson, som också är ordförande i näringsutskottet, har ju sagt att minskad köttkonsumtion leder till att män blir mindre självständiga, mer feminina och mer benägna att rösta vänster – och det vore ju väldigt bra för oss, i så fall – men detta är faktiskt inte riktigt klokt.

Svenska lantbrukare förtjänar oavsett om de producerar kött, mjölk, baljväxter eller andra proteingrödor en långsiktigt hållbar politik som har en seriös dialog som grund. Min fråga är därför om Sverigedemokraterna ser den växtbaserade produktionen som en del av lösningen för ökad självförsörjning eller om ni är så rädda för feminina män att ni väljer att bara satsa på ökad köttproduktion.

Anf. 20 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för frågorna!

Ledamoten önskar en seriös debatt men väljer att fokusera på något slags tweet som jag faktiskt inte är särskilt inläst på. Tobias Andersson befinner sig inte i kammaren och kan därför inte ta den debatten just nu. Jag tror säkert att det finns goda möjligheter att höra med någon kvällstidning om de vill ha en debatt kring de här frågorna.

Fru talman! Det är klart att det finns potential för produktion av vegetariska livsmedel i Sverige. Det finns stark potential för det. Problemet i allmänhet är att vi har svenska myndigheter, Klimatpolitiska rådet, näringsrekommendationer från Livsmedelsverket och så vidare som försöker säga till det svenska lantbruket att man ska producera ärtor eller att man ska producera specifika proteingrödor.

Vi måste samtidigt ta hänsyn till var efterfrågan finns. Det är en ganska liten del av de svenska konsumenterna som vill äta sådan mat varje dag. Köttkonsumtionen är hög i Sverige, och vårt svenska klimat och vår svenska natur lämpar sig väldigt väl för animalieproduktion. Vi har dessutom ett skriande behov av mer köttproduktion i Sverige, eftersom marknadsandelen är extremt låg. När vi talar om exempelvis nötkött är den skrämmande låg. Den är också alldeles för låg när vi talar om mejeri-

produkter, eftersom majoriteten av all ost som konsumeras i Sverige kommer från andra länder.

Det är rimligtvis så att man i första hand måste satsa på mer svensk köttproduktion om man vill öka svensk livsmedelsförsörjning. Det är det mest prioriterade området, för det är den föda som befolkningen vill och önskar äta och som den i dag inte äter i särskilt stor utsträckning när det handlar om kött med svenskt ursprung.

Anf. 21 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Jag tycker nog ändå att det är på sin plats att ledamoten redogör för om Sverigedemokraterna delar Tobias Anderssons ställningstagande i den här frågan. Han är ju ett toppnamn i ert parti och som sagt ordförande i näringsutskottet, där man har stor påverkan på vilka företag man ska stimulera och vilken typ av forskning man vill se i Sverige för att öka produktionen av inte minst växtbaserade proteingrödor. Det sänder också signaler till producenter och investerare, och det borde näringsutskottets ordförande förstå.

Jag skulle inte ha någonting emot att diskutera den frågan närmare med Tobias Andersson, men jag tycker fortfarande att Sverigedemokraterna behöver redogöra för om man delar den här uppfattningen. Det tycker jag inte minst eftersom vi ser att landsbygdsminister Peter Kullgren också pratar väldigt mycket om svensk köttproduktion.

Vi socialdemokrater vill också se mer svenskt kött på tallriken, men vi är oroad för den här polariserade debatten där man hela tiden lyfter fram kött som det allra viktigaste livsmedlet. Om vi på riktigt vill öka robustheten behöver vi mer svenskt av allt, inte bara kött.

När man då går ut och säger att man tvingar på barnen och eleverna i skolan vegetarisk kost fastän de inte vill ha det och när man för detta kulturkrig i sociala medier tycker jag att det sänder signaler som man antingen får välja att ställa sig bakom eller ta avstånd ifrån.

Fru talman! Jag skulle fortfarande vilja veta om det är Sverigedemokraternas uppfattning att en mer växtbaserad kost leder till feminisering och eventuellt också förändrade politiska värderingar.

Anf. 22 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Sofia Skönnbrink vill fokusera på att Tobias Andersson inte gillar vegetarisk kost eller att Kullgren åker runt och äter korv på benninmackar – och säkert på andra ställen också. Jag har inte fullständig koll på hans Instaflöde. Samtidigt hävdar Socialdemokraterna att det är något slags kulturkrig att vi har mängder av elever runt om i våra skolor som inte gillar skolmaten för att det först kanske har blivit en vegetarisk dag och sedan kanske en vegetarisk vecka.

Mina barn har gått på en skola i Botkyrka kommun, som då styrdes av Socialdemokraterna. Där började det med en vegetarisk dag, och helt plötsligt serverades vanligt kött en dag i veckan. Sedan skedde ett skifte där, när det blev en massa socialdemokratiska vildar, och vi fick ett nytt och bättre styre. Ett sverigedemokratiskt nämndinitiativ i Botkyrka kommun ledde sedan fram till att det nu serveras kött varje dag. Det finns en kött rätt och en vegetarisk rätt, och eleverna får välja själva.

Socialdemokraterna hävdar att detta är något slags politik som aldrig har funnits. Det här gäller massvis av elever, och det finns massvis av för-

äldrar som möter barn som kommer hem och som inte har kunnat äta sig mätta för att man från politiskt håll har försökt styra innehållet i deras skolmat. Denna verklighet försöker man från Socialdemokraternas sida i princip förneka. Det finns massvis av vittnen till det här.

Jag har själv sett detta i min hemkommun, där det fanns tydliga direktiv från politiken om vilken mat man skulle servera. Det har vi genom andra politiska prioriteringar nu förändrat. Nu har vi mer kött samtidigt som vi har vegetariska alternativ varje dag, och vi har mer nöjda skolelever och föräldrar.

Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN:

Om någon funderar på vad det är för ärende som debatteras i kammaren är det miljö- och jordbruksutskottets betänkande *Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik*.

Anf. 24 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Ja, vi är ju här för att debattera livsmedelspolitik, med motionsbetänkanden från allmänna motionstiden, och anpassningen av svensk rätt till de nya förordningarna om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel. Där finns det inga skiljaktigheter mellan partierna, utan vi tycker alla att det är bra att de som har ett varumärke får ha det och att det finns lagar och regler för att skydda våra viktiga producenter. När det däremot gäller hur man ska styra livsmedelsproduktionen, eller rättare sagt livsmedelspolitiken, finns det skillnader mellan de olika partierna och blocken.

Mat är ju inte riktigt vilken vara som helst. Det är det som håller oss vid liv. Förra veckan debatterade vi jordbrukspolitiken i den här kammaren, fru talman. Det handlar ofta om hur man producerar livsmedel. Många av miljö- och jordbruksutskottets betänkanden hänger ju ihop, men vi ska försöka hålla oss till livsmedelspolitiken i det som omfattas.

Mat ger hälsa. Vad vi äter påverkar hur vi mår och vad vi förmår, och det påverkar också vår beredskap. Maten påverkar klimatet och den biologiska mångfalden, och den är i allra högsta grad en politisk fråga. Det är svårt att bli tillsagd vad man ska lägga på tallriken, men politiskt har vi alla möjligheter att se till att maten produceras på ett bra och rättvist sätt. Det ska finnas bra livsmedel som är bra för oss människor som äter dem, och livsmedlen ska produceras på ett för naturen bra sätt.

För Miljöpartiet är det viktigt att ha en sammanhängande livsmedelspolitik. Arbetsrätt, folkhälsa, miljömål och klimatmål hänger ihop. Svaren på våra motioner handlar om hänvisningar till pågående arbete; mycket är på gång. Men det har varit på gång under lång tid, och vi tycker att mer behöver göras nu.

En fråga som har bubblat länge är hur vi ska få ursprungsmärkning av mat på restaurang. Vi har i utskottet, över partigränserna, varit överens om detta länge. I dag ska vi kunna få information när vi går på restaurang, men vi måste efterfråga den. Informationen står inte med på menyn.

När du går till en butik, fru talman, kan du se varifrån köttet kommer. Men går du på restaurang försvinner informationen. Många kanske passar på att fråga servitören eller servitrisen, men man hade kunnat ta ställning innan om man hade vetat.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Vi vet att dagens höga köttkonsumtion beror på att vi har låga priser, vilket ofta beror på att det faktiskt råder en sämre djurhållning där köttet kommer från. Det är fråga om industriell djurhållning där priset pressas för konsumenternas väl, men det går ut över djuren.

Fru talman! När vi handlar i butik, där vi faktiskt kan se varifrån köttet kommer, är numera det mesta som säljs svenskt. På restaurang är det tvärtom. Vi i Miljöpartiet vill se till att det finns en ursprungsmärkning av kött och andra produkter. Med andra produkter menar jag andra animalieprodukter. Vi har ju även en mjölk- och ostproduktion. Ursprungsmärkning ska även finnas på restaurang och storkök. Det handlar om konsumenträtt och djurvälstånd, och det handlar också om att ge våra svenska producenter en ärlig chans eftersom de oftast har högre krav på sig. Vi har stiftat lagar som de måste förhålla sig till, och då måste vi se till att de gynnas. Att vara transparent är inte byråkrati, utan det är att få en ordentlig marknadsekonomi där konsumenter kan välja.

Fru talman! Ett annat ämne där vi har stor chans att påverka vad vi äter är offentlig sektor. Det serveras tusentals, miljontals, måltider varje dag i offentlig sektor. Vi hörde i ett tidigare replikskifte om skolmat. Jag skulle gärna gå närmare in på den frågan. Vad jag kan säga är att med skolmaten läggs oftast grunden för vad vi faktiskt kommer att äta framöver. Det är när vi är små som våra smaklökar utvecklas, och all forskning visar att den mat vi åt när vi var små hänger med oss resten av livet. Det är därför det ofta är svårt att servera samma mat på äldreboendet som på skolan. Man måste anpassa maten. Det här är en otroligt bra ingång till att förändra vad vi äter och våra beteendemönster.

Även här ser vi att trots höga krav på djurvälstånd i Sverige behöver man inte köpa in den maten till offentlig sektor. Vi i Miljöpartiet vill öka andelen ekologiska livsmedel i offentlig konsumtion, och vi vill också säkerställa att offentlig sektor inte köper in kött och animalier som kommer från en produktion som har lägre djurskydds krav än i Sverige. Den produktionen skulle ha varit förbjuden i Sverige. Det vill vi ändra.

Offentlig upphandling är ett av de mest kraftfulla verktygen som finns, och vi kan kombinera det med rätt kunskap, det vill säga klimatnytta, biologisk mångfald och livskraftigt svenskt jordbruk. I dag kan du ställa krav, men det ställer också krav på kunskap hos upphandlarna. Det måste bli lättare för många mindre kommuner, och därför måste upphandlingen stärkas och bli bättre.

Låt mig gå in på styrmedel. Vi pratar ibland om hur köttproduktion och annat påverkar klimatutsläpp, biologisk mångfald och djurvälstånd. Vi i Miljöpartiet vill se en antibiotikaskatt på kött. Mängden antibiotika i produktionen avgör skatten på köttet. I Sverige är det låg användning av antibiotika därför att vi har en god djurhållning. Men i butik och på restaurang tävlar vi mot kött från andra länder där antibiotikaanvändningen kan vara hög på grund av dålig djurvälstånd.

Vi i Miljöpartiet vill se att instrumentet används för att jämna ut spelplanen. Priset på kött från dåliga gårdar skulle bli högre, men kött från god djurhållning skulle gynnas. Det skulle stärka svensk konkurrenskraft och svenska bönder, och det skulle uppmuntra oss att välja mindre och bättre kött när vi köper kött i butik och på restaurang.

Fru talman! Ytterligare en del i mathanteringen är matsvinnet. För hela livsmedelskedjan är det nästan en tredjedel som försvinner. Något är fel när vi säger att vi producerar för lite samtidigt som vi slänger så otroligt mycket, både i producentledet och i användarledet.

Något som ofta diskuteras är hur man ska skilja på bäst före och sista förbrukningsdag. Bäst före men ofta bra efter är faktiskt en devis som fler borde följa för våra livsmedel. I ett modernt hushåll med kylskåp och en bra kylkedja håller livsmedlen bra mycket längre. Därför vill vi se tydligare krav från livsmedelsbranschen att informera och märka varorna på ett sätt som gör att vi minskar matsvinnet.

Fru talman! Vi har de senaste åren tyvärr mer och mer insett att det måste finnas ökad beredskap även på livsmedelssidan. Det diskuterades under förra veckans debatt om jordbrukssektorn. Det handlar om många delar inom livsmedelsområdet, och jag skulle vilja ta upp livsmedlet vatten i dag.

Det är sällan man tänker på att vatten är ett livsmedel, men det är det. Vi vill säkerställa att dricksvatten finns tillgängligt för alla både vid värmeböljor och vid vattenbrist. Den senaste månaden har man fått koka vatten på Gotland. Det rörde sig inte om en bristsituation, utan det var fråga om bakterier i systemet. Vi ser också att det råder ett förändrat klimat, och i ett förändrat klimat kommer vatten att vara en bristvara på vissa ställen. Ibland blir det tvärtom för mycket vatten, och det kan göra att dricksvattnet blir förorenat och blir en bristvara – trots att det finns mycket vatten. Vi måste arbeta med att säkerställa tillgången.

Fru talman! Tillsammans med andra delar i livsmedelsproduktionen som Miljöpartiet står för tror jag att halverad arbetsgivaravgift för hela livsmedelskedjan skulle ge bäst effekt för producenter och konsumenter. Det måste råda bra förutsättningar för livsmedelsproduktion och beredskap. Därför vill jag se en transparent livsmedelspolitik som ger konsumenterna mer makt. Offentlig sektor ska användas som en motor för omställningen. Det ska finnas styrmedel som leder till bra djurhållning och bättre välfärd, och vi ska styra mot mindre klimatpåverkan och ökad biologisk mångfald. Vi ska minska matsvinnet och stärka beredskapen i ett förändrat klimat och tyvärr också i dessa orostider.

Matpolitik måste hänga ihop med klimatpolitik, naturpolitik och folkhälsa. Det är dags att låta politiken ta ansvar.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 25 JOANNA LEWERENTZ (M):

Fru talman! Svenskt lantbruk och svenska livsmedelsföretag ligger i världsklass när det gäller djurvälfärd, låg antibiotikaanvändning och hållbara produktionsmetoder. Trots det möter de en kostnadsnivå och en regelbörda som gör det svårt att konkurrera på en global marknad.

Svensk livsmedelsproduktion är en av våra mest grundläggande trygghetsfunktioner. Det handlar inte bara om vad som ligger på middagstallriken en vanlig tisdag. Det handlar också om beredskap, motståndskraft och nationell säkerhet. I en tid av växande geopolitiska risker måste Sverige kunna producera mer mat inom landet och stå bättre rustat när omvärlden skakar.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Under decennier har vi blivit mer beroende av import av livsmedel och insatsvaror. Det gör oss sårbara. För att stärka beredskapen och självförsörjningsgraden krävs en politik som sätter produktionen i centrum, ger företagare rätt förutsättningar och minskar de hinder som i dag står i vägen för utveckling och investeringar.

Fru talman! Den livsmedelsproduktion som inte fungerar i fredstid kommer definitivt inte att fungera i en kris. För att vi ska säkra att vi på lång sikt har lantbrukare som vill producera mat, företag som vill förädla den och butiker som vill sälja den måste det vara attraktivt att verka inom den svenska livsmedelsindustrin. Men i dag ser det inte ut så. Krångliga regler, små marginaler och alltför lite lön för alltför stor möda har satt oss i den situation vi nu befinner oss i.

Fru talman! För Moderaterna är utgångspunkten enkel. Regler ska vara begripliga, proportionerliga och förutsägbara. Tillståndprocesser ska gå snabbare, och företag ska slippa dubbelprövning och onödiga administrativa krav. Det gäller såväl primärproduktionen som förädlingsledet och handeln.

Om vi ska behålla öppna landskap, betade hagmarker och levande landsbygd måste det vara lönsamt att producera mat i Sverige. Samma sak gäller mejerier, slakterier och annan beredningsindustri. Utan rimliga villkor, konkurrenskraftiga energipriser och kortare handläggningstider får vi inte den investeringsgrad som behövs.

Det är dock inte politikens uppgift att detaljstyra jordbruket. Politikens ansvar är att skapa förutsättningar för att branschen ska växa och bidra till Sveriges trygghet. Ett Sverige som menar allvar med sin livsmedelsberedskap måste göra det enklare, inte svårare, att driva företag i landet.

Regeringen har under mandatperioden inlett ett omfattande arbete med just regelförenklingar inom livsmedelskedjan och för företagen. Implementeringsrådet arbetar för att säkerställa att EU-regler inte överimplementeras och att svenska företag inte tyngs av dubbla krav. Även i beredskapssektorn håller myndigheterna nu på att anpassa sina rutiner och regelverk för att främja produktion snarare än hindra den.

Fru talman! Det här är viktigt. Beredskap handlar nämligen inte om centrallager och krispärmar. Den börjar på gårdsplanen, i växthusen, i stallen, i kvarnarna och i livsmedelsfabrikerna. Det handlar om att lantbrukare känner att det är lönt att fortsätta, om att företag i förädlingsledet vågar investera och om att livsmedelsbutiker förmår finnas kvar i hela landet.

I 2026 års budget satsas över 1 miljard kronor på livsmedels- och dricksvattenberedskap, med stora satsningar på beredskapslager av spannmål och kritiska insatsvaror, investeringsprogram för robust primärproduktion, stöd till företagen i förädlingsledet samt kommunal kapacitetsökning i måltidsverksamhet och dricksvattenförsörjning. Det är åtgärder som stärker hela kedjan, från åkern till butiken, och som gör Sverige mindre sårbart i kris och krig.

Sveriges livsmedelsberedskap behöver stärkas på land, men det gäller också havet och våra sjöar och vattendrag. Vi har fantastiska möjligheter att producera mer mat från våra vatten. Men även här krävs det långsiktiga regler, vetenskaplig förvaltning och ett system som premierar matfisket och en hållbar, konkurrenskraftig blå näring.

Moderaterna vill stärka kustsamhällena, öka andelen svenskfångad fisk som blir mat och fortsätta utvecklingen av hållbart vattenbruk. Detta får vi

möjlighet att diskutera mer på torsdag, när vi ska ha fiskepolitisk debatt, fru talman. Det ser jag fram emot.

Fru talman! En stark livsmedelssektor förutsätter också starka hushåll. Den moderatledda regeringen har genomfört en rad reformer som stärker hushållens köpkraft, bland annat genom sänkta skatter på arbete och pension, riktade stöd till barnfamiljer och tillfälligt sänkt matmoms. Dessa åtgärder gör att vanliga svenska familjer får betydligt mer pengar kvar varje månad, vilket både stärker deras trygghet och ger ekonomin en nödvändig skjuts.

När hushållens resurser ökar blir det också lättare att välja svenskt, och det valet spelar roll. Varje gång en konsument väljer en svenskproducerad produkt stärker det vår livsmedelsberedskap. Det gynnar svenska lantbrukare och förädlingsföretag och bidrar till att hela kedjan kan fortsätta utvecklas. En ekonomi där arbete lönar sig, där hushållen står starkare och där fler väljer närproducerat är också en ekonomi som gör Sverige tryggare i oroliga tider.

Fru talman! Sverige förtjänar en livsmedelspolitik som tar både framtiden och verkligheten på allvar. En politik som stärker beredskapen, som ser våra lantbrukare som den viktiga, strategiska resurs de är, som ökar produktionen och som värnar företagande är vad Moderaterna står för, och det är vad regeringen nu levererar steg för steg.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 26 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Förra året diskuterade vi oskäligen prishöjningar och behovet av att inrätta en matriskommission. Den är nu på plats, efter många om och men. Det tycker vi är bra. Men grundproblemet kvarstår: Vi har i dag höga matpriser i Sverige. Sedan 2022 har matpriserna ökat med nästan 30 procent. Det innebär ungefär 30 000 kronor mer i matkostnader årligen för en vanlig barnfamilj.

Ledamoten säger att barnfamiljerna har fått det bättre med regeringens politik. Det håller vi kanske inte alltid med om. Jag vet många ensamstående föräldrar som sliter för att kunna sätta näringsriktig mat på bordet åt sig själva men framför allt åt sina barn. De vittnar om att de får sippa på grädde om kvällarna för att inte använda för mycket mat till sig själva utan ge den till barnen. Verkligheten ser alltså annorlunda ut för de barnfamiljer som vi ofta pratar om.

Vi pratar också om det här med lokala producenter, att öka det småskaliga och att det är svårt för svenska producenter att nå ut i en global kontext. Men lika svårt kan det vara för små producenter att nå ut på den svenska marknaden. Det finns tre aktörer som dominerar i både grossistled och butikshyllor. Det gör det svårt för producenter att ta sig ut på marknaden.

Moderaterna brukar utgå från att marknaden genom konkurrens ska lösa problemet med höga priser, som vi nu ser. Min fråga är därför om Moderaterna anser att konkurrensen på livsmedelsmarknaden fungerar bra i dag. Om svaret är nej undrar jag vilka åtgärder man vill vidta för att stärka konkurrensen.

Prot. 2025/26:77
24 februari

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Anf. 27 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag tycker att det är viktigt att vi också i den här debatten fokuserar på fakta. Många debatter blir lätt polariserade. Även i den här debatten ställs grupper mot varandra.

SCB har gjort en undersökning av hur kostnaderna har ökat i livsmedelskedjan. Inte i något led i livsmedelskedjan ser man en ökad lönsamhet de senaste åren. Det innefattar även livsmedelsbutikerna. Ja, kostnaderna har ökat väldigt mycket. Men jag tycker inte att det håller att lägga hela skulden på en eller två platser. Man ser, precis som vi diskuterade också förra året, att kostnaderna har ökat i flera led.

Vi har faktiskt den billigaste matkassen i hela Norden, och vi ligger på eller strax över snittet i EU. Det tröstar ingen i Sverige att grannen har det sämre. Det har jag full förståelse för. Men det är viktigt att vi håller oss till fakta i debatten. Det är lätt att rikta pekpinna mot olika aktörer i samhället.

Det regeringen har gjort är att stärka hushållens köpkraft, att stärka hushållen ekonomiskt, så att man har råd att lägga pengarna på mat. Därför sänker vi nu matmomsen tillfälligt. Vi sänker även skatterna för låg- och medelinkomsttagare, och vi gör lättnader för just barnfamiljer för att man ska ha råd att lägga mat på tallriken till sina barn.

Anf. 28 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag tror ändå att det sticker i ögonen på folk när de ser hur matjättarna betalar ut miljoner i vinster till sina ägare samtidigt som folk vänder på vända krona för att kunna köpa mat till sig själva och sina familjer.

Lönsamheten är för dålig, inte minst i primärledet. Vi socialdemokrater vill vidta åtgärder för att den ska förbättras. Jag tror dock att Socialdemokraterna och Moderaterna har olika syn på vad fungerande konkurrens egentligen är. Vi tycker inte att konkurrensen fungerar när tre stora aktörer i praktiken kontrollerar nästan hela livsmedelsmarknaden och gör det svårt för nya aktörer att etablera sig. Vi tycker heller inte att det är bra att små och medelstora producenter har svårt att ta sig ut på marknaden på grund av att samma koncerner kontrollerar både grossistled och butikshyllor.

Min fråga kvarstår. Tycker ledamotens parti Moderaterna att det här är tecken på en konkurrens som fungerar?

Anf. 29 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Koncentrationen i dagligvaruhandeln är en viktig fråga, och regeringen har givit Konkurrensverket och Boverket i uppdrag att titta på det här. Hela förfarandet för livsmedelsbutiker i Sverige kräver i princip stordrift för att det ska gå runt. Det är ett problem i sig. Det hindrar att nya matbutiker öppnas och etableras.

Men vi måste också titta på vad stordriften innebär för hela Sverige. Jag nämnde i mitt anförande att vi måste kunna ha matbutiker i hela landet. Vilka kedjor är det som har matbutiker i hela landet? Det är Ica och Coop, som jag antar att ledamoten menar när hon säger ”matjättarna”.

Konkurrens är viktigt, och att marknaden fungerar är viktigt. Jag vet att ledamoten vet att Moderaterna tycker det, men man måste också ställa sig frågan vad alternativet är. Ska vi tvinga butiker att öppna? Ska vi tvinga butiker att agera på ett särskilt sätt genom att detaljstyra prissättning eller

hur de hanterar sina affärer? Det har testats i andra länder och resulterat i minskad produktion och brödköer.

Konkurrens är en grundförutsättning, men vi måste skapa förutsättningar för konkurrens och inte detaljstyra den. Det är mitt svar.

Anf. 30 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Jag tänkte ställa några frågor om offentlig upphandling. Som jag sa i mitt anförande är offentlig upphandling våra egna skattemedel – resurser som i detta fall går till offentliga måltider i skola, sjukhus och äldreomsorg. Det känns lite galet att man kan använda de gemensamma pengarna till att köpa in varor som vi inte skulle tillåta produktion av i Sverige. Det finns också en möjlighet att styra så att man får mer av den produktion som man vill ha och mindre av den som man inte vill ha.

Hur ser Moderaterna till att få mer styrning av offentlig upphandling så att man kan få bättre djurvälstånd, bättre varor och fler ekologiska varor?

Anf. 31 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Till att börja med håller jag med ledamoten om att offentlig upphandling är ett kraftfullt verktyg. Detta har också diskuterats inom ramen för att öka till exempel sjömatproduktionen, eftersom det är väldigt låg efterfrågan på just svenskfångad fisk. I det fallet kan det här spela en väldigt viktig roll.

Ledamoten nämnde i sitt anförande att det ofta saknas kunskap om hur man kan upphandla på ett sätt som gör att man når de krav som vi ställer på svenska livsmedel. Mitt svar på frågan är att jag gärna ser att man kan upphandla på ett sådant sätt att vi premierar svenskproducerat. Vi behöver hitta sätt att underlätta för till exempel kommuner att göra det så att de inte faller i någon fälla med tanke på att vi verkar på en inre marknad i EU.

Anf. 32 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det här är en fråga som vi ofta återkommer till. Alla vill det här och man säger att det ser bra ut, men det har ju funnits skarpa förslag. För bara två tre år sedan handlade det om att man skulle ha ett ska-krav när det gällde klimatkrav, något som sedan blev ett bör-krav. Miljömålsberedningen hade flera förslag om hur man skulle få in det hela i offentlig upphandling i det betänkande som lämnades över till regeringen 2022 för omhändertagande, men ingenting har hänt.

Vi kan inte bara vilja, utan det måste också ske någonting. Det var det jag sa i mitt anförande tidigare. Det hänvisas hela tiden till pågående arbete och givna uppdrag, men man ser inte någon handlingskraft i de här frågorna, herr talman.

Detta är, precis som ledamoten säger, ett väldigt kraftfullt verktyg. Offentlig upphandling handlar om otroligt mycket pengar. Det kan styra mycket, och det är också det som kan gå före. Om vi stiftar lagar och inför regler om hur vi vill ha saker och ting måste vi också använda våra gemensamma skattemedel till det vi säger att vi ska ha.

Därför blir mina frågor till ledamoten följande: Tror ledamoten att det kommer skarpa förslag? Eller kommer det även fortsättningsvis vara ”pågående arbete”, ”vi ska se över”, ”vi får se” och ”vi har en vilja”?

Prot. 2025/26:77
24 februari

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Anf. 33 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Angående skarpa förslag har jag tyvärr inget svar. Jag får helt enkelt hänvisa till pågående arbete. Men jag kan lugna ledamoten med att jag även fortsättningsvis tycker att offentlig upphandling är ett viktigt verktyg att ta i beaktande, särskilt om vi menar allvar med det vi säger om att vi till exempel vill öka den svenska livsmedelsproduktionen. Jag tar med mig detta.

Anf. 34 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 15.

Mat är något av det mest grundläggande vi har. Det är trygghet, hälsa, gemenskap och en förutsättning för att vardagen och samhället ska fungera. Därför är det allvarligt att matkostnaderna har ökat kraftigt de senaste åren. Sedan januari 2022 har livsmedelspriserna ökat med närmare 30 procent. För en vanlig barnfamilj innebär det ungefär 30 000 kronor mer i utgifter varje år.

Även om inflationen har bromsat kämpar många hushåll fortfarande för att få sin privatekonomi att gå ihop. Det märktes inte minst på antalet vräkningar under förra året, då över 3 000 människor förlorade sina hem. Av dessa var 824 barn.

Herr talman! Mat är inte en utgift man kan välja bort. Den ska betalas varje vecka. Det gör att livsmedelspolitiken även blir en fördelningspolitisk fråga. Vi socialdemokrater menar därför att vi behöver göra två saker samtidigt. Vi måste göra något åt de stigande livsmedelspriserna, men vi måste också stärka hushållens ekonomi.

Vi vill därför höja barnbidraget och studiebidraget och stärka bostadsbidraget för barnfamiljer. Vi vill se en rättvis skattesänkning för människor med vanliga löner och slopa karensavdraget så att man inte straffas ekonomiskt om man är hemma och är sjuk. Vi vill vidare göra det billigare för ungdomar att gå till tandläkaren och för sjuka och hämta ut sina mediciner. Vi vill också införa avgiftsfri kollektivtrafik för unga och studenter. Det här är inte enstaka åtgärder utan en sammanhållen politik för att stärka människors marginaler när kostnaderna springer iväg.

Förutom att stärka hushållens ekonomi, herr talman, har vi socialdemokrater även föreslagit en lång rad åtgärder för att pressa matpriserna och öka konkurrensen på livsmedelsmarknaden.

I dag domineras dagligvaruhandeln av ett fåtal stora aktörer. Tre företagsgrupper står för merparten av försäljningen, vilket begränsar konkurrensen och gör det svårare för mindre producenter att nå ut till konsumenterna. Vi vill därför stärka konkurrensen i grossistledet, begränsa inlåsande avtal och göra det enklare att etablera nya matbutiker, inte minst i glesbygd. Svenska hushåll ska inte bära kostnaden för bristande konkurrens när det gäller vare sig mat eller veterinärvård.

Herr talman! Regeringen har nu föreslagit en halvering av matmomsen som samtliga riksdagspartier har ställt sig bakom i ett försök att lindra situationen för svenska konsumenter. Men för att sänkningen av matmomsen ska få effekt och märkas i hushållens plånböcker krävs en noggrann uppföljning, inte minst för att öka konsumenternas förtroende.

I en undersökning som Nordea genomförde förra månaden svarade 71 procent av svenskarna att de inte trodde att matpriserna skulle minska även om vi beslutat om en sänkning av matmomsen. Det kanske inte är så

konstigt, eftersom vi har sett flera fall där livsmedelsbutikerna trixat med priserna. Inför PRO:s årliga prisundersökning i fjol var det flera butiker som tillfälligt sänkte priserna för att sedan höja dem igen när undersökningen var över. Vi har också sett butiker som helt plötsligt börjat sälja kaffepaket, kexförpackningar och chokladkakor innehållande en mindre mängd livsmedel än tidigare till samma eller högre pris.

Den här typen av fulspel måste motverkas. Därför är det glädjande att regeringen efter många om och men valde att tillsätta en matpris-kommission för att följa prisutvecklingen, något som vi socialdemokrater har föreslagit sedan 2023.

Herr talman! Livsmedelspolitik handlar också om beredskap. Det oroliga omvärldsläget har tydliggjort hur sårbara vi är när det kommer till vår livsmedelsförsörjning. I dag är ungefär varannan tugga som vi äter producerad i Sverige. Det innebär att vi är beroende av fungerande internationella leveranskedjor. Vid en större kris eller ett eventuellt krigsläge kan de här leveranserna upphöra. Då är det den egna produktionen som avgör hur robusta vi faktiskt är. Därför behöver vi stärka den svenska livsmedelsproduktionen, bygga upp beredskapslager, säkra tillgången till insatsvaror och förbättra dricksvattenförsörjningen.

Ska vi öka självförsörjningsgraden måste vi ta till vara hela livsmedelssystemets potential. Då är det inte en fråga om att ha antingen animaliskt eller växtbaserat, utan det är en fråga om både och. Därför är det som sagt tråkigt att den politiska diskussionen har varit så polariserad i den här frågan den senaste tiden. Den växtbaserade produktionen, inte minst av baljväxter och proteingrödor, har stor potential att minska vårt importberoende och stärka självförsörjningsgraden. Men utvecklingen hämmas i dag av risker och brist på långsiktiga villkor. Ska vi lyckas krävs investeringar, forskning och bättre förutsättningar för svensk förädling.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill se mer svenskt på tallriken och i glasen. Vi vill därför göra det obligatoriskt att vid all offentlig upphandling av animaliska livsmedel ställa krav på att produktionen ska ha skett med högre krav på djurskydd och låg antibiotikaanvändning, precis som i Sverige. På så sätt kan vi stärka matkvaliteten i förskolor, skolor, äldreboenden och sjukvårdsinrättningar samtidigt som vi värnar och stärker vår egen livsmedelsproduktion.

Vi vill också göra det lättare för konsumenter att göra medvetna val. Vi föreslår därför att det ska bli obligatoriskt med skriftlig ursprungsinformation för kött på restauranger och i storhushåll. Vi vill även utöka möjligheterna för lantbrukare att sälja sina varor direkt till kund. Därför vill vi undersöka om regelverket för hemsakt och försäljning av kött från den egna gården kan förenklas utan att riskera vare sig djurvälstånd eller livsmedelssäkerhet.

Herr talman! Ingen i Sverige ska behöva välja mellan att köpa mat och att betala sina räkningar. Vi socialdemokrater vill se konkreta åtgärder som minskar prispressen, stärker svensk livsmedelsproduktion och säkerställer att högkvalitativ mat är tillgänglig för alla oavsett inkomst.

(Applåder)

Anf. 35 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna beskriver gärna behovet av stärkt konkurrens och regelförenklingar på livsmedelsmarknaden. Men deras

förslag går gång på gång i motsatt riktning. I stället för att undanröja hinder vill de ställa nya krav på företagen: krav på fler system, fler redovisningar, fler administrativa processer, mer detaljerad information om prisförändringar som kampanjer och krympflation samt ytterligare redovisning av innehållet i produkter utöver vad som redan finns i dag. Det är just den här typen av överreglering som riskerar att pressa bort mindre aktörer och göra det svårare för nya butiker att etablera sig. Det är motsatsen till vad en fungerande marknad behöver.

Regeringen har valt en annan väg. Vi har gett Konkurrensverket och Boverket i uppdrag att analysera och motverka de verkliga hindren för konkurrens i syfte att skapa bättre förutsättningar för etablering. Fler aktörer ger konsumenterna fler valmöjligheter. För mig blir det motsägelsefullt om man säger sig vilja öka konkurrensen men samtidigt lägger fram förslag som gör det svårare att konkurrera.

Därför vill jag fråga ledamoten Skönnbrink: Hur menar ni i Socialdemokraterna att fler regler, mer administration och högre kostnader för butiker och producenter ska leda till den stärkta konkurrens ni påstår er vilja åstadkomma?

Anf. 36 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag känner inte igen mig i beskrivningen att vi socialdemokrater skulle vilja försvåra för svenska företagare eller livsmedelsproducenter. Vi tycker absolut att det är rimligt att man ska redogöra för om en vara har ändrat innehåll till det sämre och blivit mindre näringsriktig och om en vara krymper men behåller samma pris. Att man ska behöva uppge det tycker vi inte är några konstigheter över huvud taget.

Jag själv tycker att det är otroligt viktigt att vi har en utbredd livsmedelsproduktion i hela vårt land. Som jag sa vill jag också att det blir enklare för små producenter att förädla produkter. Jag har själv haft en debatt här i kammaren med landsbygdsministern om förädling av viltkött. Man kan från jägarkåren till exempel lämna in vildsvinskött till små charkuterier och få tillbaka vildsvinskorv. Det här är någonting som Livsmedelsverket var nära att stoppa. Detta kunde vi avvärja genom att vi drev regeringen och landsbygdsministern framför oss i frågan.

För mig är det oerhört viktigt att det inte blir så att det bara är stora aktörer som dominerar svensk dagligvaruhandel. Jag bor själv i glesbygd. Där finns det ett enda alternativ – vi har en matbutik, en pizzeria och en begravningsbyrå. Att vi faktiskt också har en bank är glädjande. Men för mig är det inte jätteenkelt att jämföra priser och välja en annan aktör om jag inte ska röra mig ungefär 45 minuter bort. För mig är det möjligt att göra det, för jag har bil och körkort. Värre blir det för pensionärer och för dem som inte har tillgång till bil.

Jag delar alltså inte uppfattningen att vi inte vill förenkla för mindre aktörer att etablera sig på marknaden. Det är snarare fråga om att vi driver på för att granska om konkurrensen verkligen funkar på ett sätt som är bra i Sverige i dag.

Anf. 37 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Då vill jag fråga ledamoten hur man tänker sig att de förslag på mer administration som man har i sin motion, vilken hon också lyfter i talarstolen, inte ska få en effekt som är motsatt den man säger sig

vilja uppnå. Vad är det som ska få den som driver den lilla butiken på ledamotens hemort – eller skulle vilja starta en liten butik där – att anse att detta är lönsamt och värt all möda om det ska ställas ytterligare administrationskrav på företagen, som Socialdemokraterna nu föreslår? Man tar inte heller hänsyn till de effekter de här kraven innebär för tidigare produktionsled. Förändringarna kommer att stänka nedåt i produktionskedjan och skapa administration även för dem som producerar maten.

Socialdemokraterna målar upp bilden att de svenska matpriserna sticker ut genom att de har rusat och är väldigt höga. Vi håller med varandra om att matpriserna har ökat väldigt mycket.

Jag håller inte med om att de sticker ut. Som jag nämnde tidigare har vi den billigaste matkassen i hela Norden, och i ett europeiskt perspektiv ligger Sverige i princip på snittet eller lite över.

Det som regeringen nu gör är därför otroligt viktigt. Vi sänker kostnaderna för hushållen och ökar mängden pengar de har kvar i sina plånböcker.

Samtidigt vill Socialdemokraterna driva förslag som riskerar att höja företagets kostnader. Det i sin tur riskerar att höja priset på mat i butik. Min fråga är: Hur går det ihop?

Anf. 38 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Det vi socialdemokrater vill göra är att sänka priset för mat så att alla oavsett inkomst ska ha råd att köpa näringsriktig mat till sig själva och sina barn.

Jag har nämnt de ensamstående föräldrarna men också pensionärerna som kämpar för att de ens ska ha råd att kunna göra egen mat, kanske handla den lite lyxigare steken på Coop för att sedan kunna göra sig en fin söndagsmiddag. Det handlar om att de ska kunna få ett härligare liv och kunna unna sig det.

Det är därför vi vill gå in och reglera och se om det till exempel sker oskäliga prispåslag gentemot kund. Vi hade Konkurrensverkets rapport *Stigande matpriser – vart tar pengarna vägen?* som vi debatterade i kamraren i fjol. Där kunde man se att den ökade kostnaden inte kunde förklaras med att insatsvaror hade blivit dyrare, utan det skedde ett oskäligt påslag som drabbade kunden direkt.

Det är den här typen av pristransparens som vi vill se mer av. Vad är det för påslag som sker? Jag skulle inte ha någonting emot att betala 1 krona mer för mjölken om jag visste att den tillföll bonden som hade producerat mjölklitern, men i dag vet vi inte det. Det är därför vi måste gå in och tydligare granska vad det är för prispåslag som sker.

Konkurrensen är också viktig för att pressa priserna. Det finns i dag flera små producenter i Sverige som upplever att det inte finns någon rimlig möjlighet för dem att ta sig ut på marknaden. Samma aktörer som har de stora butikerna äger också grossistleden, vilket gör att man säljer varor till sig själv.

Det är nästan omöjligt för de mindre aktörerna att ta sig in om det inte finns en väldigt stark vilja från respektive butiksägare att bjuda in dem till butikshyllorna.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Anf. 39 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för anförandet som vi fick lyssna på!

Socialdemokraterna vill gå in och reglera mer. Då ska det bli bättre, har vi hört. Jag skulle gärna vilja höra mer om det. Hur ska det fungera?

Vi har för stora butiker. Vi hade till exempel City Gross som gick med förlust. De hade dessutom högre priser än de andra butikerna. Var det då fel att Axfood fick köpa City Gross? Skulle City Gross ha gått i konkurs så att de försvann? Nu tog Axfood över City Gross, och då blev Axfood större. Var det bra eller dåligt? Skulle Socialdemokraterna vilja ha en ordning där man i stället lät City Gross gå omkull?

Vi har en annan situation med Coop som har de kanske högsta priserna och samtidigt går väldigt dåligt ekonomiskt. Vi har små butiker på landsbygden som har högre priser än vad de stora butikerna som gör störst vinst har. Där är priserna lägre.

Herr talman! Jag noterar en extremt förenklad bild från ledamoten. Jag skulle verkligen vilja höra mer om vad det nu är Konkurrensverket ska göra på marknaden och hur de nya regleringarna ska göra det så väldigt mycket bättre för människor.

Sofia Skönnbrink informerar också i debatten om att man inte vet vad priserna beror på. Nu fick vi i februari, för någon vecka sedan, specialstudien från Konjunkturinstitutet som klargjorde att prisökningarna beror på ökning av priset på insatsvaror. Det var en väldigt detaljerad och utförlig rapport.

Jag vet genom historien vad Socialdemokraterna gjort med priserna på insatsvaror. Man har infört skatt på handelsgödsel. Man har infört världens högsta priser på diesel. Ekonomiska styrmedel vid upphandling styr mot mer ekologiskt, vilket ger dyrare mat och så vidare.

Socialdemokraterna har historia av att göra insatsvarorna dyrare. Hur tror ledamoten att detta påverkar priserna?

Anf. 40 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Först kommer jag att ta mig friheten att bemöta ledamotens förra inlägg i vårt tidigare replikskifte vad gällde skolköken och att barnen går hem hungriga, inte är nöjda och att maten inte smakar bra.

Det är fantastiskt att vi i Sverige har fri skolmat för alla våra elever så att de får sitt näringsbehov varje dag för att klara av sina studier. Det är fruktansvärt det man säger om hela branschen och om att kokerskorna i skolköken och i äldreomsorgen inte skulle vara tillräckligt kunniga för att leverera god och näringsriktig mat till barnen bara för att den är vegetarisk. Det är väldigt tråkigt.

Vad gäller att reglera marknaden vet jag att Sverigedemokraterna tycker att det är jätteotäckt. Vi hörde det senast när Staffan Eklöf debatterade med Malin Larsson vad gäller veterinärfrågan. Staffan sa då att han fick rysningar och tyckte att det var väl socialistiskt att gå in och reglera prisbilderna på svensk veterinärvård.

Nu verkar det som att Sverigedemokraterna tycker att det är lika obehagligt att gå in och ifrågasätta varför livsmedelspriserna ligger på en så hög nivå. Där är vi socialdemokrater av en helt annan uppfattning.

Vi ser att det slår väldigt hårt mot svenska konsumenter, oavsett om det är svenska djurägare som behöver bekosta veterinärvård eller om det är småbarnsföräldrar som behöver köpa välling. Det gäller att man är modig från politikens sida och vill undersöka närmare om man kan lindra det på något sätt.

Exakt vilka åtgärder man ska vidta har vi inte sagt i kammaren. Vi vill utreda hur konkurrensen kan förbättras. Vi har inte samma möjlighet att tillsätta utredningar eftersom vi inte sitter i regeringsställning än. Men det är bara några månader kvar. Det ser jag hemskt mycket fram emot.
(Applåder)

Anf. 41 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för svaren!

Jag tycker absolut inte att kokerskorna gör ett dåligt jobb. Jag tycker synd om personalen som lider av att socialdemokratiska politiker tvingar dem till olika former av klimatplaner så att de inte kan få laga den mat som vi kanske fick när vi gick i skolan.

Jag kunde i min hemkommun se hur menyn förändrades på grund av politiska beslut, och hur menyn sedan återgått till hur det var tidigare genom att man tog bort de politiska riktlinjerna om att man ska äta en viss mat för att på något sätt förändra världen.

Herr talman! Jag upplyste ledamoten om Konjunkturinstitutets nyligen publicerade rapport som informerade om att det var insatsvarorna som låg bakom att priserna steg. Det är så rapporten förklarar detta.

Vi har en historia av ett socialdemokratiskt parti som har infört elskatten. Man införde en extraskatt på kärnkraft, vilket drev upp elpriserna. Man tog sedan bort extraskatten på kärnkraft, men det hjälpte inte. Kärnkraften lades ned i alla fall. Sedan kompenserade man den skatten med en ännu mer ökad elskatt. Man införde världens högsta dieselpriiser.

Vad tror ledamoten att det gör med priset på att tillverka mat? Hur tror ledamoten att det påverkar transportererna av maten i vårt väldigt avlånga glesbefolkade land? Blir det billigare att transportera mat och tillverka mat om man har världens högsta dieselpriiser?

Socialdemokraterna införde även skatt på handelsgödsel. Det var något som absolut inte minskade konsumtionen men som gjorde det dyrare att producera mat.

Den situation som vi har med ganska få livsmedelskedjor är egentligen likadan i samtliga nordiska länder. Vad gjorde Socialdemokraterna under sina åtta år vid makten för att bryta upp detta, som ser ut på ungefär samma sätt i de flesta närbelägna länder?

Anf. 42 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag tror nog ändå att vi ska reda ut det som sades om skolmaten lite grann. Vi har myndigheter som har expertkompetens och som ger rådgivning till oss politiker. Det finns kunniga personer som sitter och tar fram inte minst kostrekommendationer som seriösa politiker som socialdemokrater väljer att förhålla sig till.

Man kan också fundera på om vi inte ska ha något vegetariskt i skolan och om det är något så fruktansvärt att barnen äter vegetarisk mat någon dag i veckan. Ska vi sluta med pannkakor? Ska vi inte äta risgrönsgröt under jul? Jag är bara nyfiken på var gränsen går för vad som ska vara okej

och inte okej vegetarisk mat. Vad kan barnen tolerera? Är det en pizza med ost och tomat, eller måste det vara skinka på?

Jag tycker att det är sorgligt att vi inte kan känna mer tillit till våra kompetenta kokerskor ute på skolorna, som jag är säker på gör sitt yttersta för att leva upp till alla de krav som de har på sig vad gäller att ge barnen en näringsriktig och varierad kost under skolveckan.

Jag väljer att stanna där, och jag hoppas att vi får möjlighet att prata mer om pannkakor och gröt vid ett annat tillfälle.

Anf. 43 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag ska inte prata så mycket om pannkakor och gröt just för tillfället, utan jag tänkte börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Vi antog en livsmedelsstrategi år 2017. Den var tydlig med att vi skulle stärka konkurrenskraften, öka lönsamheten och minska regelbördan. Ni som har varit med sedan dess vet att många inte upplevde att det blev någon skillnad. Man ansåg att det bara blev något som det pratades om, och det är något som inte är positivt. Vi politiker kan inte bara prata om saker utan att det blir något av dem; det är jätte viktigt!

Därför är det bra att vår nuvarande regering har antagit Livsmedelsstrategin 2.0. Det är väldigt positivt att vi har en regering som verkligen vill öka Sveriges livsmedelsförsörjning. Det finns ett tydligt ställningstagande i Livsmedelsstrategin 2.0.

Herr talman! Det är ett överordnat mål som man har beslutat om – en strategi som ska styra olika statliga myndigheter.

I förra veckan hade vi Lantbrukets dag här i riksdagen tillsammans med Hushållningssällskapet. Alla närvarande partier fick då frågan om de ville öka livsmedelsproduktionen. Alla ville det, herr talman! Alla partier var med på att öka livsmedelsproduktionen. Det här, mina vänner, är en otroligt viktig signal till alla Sveriges jordbrukare: Vi är, avsett partifärg, överens om att öka livsmedelsproduktionen. Det är mycket viktigt att ha med sig detta framåt.

Herr talman! Som vi har diskuterat tidigare har antalet mjölkbönder minskat under lång tid. Vi hade år 2015 i Sverige 4 169 mjölkföretag, och i dag är siffran nere i 2 484. Tyvärr är dock siffran inaktuell, för antalet har minskat sedan mätningen. Det här är något som på sikt är alarmerande.

När man pratar med mjölkföretag eller med bönder över huvud taget säger de att det är viktigt att de kan tjäna pengar. Det var också kontentan av Lantbrukets dag i förra veckan. Såväl unga som äldre säger: Vi måste kunna tjäna pengar! Det är grunden för att vi ska kunna ha fler jordbruksföretag i vårt land. Man kämpar hårt – absolut, det är inget snack om den saken – men man behöver också tjäna pengar.

Det här är viktigt med tanke på hur det ser ut. Om det är kristider upplever man att man får gå till politiken med mössan i hand och be om stöd. Man måste naturligtvis även i kristider kunna spara pengar i ladorna; det är viktigt.

Antalet kor har varit väldigt lågt, men det är kul att kunna berätta att antalet kor nu har ökat för första gången sedan 2015. I dag finns det 5 000 fler kor än föregående år, vilket är mycket positivt. Vi vet att det också kommer att påverka oss mycket framöver.

Herr talman! Vi ska ha i minnet att vi under slutet av 80-talet och början av 90-talet hade en livsmedelsförsörjning på 90 procent här i landet.

I dag är den nere under 50 procent. Vi har ett handelsunderskott på livsmedel med över 88 miljarder. Här kan det bara bli bättre, och det måste bli bättre. Vi måste bli duktigare på att producera mer mat i vårt land, och vi måste också bli duktigare på att handla mat.

Herr talman! Just nu ser vi att det är tomt på nötkött i olika butiker. Det är intressant med tanke på att vi inte är i kris eller krig. Man kan bara tänka sig hur det skulle vara i så fall. Vissa handlare säger till och med: Köp max ett paket nötfärs, för alla måste ha till fredagens tacos!

Det är intressant att det är på det här sättet. Vi vet att det var torka år 2018 och dålig lönsamhet. Men nu har köttpriserna gått upp, och då vill man exempelvis spara på kvigorna. Vi kommer dock inte ifrån att antalet kor har minskat, så vi ser ändå hur det är. Här måste vi från politikens sida bli mycket duktigare på att jobba för våra jordbrukare.

En viktig fråga är beredskapslagren. Det är en stor fråga för vårt land. Med tanke på vad jag sa tidigare om vår dåliga livsmedelsförsörjning är detta något som den här regeringen verkligen satsar på. Det handlar om att stärka beredskapslagren i hela landet, med start i norra Sverige. Jag tror att detta är en viktig signal för hela vårt land.

Finland är ett gott exempel, där man inte gjorde som i Sverige och andra europeiska länder och minskade beredskapen. I Finland behöll man sin försörjning på minst 80 procent när Sverige gick ned under 50. Här har alltså Sverige väldigt mycket att lära av Finland, och det har vi också gjort tack vare den här regeringen.

Jag läser nu innantill från Livsmedelsstrategin: ”Om vi inte själva producerar den mat vi behöver är vi hänvisade till att importera mat från länder med lägre klimat- och djurvälstånd ambitioner.”

Herr talman! Här har vi en clou – en otroligt viktig fråga. Vi i Sverige är duktiga på att ha regler, och regler som bara finns i Sverige. Men samtidigt köps det in mat från olika länder som inte har våra ambitioner vare sig när det gäller djurvälstånd eller klimat. Jag måste ändå säga att konsumenterna är duktiga, och konsumentmakten är jättestor. Men kommunerna i vårt land måste skärpa sig.

Tänk er ett kommunhus någonstans i Sverige. I den ena delen av huset sitter en kontrollant och kontrollerar hur våra djur sköts, och på den andra sidan sitter inköpare och köper mat från länder som inte alls har samma ambitioner. Det här, mina damer och herrar, är jätteallvarligt.

En viktig signal till våra kommuner är: Skärp er! Faktum är att Sveriges bönder använder minst antibiotika i hela EU, och det är något som är väldigt viktigt.

Vi pratar mycket om kött i skolorna. En annan sak som är alarmerande är det man nu hör om att vissa kommuner exempelvis inte ska servera kött till de äldre i äldreomsorgen på söndagarna. Det här är jätteallvarligt, och det är en dålig signal. Här måste vi se till att bli duktiga på att köpa svenskt och gynna våra duktiga svenska bönder.

(Applåder)

Anf. 44 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill påpeka att man inte får applådera från åhörarläktaren. Det kanske också ledamöter ska känna till.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Anf. 45 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Oscarsson, för anförandet!

Jag tänkte prata lite om ekologisk produktion av livsmedel. Den har under lång tid kombinerat matproduktion och minskad miljöpåverkan. Ekologisk produktion bidrar även till att stärka Sveriges beredskap i händelse av kris eller krig. Det beror också på att man inte använder bekämpningsmedel eller konstgödsel i ekologisk produktion. Det ökar Sveriges självförsörjningsförmåga eftersom importbehovet av både bekämpningsmedel och konstgödsel då minskar. Ekologisk odling kan också vara mer motståndskraftig mot klimatförändringar och därmed bidra till att trygga matproduktionen.

Trots de här fördelarna har den ekologiska arealen i Sverige minskat de senaste åren. Min fråga till ledamoten är: Varför vill inte Kristdemokraterna, som sitter i regeringen, satsa mer på ekologisk produktion av livsmedel?

Anf. 46 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Kajsa Fredholm, för frågan!

Det ledamoten tar upp är jätteviktigt. Det är viktigt att vi har en produktion, oavsett om den är ekologisk eller konventionell. Det tycker jag är svaret på ledamotens fråga.

Jag tänker att marknaden måste få styra här. Vill ledamoten och andra ha ekologiskt köper de det. Andra köper sådant som är konventionellt odlat.

Det finns en viktig fråga som måste tas upp i det här sammanhanget. Man kan prata med dem som vet hur det fungerar, så att säga, och som kan beräkna detta. Det visar sig att om man bara skulle satsa på ekologiskt kommer vi att se en mycket mindre skörd i vårt land, och vi kommer att se en minskad livsmedelsproduktion.

Jag tänker passa på att ställa en fråga nu när ledamoten har chans att svara på den. Ser ledamoten att detta är ett bekymmer, eller spelar det ingen roll? Jag menar att det är viktigt att vi ökar all livsmedelproduktion i vårt land, oavsett om den är ekologisk eller konventionell.

Anf. 47 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Man kanske kan formulera frågan så här: Hur mycket ekologiskt tål Sverige? Den uppgift som i alla fall jag har fått är att 50 procent skulle kunna vara ekologisk produktion i Sverige utan att det riskerar vår matproduktion. Det är svaret på den frågan.

När det gäller att marknaden måste få styra hur mycket ekologiskt vi ska ha förstår jag var Kristdemokraterna står. Då är man inte för att satsa på det här från statens sida med olika stöd och styrmedel.

Vi i Vänsterpartiet vill se mer ekologiskt på våra tallrikar. Ett bra sätt är till exempel att främja mer ekologiskt i den offentliga upphandlingen. Det vore väldigt bra och väldigt viktigt. Men vi budgeterar även för omställningsstöd när man vill gå över till ekologiskt.

Nu är det så att Sverige är rätt ensamt om det här i EU. Inom EU ökar andelen ekologiskt. Statistik visar att den ekologiska andelen av den europeiska detaljhandeln ökade med 4,1 procent under 2024, och både mark-

nadsdata och handelstrender pekar på att ekologiskt fortsätter att stärka sin position. Men i Sverige minskar andelen.

Jag tycker faktiskt att det är anmärkningsvärt dåligt. Det krävs insatser i hela livsmedelskedjan för att produktionen och konsumtionen av ekologiska livsmedel ska öka.

Jag undrar om Kristdemokraterna tänker göra någonting för att öka andelen ekologiska livsmedel i Sverige.

Anf. 48 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Kajsa, för frågan!

När det gäller mjölk ser man att bönder som har ekologisk mjölk tjänar lite mer än konventionella mjölkbönder. Jag tänker att det är marknaden som styr det här. Det finns en marknad för ekologisk mjölk, och då ökar priset. Det är väldigt viktigt att komma ihåg det.

kan ledamoten inte svara, men jag pratar på så får väl ledamoten nicka. Jag tycker nämligen att det här är så spännande. Vi pratar om att det är viktigt med ekologiskt. Jag förstår det, och jag tycker naturligtvis själv att det är viktigt med ekologiskt. Men vad är viktigast – att köpa en gurka som är ekologiskt odlad i Holland eller att köpa en gurka som är konventionellt odlad i Västerås?

Ibland slår vi knut på oss själva – allt ska vara ekologiskt. Men vi måste kunna producera sådant som är konventionellt odlat, som också är odlat på ett mycket bra sätt.

Ledamoten sa att det skulle kunna bli 50 procent mindre skörd om man bara har ekologiskt, eller vad det var. Vi har ett läge i vår värld där 900 miljoner människor lägger sig hungriga varje kväll. Då menar jag att Sverige ska vara ett land som producerar mycket mer mat. Det är strunt samma om det är ekologiskt eller konventionellt, bara det odlas mat i vårt land för vår egen befolkning men också för att vi ska kunna hjälpa andra människor som är i behov av mat.

Anf. 49 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Oscarsson, för ditt anförande!

Att ledamoten har ett starkt intresse för svensk livsmedelsproduktion tror jag inte har undgått någon. Det välkomnas. Vi drar inte alltid samma slutsatser om vad som ska göras för att den ska öka och bli bättre, men jag applåderar engagemanget.

Ledamoten lade ganska stor vikt i sitt anförande vid att vi ska öka den svenska matproduktionen – vi ska göra mer. Ändå ser vi att det inte händer någonting, nu när ledamotens parti sitter i regering, när det gäller de starkaste styrmedel vi har. Det gäller till exempel offentlig konsumtion. Det finns möjlighet att göra något där, men man ställer inte ökade krav när det gäller de gemensamma medlen.

Vi har äntligen fått möjligheten med ursprungsmärkning av kött på restauranger – men inte vegetabilier. Jag vet att ledamoten har ett starkt engagemang för svensk mjölk – där behöver man inte ha det. Som konsument måste man fråga efter detta. Det finns inte utskrivet i menyn. Jag är inte säker på att alla lunchsällskap eller middagsällskap, för den delen, går igenom hela menyn noga. Detta borde verkligen vara uppmärkt.

Prot. 2025/26:77
24 februari

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Tycker ledamoten att det här är viktiga reformer? Om han gör det: Varför sker det inte mer? Man kan faktiskt styra mycket mer mot just svensk eller hållbar produktion.

Anf. 50 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågorna!

Jag börjar med den sista frågan. Efter en del turer fick vi möjligheten att ställa frågor till restauranger för att få veta var köttet kommer ifrån. Det har funkat sisådär. Man måste vara ärlig och säga att det här kan bli mycket bättre. Grejen är att det står i beslutet att det ska utvärderas. Jag vet att Livsmedelsverket har till uppgift att göra det. Jag tänker att när de har utvärderat kommer det tillbaka till oss, och då får vi säkert göra omtag. Det är viktigt att säga att man kan göra mycket mer här.

Apropå exempelvis kommunernas inköp: Jag är själv en gammal kommundubbe från Ödeshög – även min ledamotskollega John Widegren kommer från Ödeshög. Där kämpade vi verkligen för detta. Vi fick alltid till svar: Det går inte. Ju mer de sa att det inte går, desto mer sa vi att det kommer att gå – för att visa att kommuner faktiskt kan göra skillnad. Vi kan ställa krav på vad vi ska köpa och på det sättet visa att vi köper från Sverige. Då sa vi verkligen inte att det är viktigast med en ekologisk gurka från Holland, utan vi sa att det viktiga för oss är att det är från Sverige. Faktum är att det gick väldigt bra.

Någonting som det verkligen tittas på nu är hur man ska kunna göra det här. Ledamoten ställde frågan förut, till min kollega här. Vad jag har förstått är det på gång att ta fram någon form av förslag på hur man ska komma vidare.

Anf. 51 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Oscarsson, för svaret! Jag vill ta det i två delar.

Jag tycker nog att det är lite lamt att vänta på en utvärdering när det gäller frågan om restauranger. Det säger sig ganska självt att om man inte får informationen utan måste fråga efter den kommer den inte att ha lika styrande effekt som om man faktiskt har den. Det är någonting som konsumenterna efterfrågar. Jag förstår inte hur det kan vara så svårt att ge ett nytt uppdrag om att informationen ska visas på menyer och liknande. Att regeringen inte har gjort det måste helt enkelt handla om att de inte vill.

När det gäller offentlig konsumtion är det som ledamoten säger. Vår regering – Miljöpartiets och Socialdemokraternas – ändrade så att man kan dela upp olika upphandlingar, upphandla lokalt och så vidare. Men det går att göra mycket mer. Lagstiftningen kan testas mycket mer.

Det är otroligt svårt, framför allt för många mindre kommuner, att få in utbildad personal och att göra alla de här sakerna. Ledamoten redogjorde för det starka engagemanget i ledamotens kommun. Men det ska inte behövas. Det måste vara enkelt att göra rätt. Det finns mycket att göra, men vi ser ingenting.

Jag skulle vilja ta några sekunder till att tala om det ekologiska. Ledamoten tog upp en holländsk gurka i ett tidigare anförande. Hade det inte varit bättre om vi efterfrågade ekologisk svensk gurka? Om vi styrde mot mer ekologisk produktion skulle det finnas en efterfrågan.

Vi vet att ekologisk odling minskar användningen av bekämpningsmedel och insatsmedel, och med mer lokal produktion och mer kretsloppstänkande skulle vi uppnå fler miljömål. Varför detta motstånd mot ekologisk odling? Svenskt är bra, men om vi också kan ha svensk ekologisk odling gör vi flera miljö- och klimatjänster samtidigt och får en bättre djurvälstånd.

Anf. 52 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack igen, Emma Nohrén, för frågorna! Vi kan väl börja med kommunerna och det stora ansvar de har. Vi kan från statens sida vara med och hjälpa till.

Det är som sagt ingen ny företeelse att detta tar tid och är bekymmersamt. Även på Emma Nohréns tid, när hennes parti satt med i regeringen, var detta en viktig fråga. Man upplevde ändå att det gick framåt med myrsteget. Man ska vara ärlig i det här sammanhanget och säga att det verkar ta tid. Jag tänker att det viktiga är att det blir bra. Det är mitt svar på ledamotens första fråga.

Ledamoten menar att det här bara är att göra, på en gång. Men finns det beslut på att man ska invänta en myndighets svar är det väldigt bra att göra det. Efter ett år kan man få höra hur det funkade. Eventuellt kan myndigheterna – i det här fallet Livsmedelsverket – ha något förslag på hur det skulle kunna bli bättre. Jag tänker att det är viktigt. Vi är helt överens om att det kan bli bättre, men det är mycket värt att höra vad Livsmedelsverket kommer med för synpunkter och förslag.

Anf. 53 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Ledamoten nämnde söndagssteken som drogs in på ålderdomshemmet. Det var Rut med flera som förlorade den. I det fallet var det inget frivilligt val från kommunen att dra in på söndagsstek, Bregott och lax. De blev tvingade till det för att regeringen satte dem på svältkur. I stället för att öka statsbidragen till kommuner och regioner sänkte de skatten för höginkomsttagare.

Vi socialdemokrater hade gärna sett att man ökat statsbidragen i stället, så att fler äldre kunde fortsätta att äta proteinrik, fet mat, som de är väldigt beroende av för att må bra. Jag tycker faktiskt att ledamoten får ta lite ansvar för att kommuner och regioner är satta på svältkur på grund av den politik som har förts.

Jag skulle vilja prata om den nya riskklassificeringsmodell som antogs och började användas 2024 inom livsmedelskontrollen. Företagare har kontaktat mig och är väldigt oroad över att de har fått en förhöjd avgift. Det är till exempel folk som driver små slakterier. Daniel utanför Skövde fick en fördubbling av sin avgift mellan åren 2023 och 2024. Men också små gårdsmejerier vittnar om kraftigt ökade tillsynsavgifter per kilo ost efter det att den nya modellen börjat användas. Det här sker samtidigt som man säger att produktionen ska öka, beredskapen ska stärkas och hela landet ska leva.

Regeringens egen kontrollutredning, som ledamoten ansvarar för, pekar på brister i avgiftssystemet och behovet av en förändring där. Frågan är när regeringen avser att omsätta utredningens förslag i konkret politik

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

och om ni är beredda att se till att riskklassningsmodellen inte motverkar eller försvårar småskalig livsmedelsproduktion.

Anf. 54 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Sofia Skönnbrink, för en jätteviktig fråga! Jag är glad för att ledamoten tog upp det här. Det är precis som ledamoten säger. Det budskap vi fick från små och medelstora livsmedelsföretag – till exempel mejerier och slakterier – är att det först och främst är för höga avgifter.

Den avgift ledamoten tar upp kommer från Livsmedelsverket. Det är någonting som jag utan att veta exakt kan säga att de ser över. Den avgiften landade inte bra. Det jag däremot vet är att regeringen kommer att se över andra avgifter. Slutklämmen i utredningen var att man måste minska avgifterna. De hämmar tillverkningen av livsmedel, alltså matproduktionen.

Får vi igång det här kan det påverka möjligheterna att ha kvar produktion runt om i hela landet, både korvtillverkning och osttillverkning. Då kan det finnas en chans för en bonde som är kvar, kanske i Jämtland, att producera mjölk till ett mejeri. Det är otroligt viktigt att få igång det här. Jag vet att man från regeringens sida kommer att se till att avgifterna minskar. Det gäller även export, exempelvis. Samtidigt är avgifterna bara en del. Det handlar också om hur kontrollanterna agerar. Men det kanske ledamoten kommer att fråga om.

Anf. 55 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Riskklassningsmodellen jag nämnde trädde i kraft 2024. Redan 2023, alltså mitt första år i riksdagen, ifrågasatte jag den och tog upp riskerna med att den skulle slå hårt mot små producenter, som kanske har egen mjölk, förädlar den och säljer vidare i en gårdsbutik. Det kom pålaga på pålaga. De skulle slå väldigt hårt även om producenten inte var särskilt stor. Då sa Peter Kullgren, landsbygdsminister och ledamotens partikollega, att det fanns inbyggt i riskklassningssystemet att man kunde göra avsteg eller anpassa så att det inte blev oskäligt höga avgifter. Men det är precis det de här verksamheterna upplever i dag och har upplevt under många år.

Det handlar även om efterhandsdebiteringen. Jag var själv kritisk till den i min tidigare roll som livsmedelsinspektör i Eda kommun. Det blir väldigt svårt för kommunen att planera hur mycket intäkter man kommer att få eftersom det är en avgiftsfinansierad verksamhet – men också för producenten, som inte kan budgetera för vilken avgift man kommer att möta ett visst år eftersom man aldrig på förhand vet vad den hamnar på. Det beror på hur många timmar inspektören använder, vilken typ av kontroll som utförs och så vidare. Inte bara nivån på avgiften utan även tillämpningen och efterhandsdebiteringen är ett stort problem för de här små företagen.

Jag skulle ändå vilja veta om ledamoten tror att små slakterier och små mejerier – det är dem som jag har pratat mest om här just nu – kan förvänta sig konkreta förändringar i riskklassningsmodellen och tillhörande avgiftssystem, så att de inte behöver dras med dessa oskäligt höga avgifter i sin produktion.

Anf. 56 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack igen, Sofia Skönnbrink, för frågorna!

När vi jobbade för att få fram utredningen såg vi verkligen det ledamoten säger, alltså att många mindre livsmedelsproducenter led av detta.

Kommer det då att bli någon skillnad? I gruppen var det fem utredare – fantastiskt duktiga – och 24 experter, och de kom delvis från slakteri- och mejeriverksamhet, också småskalig sådan. De tyckte alla att det var riktigt bra förslag som vi kom fram till.

Detta bäddar ändå för att det som regeringen nu gör kommer att innebära en skillnad för den person som ledamoten hade träffat som hade slakteri – var det i Skövde? Det handlar både om sådant som säljs inhemskt och om sådant som går på export. Det tittar vi också över. Detta är väldigt positivt.

Ledamoten nämner också hur viktigt det är att den som är kontrollant har kunskap. Jag tycker att det är jätteviktigt. Detta med råd, stöd och gott bemötande är viktigt, och man ska verkligen ha kunskap om det man är ute och inspekterar.

Den utredning som regeringen nu har fått kommer att göra skillnad för landets producenter. Det tycker jag är positivt.

Anf. 57 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! I dag debatterar vi livsmedelspolitik.

Klimatkrisen, höga energipriser och höga matpriser påverkar svenska bönder, konsumenter och vår livsmedelsproduktion negativt. Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden kan stärka vår nationella självförsörjning av livsmedel. Kretsloppen måste värnas, och ett småskaligt och variationsrikt jordbrukslandskap behöver finnas i större omfattning.

En ökad självförsörjningsgrad gör oss bättre rustade vid kriser och extremväder och kan även minska vårt importberoende. Livsmedelsberedskapen behöver stärkas, och vi behöver stärka produktionen av hållbar mat.

Herr talman! På tre år har matpriserna stigit med nästan 25 procent, vilket drabbar många hushåll hårt. Men tyvärr verkar regeringen stå lite handfallen.

Samtidigt som hushållen får räkna slantarna för att ha råd med bröd och smör gör matjättarna rekordvinster. Detta är förstås helt oacceptabelt. För att komma till rätta med det här behövs lagstiftning som skulle kunna sänka matpriserna. Marknaden behöver faktiskt fungera som den är tänkt. Detta skulle hjälpa hushållen men även svenska matproducenter, där många befinner sig i ett pressat läge.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet ser en ekologisk livsmedelsproduktion som en viktig del av en mer hållbar livsmedelsproduktion och en omställning av samhället på ekologisk grund. Ekologisk odling innebär ofta minskad användning av konstgödsel och bekämpningsmedel, vilket bidrar till en rikare biologisk mångfald och bättre vattenhantering. Detta är viktigt. Det bidrar även till en bättre beredskapsförmåga.

Herr talman! Det finns dessutom all anledning att uppmuntra till offentlig upphandling som styr mot att mer ekologisk mat serveras på skolor, äldreboenden och sjukhus. Vi vill helt enkelt se mer lokalproducerat och mer ekologiskt på tallriken.

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Mycket behöver göras för att vi ska kunna halvera matsvinnet till år 2030. Bland annat behöver bäst före-märkningen förbättras. Forskningen föreslår att återförsäljare i högre utsträckning ska sänka priset på produkter när bästföredatumet har gått ut, och då med en information om vad ”bäst före” egentligen betyder. Detta skulle skapa möjligheter för människor att köpa bra mat till lägre pris i stället för att maten ska slängas. Matförpackningar skulle också kunna utformas så att de i ökad utsträckning förhindrar matsvinn i hushållen.

Vi i Vänsterpartiet vill att regeringen ska se över lämplig reglering inom livsmedelsindustrin för att stödja konsumenter och hushåll när det gäller att minska matsvinnet.

Herr talman! Vi behöver öka både produktionen och konsumtionen av livsmedel med låg klimatpåverkan. Ett bra sätt är att öka produktionen av växtbaserade proteingrödor.

Förändrade matvanor kan bidra till ökad efterfrågan på svenska livsmedel, som har förhållandevis låga klimatutsläpp. Klimatpolitiska rådet ser stora synergieffekter när det gäller kost som är bra för människors hälsa och kost som är bra för klimatet. För att nå målen ser man ökade behov av incitament till förändrade kostvanor.

Vi i Vänsterpartiet instämmer med Klimatpolitiska rådets rekommendationer till regeringen i dessa frågor. Vi anser att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som bidrar till att öka efterfrågan på hälsosamma livsmedel med låg klimatpåverkan.

Herr talman! Klimatpolitiska rådet har även konstaterat att det i regeringens livsmedelsstrategi finns ett tydligt mål om att livsmedelsproduktionen ska öka, men man specificerar inte hur det ska gå till. Man slår fast att en ökad livsmedelsproduktion behöver vara förenlig med beslutade klimat- och miljömål. Rådet har i en tidigare analys visat att det är möjligt att förena livsmedelsproduktion med minskad klimatpåverkan utan att göra avkall på andra miljömål.

Vi i Vänsterpartiet instämmer i den kritik som Klimatpolitiska rådet framför och anser att regeringen skyndsamt bör följa rådets rekommendationer. Regeringen behöver få i uppdrag att förtydliga hur livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion ska uppnås inom ramen för våra klimat- och miljömål.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vår reservation nummer 17. (Applåder)

Anf. 58 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag är intresserad av det här med livsmedelsproduktion. Man hör ju ofta, dels från Kajsa i dag, dels från Vänsterns partiledare, att Vänsterpartiet tycker att maten i vårt land är för dyr. Man pratar ofta om detta och om matkassen.

Jag funderar bara på hur det blir med Vänsterns politik. Har ni funderat på om maten kan komma att bli ännu dyrare? Hur har Vänstern tänkt där?

Anf. 59 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Det var ju bra att ledamoten tog upp detta. Vi tycker ju att vi måste få till stånd en sänkning av matpriserna. Det finns i dag 700 000 människor som lever i fattigdom. Som har sagts här tidigare i de-

batten är det många familjer och många äldre som inte har råd med näringsriktig mat i dag.

Vänsterpartiet anser även att oligopolet i Sverige är ett jätteproblem. I Sverige har vi tre stora matjättar som också äger grossistledet. Här skulle vi ha önskat att regeringen kunde gå in med lite kraftfullare åtgärder, för oligopolet behöver brytas upp om man inte gör något åt de höga matpriserna. För små producenter är detta ett problem.

Anf. 60 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Det ledamoten säger är alltså att om Vänstern kommer till makten kommer den regeringen att gå in och pillar i detta och inte låta matbutikerna göra som i dag, om jag förstår det rätt. Vi kan ju lyssna på vad ledamoten säger där.

Det ledamoten tar upp är saker som kommer att fördyra. Jag vet inte om vi är överens om det. Våra svenska bönder har det tufft med konkurrens inte bara i Sverige utan även utanför och med de regler vi har som bara finns i Sverige. Det blir då väldigt märkligt: Ledamoten säger en massa saker i talarstolen om hur det ska vara, och dessutom ska det bli billigare mat.

Hur ska det bli billigare mat? Ska importen öka? Den här matkassen är ju ändå intressant. Är det svaret? Okej, vi kommer att få ett mindre antal bönder i vårt land, men vi kommer att importera. Då kommer matkassen att bli billigare.

Det är viktigt att få höra det här. Hur jag än funderar funkar inte ekvationen för mig. Hur ska man kunna ha dessa krav på svenska bönder samtidigt som man säger att maten är för dyr? Då måste man se till att importen ökar.

Då ska man också veta att handelsunderskottet på livsmedel är 88 miljarder. Det kommer nog att öka om Vänstern får makt i en regering.

Anf. 61 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag förklarade i mitt förra inlägg hur det ser ut med oligopolet, som vi tycker måste brytas upp på något sätt om man inte ser till att sänka priserna eller öka matkronan till de svenska producenterna. Jag har ju inte sagt att kraven ligger på bönderna, att de ska sälja billigare. Jag pratade om livsmedelsgrossisterna, framför allt de tre stora, och deras livsmedelsbutiker. Där tycker jag att ledamoten är lite slarvig och får det att låta som att vi ska ställa orimliga krav på sänkta priser i produktionsledet i Sverige. Det stämmer absolut inte.

Anf. 62 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! För knappt fyra år sedan satt jag i vårsolen hemma på trappen. På vägen nedanför huset lekte ukrainska barn – barn som kom till Sverige bara dagar efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Att vi nu står här på fyraårsdagen av invasionen och debatterar livsmedelspolitik må vara ett sammanträffande, men det är ett slående sådant.

Att det rasar ett krig i Europa är högst relevant för det vi debatterar här i dag. Som många före mig har sagt behöver vi öka den svenska livsmedelsproduktionen. Självförsörjningsgraden behöver öka. Det är glasklart. Det är vi alla eniga om.

Samtidigt höjs protektionistiska röster. Det finns de som menar att livsmedelsimporten är rakt igenom negativ. Som liberal vänder jag mig starkt emot detta. Det finns inget motsatsförhållande mellan att öka svensk livsmedelsproduktion och att samtidigt fortsätta med import och export av livsmedel. Frihandel och internationella relationer är bra för Sverige, punkt.

Samtidigt är det såklart bra att välja svenskproducerade livsmedel. Det är bra för klimatet och miljön, och det är bra för djuren. Många konsumenter väljer också svenskt. Man gör det därför att det kommer med ett mer värde. Det kommer med ett beteskrav där korna får gå ute på bete, det kommer med en hög nivå av djurvälstånd och det kommer med en låg antibiotikaanvändning – värden som vi måste värna och som stärker svensk livsmedelsproduktion.

Herr talman! Vi befinner oss i en tid då säkerhetsläget i vårt närområde är djupt bekymmersamt. Under lång tid trodde vi naivt att kriget aldrig skulle komma tillbaka till vår del av världen. Det gjorde att vi rustade ned, och det får vi hantera nu.

Vi vidtar också åtgärder. Regeringen har påbörjat arbetet med att stärka livsmedels- och vattenberedskapen. Redan i år avsätter vi nästan en halv miljard till nya beredskapslager av spannmål och andra kritiska insatsvaror.

Men beredskap handlar inte bara om lager. Det handlar om vattenförsörjning, reningskemikalier, reservkraft – man kan hålla på länge och radda saker som är viktiga. Mycket behövs för att samhället ska fungera under press.

En avgörande del i detta är de svenska bönderna. Ett starkt jordbruk i fredstid är en förutsättning för att vi ska kunna producera mat när det verkligen behövs. För att lyckas behöver de tydliga regler, rimliga villkor och möjlighet att planera långsiktigt. De ska inte belastas av onödig byråkrati eller skadliga skatter.

Livsmedelsberedskap är också i allra högsta grad en fråga om näringspolitik. Det är böndernas företagande, investeringar och planering som bygger långsiktig trygghet. När skatter och regelverk är förutsägbara och administrationen rimlig kan jordbruksföretagen växa och utvecklas. Då kan de fokusera på det de gör bäst: bruka jorden, investera i framtiden och försörja landet.

Herr talman! Ett livskraftigt jordbruk är mer än bara en fråga om produktion. Det handlar om ett fritt näringsliv, tydliga spelregler och långsiktig beredskap. När jordbrukarna får de bästa förutsättningarna byggs Sveriges matförsörjning och trygghet utan att staten detaljstyr deras vardag. Det är rent av nödvändigt att vi backar och slutar med detaljstyrningen. Den är en riktig hämsko för stärkandet av den svenska livsmedelsproduktionen.

Herr talman! Sverige har byggts starkt av kunskap och innovation. En livskraftig livsmedelsbransch är inget undantag. Den behöver också innovationer.

Här sker väldigt mycket. Den här regeringen har tagit tydliga steg för att stärka detta arbete. Forskningen har stärkts, finansieringen har ökat och samarbetet med näringslivet har förbättrats.

Satsningar på forskning sker dock inte av sig själva. Som liberaler ofta säger i den här talarstolen: Framgång börjar i skolan. Dagens elever är morgondagens ingenjörer, entreprenörer och yrkesverksamma. Skolan måste ge dem grundläggande kunskaper, förståelse och färdigheter. Utan en stark skola får vi inte den kompetens som behövs. Utan en välfungerande skola får vi inte ett konkurrenskraftigt Sverige.
(Applåder)

Anf. 63 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Det är aldrig roligt att komma sist i debatten, när alla är trötta och har pratat sönder käken. Men jag ska försöka göra vad jag kan.

Tydligt har man också slutat tv-sända. Min mamma och hennes väninna sitter och tittar och hejar på alla här i kammaren, men när de skulle heja på mig var det slut. Jag hoppas i alla fall att ni är uppmärksamma här inne.

Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation 10 om inrättande av beredskapslager så att jag inte glömmer det på sluttampen.

Herr talman! Under en period har det varit brist på nötkött i många svenska livsmedelsbutiker. Tomma hyllor är inte bara ett bekymmer för konsumenter utan också en varningssignal gällande Sveriges livsmedels-säkerhet, och den senaste tidens rapportering om brist på svenskt nötkött har blivit ännu en påminnelse om hur sårbar vår livsmedelsförsörjning egentligen är och hur lätt det är för politiken att blunda för någonting som borde vara självklart.

I dag producerar vi i Sverige endast cirka 57 procent av det nötkött som vi konsumerar. Resten importeras. Det är svårt att tolka dessa siffror som något annat än ett problem som har vuxit sig större än många kanske vill låtsas om. Samtidigt som efterfrågan på svensk mat är hög pressas de som producerar den till en verklighet som är allt svårare att bära. När bonden endast får 10 öre av varje matkrona medan staten tar in 11 öre i moms är det inte så konstigt att investeringar skjuts på framtiden och att djurantalet minskar. Det är en ekvation som inte längre går ihop.

Herr talman! Vi är vana vid att hyllorna i matbutikerna fylls på. Vi förlitar oss nästan reflexmässigt på att maten alltid kommer att finnas där. Den tanken bygger dock på föreställningen om en värld som är stabil, och så ser världen inte längre ut. Vid störningar, kriser eller ett försämrat säkerhetsläge kan avståndet mellan fulla och tomma hyllor vara förvånansvärt kort.

Herr talman! Sverige har egentligen mycket av det som behövs – betesmarker, vatten och kunniga lantbrukare som vill utveckla sina gårdar. Problemet är alltså inte förmågan utan förutsättningarna. Kostnaderna stiger, regelverken växer och lönsamheten urholkas. Resultatet blir det vi nu ser: en långsam nedmontering av vår egen livsmedelsproduktion.

Centerpartiet menar att Sverige måste höja sin självförsörjningsgrad och sträva efter att producera minst 80 procent av den mat som vi faktiskt har goda förutsättningar att producera i Sverige. Därför har vi föreslagit sänkta skatter och avgifter i hela livsmedelskedjan – en favorit i repris som de som sitter i miljö- och jordbruksutskottet och kanske även skatteutskottet har hört förut, men eftersom det inte är genomfört tar vi det igen. Jag kommer att utveckla det senare.

Vi behöver banta regelkrånglet och satsa på innovation och ett modernare svenskt jordbruk som ligger i teknisk framkant. Det behöver också bli enklare för unga att etablera sig som lantbrukare, till exempel genom bättre naturbruksutbildningar men eventuellt också via statliga kreditgarantier vid generationsskiften. Vi behöver också öka ansträngningarna, som några har nämnt, för att den mat som köps in till våra skolor, sjukhus och äldreboenden ska vara närproducerad eller svensk.

Det är lätt att känna oro när man inser hur mycket som står på spel. Just därför får vi inte vända bort blicken. Utan svenska bönder finns ingen svensk mat. Politiken måste ta ansvar för att skapa långsiktiga villkor för en livsmedelsproduktion som håller i både vardag och kris.

Herr talman! Just nu pågår en statlig upphandling av spannmålslager i norr. Det är ett första steg i bygget av statliga beredskapslager för livsmedel. Det är bra och nödvändigt, inte minst eftersom självförsörjningsgraden i norra Sverige är ännu lägre än vad den är generellt i landet. I norr är den endast 25–30 procent.

Hur ska dessa spannmål odlas? Jo, säger man från statligt håll, det ska ske i söder eftersom växtsäsongen i norr är kort. Det stämmer dock inte riktigt om man vågar tänka lite grann utanför boxen. Vid Agro Park i Öjebyn utanför Piteå har testodlingar visat att det går att odla höstvetete av brödetes kvalitet med både bra skörd och hög kvalitet. Hushållningssällskapet i Norrbotten och Västerbotten pekar på något annat än klimatet som det största hindret, och ni kanske kan gissa vad? Det handlar om politisk vilja och pengar.

Det går att odla mer spannmål i norr, även höstvetete. Det är inte möjligheterna som saknas. Det är beslutsamheten. I tider där mat har blivit en del av vår säkerhetspolitik borde det vara självklart att vi odlar där vi kan, inte bara där vi nu brukar.

Herr talman! Från och med april halveras matmomsen. Det är väldigt bra och efterlängtat, inte minst med tanke på att matpriserna har höjts med 25–30 procent jämfört med hur det såg ut för tre år sedan. Samtidigt har höjda räntor barskrapat många människors besparingar. Men även om det nu kommer att investeras i människors matkassar behöver våra bönder bättre förutsättningar. De kan inte ses som ett särintresse utan ska ses som ett riksentresse.

Herr talman! Att enbart sänka matmomsen kommer inte att på egen hand skapa de långsiktiga förutsättningar som krävs för att stärka matproduktionen och sänka hushållens kostnader om tre, fem eller tio år. Därför behöver vi även långsiktiga satsningar som ger hushållens ekonomi en skjuts och stärker svensk livsmedelsproduktion.

I Centerpartiets skuggbudget – jag vet inte om ni har lusläst den – presenterade vi bland annat ett matprispaket. Förutom att vi stöttar regeringen i halveringen av matmomsen för att sänka hushållens kostnader och dämpa inflationen vill vi införa någonting som heter jordbruksavdrag. Vi vill sänka skatten för merparten av alla lantbruksföretag som har intäkter från skogs- eller lantbruk. Med vårt förslag skulle skatten för svenska jord- och skogsbruk sänkas med 800 miljoner, och om vi hade fått bestämma skulle det ha skett redan i år.

Vi vill också bygga ut det nationella investeringsstödet med 250 miljoner kronor. Då kan svenska lantbrukare investera i bland annat el, vatten, it-tjänster och andra kritiska insatsvaror. Med tanke på det jag pratade om

tidigare vill vi också öka Norrlandsstödet med 60 miljoner kronor per år. Livsmedelsproduktionen är ganska ojämnt fördelad över landet, och därför är norra Sverige också just nu extra sårbart vid en kris. Trots det tycker jag att regeringen är lite snål med stöd till utvecklingen i norra Sverige. EU tillåter en högre gräns, och vi skulle gärna vilja höja detta stöd.

Avslutningsvis har Centerpartiet föreslagit att regeringen skyndsamt ska utreda hur kostnaderna, särskilt skatter och avgifter, kan sänkas. Vi vill alltså sänka skatter och avgifter i livsmedelskedjans alla led. Detta bör man kunna undersöka ganska snabbt, inte minst i primärproduktionen. Vi vill att det ska föreslås reformer för att öka lönsamheten för svensk livsmedelsproduktion så att vi kan nå en livsmedelsförsörjning som kan täcka minst 80 procent av den mat som är möjlig att producera i vårt land.

Tyvärr har förslaget inte fått något större gehör hos de flesta av partierna i den här salen. Då säger jag bara: Ni behöver ändra åsikt! Det är aldrig för sent att ändra sig. Och hoppet är väl det sista som lämnar människan.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 11 Planering och byggande

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU19
Planering och byggande
föredrogs.

Anf. 64 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! I dag avhandlar vi här i kammaren planering och byggande. Mycket har gjorts på detta område, och mycket görs. Vi har en intensiv vår framför oss här i kammaren när det gäller att debattera frågor som berör bostadspolitiken.

Vi har bland annat infört ett stöd för att ta fram fler detaljplaner för småhusbebyggelse och kartläggning av byggbar mark. Vi har också lagt fram den stora propositionen om ett nytt regelverk för bygglov, vilket ger många husägare större frihet över sin fastighet och en möjlighet att använda den på ett enklare, mer effektivt sätt. Kostnaderna för att utveckla fastigheter minskar också. En fråga som ligger på bordet för kommande behandling rör modernare byggregler för att gynna ökad konkurrens och ökat byggande.

Detta är bara några exempel på alla de reformer som regeringen tillsammans med Tidöpartierna har genomfört på det här området. Vi behöver dock fortsätta att jobba med området planering och byggande framöver och ta fram en rad ändringar för att skapa förutsättningar för att planera för nya bostäder. Jag ser möjligheter att titta närmare på den nordiska marknaden, på handläggningsfrågorna, på överklagandeprocessen och på en regional planering i hela landet.

När det gäller till exempel regelverk och standarder behöver vi skapa förutsättningar för den nordiska marknaden så att vi möjliggör för fler företag att sälja sina produkter och tjänster på en större marknad. Därigenom

Prot. 2025/26:77
24 februari

Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel samt livsmedelspolitik

Planering och byggande

skapar vi också förutsättningar för ökad konkurrens och ger fler medborgare möjlighet att efterfråga det som byggs.

Handläggningsfrågorna behöver alltid ses över. Det handlar om att skapa en effektivare planprocess. Här ser vi såklart en möjlighet att påverka hur snabbt byggandet kan genomföras, och på den punkten går det inte att komma ifrån diskussionen om överklagandeprocesser, som vi vet är en del av puckeln i arbetet med att få till en snabbare bostadsplanering. Jag ser en möjlighet att gemensamt ta fram en utredning för att kunna jobba med de här frågorna, för detta är ett område som i ganska stor utsträckning skulle kunna påverka planeringen av det bostadsbyggande som vi ser behövs.

Regional planering är i dag standard i Stockholms, Skånes och Hallands län, där man alltså planerar bostadsbyggande på ett regionalt plan. Det innebär att man kan väga in arbetet med infrastruktur och en rad andra viktiga frågor i ett länsperspektiv. Det är något vi skulle vilja se utvecklas över hela landet och inte bara i dessa tre län. Det skulle kunna göra Sverige starkare om planeringen av infrastruktur och samordning när det gäller bostadsbyggande skedde i ett större perspektiv än bara på kommunnivå.

Våra kulturmiljöer och den estetik vi använder oss av när vi bygger bostäder är ett område som behöver prioriteras. Det behöver absolut arbetas med detta på ett omfattande sätt. Vi behöver stärka kulturkompetensen i kommunerna, införa kulturell planering och se över medborgarinflyttandet över de bostäder och samhällen som byggs. Vi behöver också en kartläggning för att trygga våra historiska byggnader och miljöer i kommunerna.

När vi stärker kulturkompetensen i kommunerna kan vi också se till att bygga det som efterfrågas, det vill säga bygga bostadsmiljöer som är vackra och som harmonierar med den kultur och historia som finns i området. Den kulturella planeringen skulle kunna göra att det blir mindre konflikter vid nyproduktion och större harmoni i vårt svenska samhälle. Här går det inte att komma ifrån, herr talman, att medborgardialogen är ett viktigt verktyg för att såväl minska överklagandeprocessen som skapa ett harmoniskt samhälle där medborgarna ges inflytande över både konst och nyproduktion.

Vi behöver fortsätta utreda ett arkitekturprogram som skulle kunna vara ett mellansteg mellan översiktsplanen och detaljplanen. Jag tror att införandet av ett sådant mellansteg skulle möjliggöra en smidigare planering som harmonierar med medborgarnas önskemål.

Kartläggningen av de historiska byggnader och miljöer som bör bevaras i kommunerna behöver stärkas, och vi behöver skapa förutsättningar för att genomföra den. Dessa miljöer får inte gå förlorade vid olika exploatörers arbete i kommunerna. Utöver detta anser jag att vi behöver ha en sanktionsavgift för de exploatörer som går över gränsen i dessa kulturmiljöer.

Herr talman! Tryggheten är avgörande för våra framtida samhällen och bostadsmiljöer. Det går inte att komma ifrån att vi alltid behöver ha brottsförebyggande och trygghetsskapande i åtanke när vi planerar framtida processer i arbetet med nya bostäder och bostadsmiljöer.

Här behöver vi i större utsträckning arbeta tillsammans med de aktörer som har kunskap om detta. Till exempel behöver vi involvera polisen i arbetet. Vi behöver stödja kommunerna i deras områdesplanering och genomföra en nationell handlingsplan som kommunerna kan ha som grund för att skapa trygga bostadsmiljöer, både där det redan har byggts bostäder och i framtida miljöer.

Herr talman! Med detta ställer jag mig bakom förslaget i det betänkande som ligger på bordet i dag.

Anf. 65 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! I betänkandet vi debatterar i dag behandlas inte bara frågan om planering och byggande utan även frågan vilken sorts land vi vill leva i och vilken sorts framtid vi vill lämna ifrån oss.

Låt mig vara tydlig redan från början: Vi bygger inte bara hus, herr talman – vi bygger samhällen. Det är det vi gör i civilutskottet. När vi fattar beslut om planering och byggande avgör vi inte bara var väggar och tak ska stå, utan vi avgör hur människor ska leva – hur de ska bo, hur de ska växa upp och hur de ska åldras. Det är därför detta område kräver ansvar, moral och långsiktighet.

Regeringen har dock valt en annan väg – en väg där marknaden styr och människan får stå tillbaka. Det är en väg där medborgarnas inflytande krymper och byggbolagens makt växer. Det är på det sättet man glömmer det viktigaste, herr talman: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Herr talman! Demokratin i planeringen urholkas. Planering borde stärka människor, inte marginalisera dem. Det borde handla om att skapa inflytande, inte ta ifrån människor det. Men i detta betänkande avvisas allt som skulle göra processen mer rättssäker för vanliga människor. Makten flyttar längre bort, demokratin krymper och marknaden applåderar.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet säger: Så här bygger man inte ett land. Så här skapar man inte framtidstro. Som jag sa bygger vi inte bara hus; vi bygger samhällen.

Låt oss tala om klimatet, herr talman! Det är den tysta, skrikande punkten. Klimatkrisen knackar inte längre på dörren utan sitter redan i vardagsrummet. Ändå avfärdas alla motioner som kopplar byggandet till klimatmålen, och alla krav på energieffektivitet, klimatsmart planering och fossilfri uppvärmning stryks. Det är som att titta våra barn i ögonen och säga ”Vi hann inte” eller ”Vi orkade inte” när sanningen är att regeringen valde att inte agera.

Vi i Vänsterpartiet vet vad som står på spel. När man bygger hållbart bygger man inte bara miljöer, utan man bygger samhällen som håller i generationer.

Vi ser en vardag i kris, herr talman, och regeringens blinda fläck. Rosenbad märker inte det här, men ute i verkligheten är bostadskrisen brutal. Hushåll tvingas låna pengar för att betala hyran. Barn vräks mitt i skolterminen, utsattheten växer och ojämlikheten djupnar.

Siffrorna ljuger inte. Förra året blev 824 barn hemlösa. I Sverige, ett av världens rikaste länder, stod 824 barn utan trygghet eller ett hem. Det är ett moraliskt haveri och ett politiskt svek som vi ser. Detta är ett bevis på vad som händer när man glömmer den grundläggande sanning som mitt

anförande bygger på, herr talman: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Herr talman! För Vänsterpartiet är en bostad en rättighet, inte en lyxvara eller ett investeringsobjekt. Regeringen gör narr av tanken att en bostad är en mänsklig rättighet, men låt oss tala klarspråk: Utan en trygg bostad faller allt. Utan bostad blir det ingen frihet, integration eller jämlikhet. Utan bostad finns ingen framtidsplan. Utan bostad kan människor inte flytta dit där jobben eller utbildningen finns.

Högern gör allt för att förminska frågan, för om bostaden inte är en rättighet blir ojämlikhet ett val – inte ett misslyckande. För oss är bostaden dock själva grunden i samhällsbygget. Som jag sa nyss, herr talman: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Sverige förändras i grunden och i en farlig riktning. Vi ser ett Sverige som förändras i snabb takt – ett samhälle där människor utvisas trots tio år i landet, där barn rycks från sin familj, sitt klassrum och sina vänner och där fel hudfärg eller religion gör människor mindre skyddsvärda. Det är inte ett tryggt samhälle. Det är ett kallt samhälle, och kalla samhällen byggs av kall politik.

Vi ser hur regeringen har byggt ett marknadsparadis för de rika medan vanliga människor lever i en mardröm. Låt oss titta på rotavdraget eller på bidrag för dem som redan har pengar – för de rikaste. Bara förra året var det 70 miljoner kronor som inte gick till svenska byggarbetare som förlorat sitt jobb, till krisande byggföretag som gått i konkurs eller till att bygga bostäder i Sverige. Dessa pengar gick i stället till utländska företag som renoverar svenskers semesterhus i Spanien.

Vi har sett skattesänkningar för de rika och bidrag till småhus där pengar redan finns men en total ovilja att bygga hyresrätter som vanliga människor har råd med. Det är inte så man bygger trygghet. Det är så man bygger segregation. Men vi vet sanningen, herr talman: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Herr talman! Vänsterpartiet har tydliga, progressiva och genomtänkta alternativ. Vi vill ha demokratisk planering som stärker människor, inte marknaden. Vi vill ha regional bostadsplanering där alla kommuner tar ansvar – också de rika. Vi vill ha klimatkrav i varje detaljplan, för framtiden börjar med byggandet. Vi vill ha mobilitet före parkering och städer som sätter människor före bilar. Vi vill ha statliga investeringar i bostäder som vanliga människor har råd med. Vi vill ha riktiga hem – inte marknadskoncept.

Detta är inte omöjligt, herr talman, utan det är nödvändigt. Det är inte radikalt, utan det är rimligt. Det är inte utopiskt, utan det är vägen framåt med Vänsterpartiets politik. Vi i Vänsterpartiet bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Herr talman! Jag och Vänsterpartiet säger: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen. Den meningen är hela kärnan i min kritik mot Tidöregeringens politik. Just nu bygger regeringen ett Sverige där barn vräks; 824 barn vräcktes förra året, som jag nämnde. Vanliga människor tvingas låna för att betala hyran. Klimatkrisen ignoreras i varje beslut. Segregationen ökar. Människor utvisas efter tio år i landet. Fel hudfärg eller religion kostar människor deras trygghet.

Detta är inte ett misstag, herr talman, utan det är resultatet av politiska val och politiska beslut. Låt oss vara tydliga: Högern bygger inte samhällen. De bygger marknader. De bygger otrygghet. De bygger klyftor. De bygger hat och rasism.

Sverige förtjänar bättre. Sverige förtjänar att vara ett land där bostaden är en rättighet, där klimatet prioriteras, där barn aldrig blir hemlösa, där alla kommuner – inte bara de fattiga – tar ansvar och där vi bygger trygghet, jämlikhet och framtidstro.

Vi i Vänsterpartiet vet detta: När vi bygger hyresrätter som människor har råd med bygger vi samhällen. När vi planerar för klimatet bygger vi samhällen. När vi sätter människor före marknaden bygger vi samhällen.

Det är dags att återta samhällsbygget, herr talman. Det är dags för politisk anständighet och ansvarstagande. Det är dags att bygga det Sverige som vi vet är möjligt. Vi bygger ju inte bara hus, herr talman, utan vi bygger samhällen.

Sverige kan bättre än så här. Sverige är bättre än så här, men då krävs politik som ser människor och inte marknader. Då krävs politik som bygger trygghet, inte otrygghet. Då krävs politik som bygger framtid, inte ovisshet. Framför allt, herr talman, krävs förståelse för detta: Vi bygger inte bara hus, utan vi bygger samhällen.

Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 3.

Anf. 66 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! I dag är det fyra år sedan Ryssland provocerat inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Vi har alla tagit del av fruktansvärda ögonvittnesskildringar av bombningar av bostadsområden, av massakrer och av attacker mot el- och värmeinfrastruktur. Detta är inte ett krig där två länder träter, utan det är diktaturen Ryssland som har anfällt demokratin Ukraina. Det är ett krig mot vårt sätt att leva, i frihet och demokrati. Det är ett krig mellan gott och ont.

Vi i Sverige står enade bakom Ukraina – inte bara för Ukrainas skull utan också för vår egen. Vi gör det för att vi ska kunna fortsätta att leva i frihet och demokrati och för att ukrainarna ska kunna göra detsamma. Vi står bakom Ukraina för att även så prosaiska ting som planering och byggande ska kunna fortsätta att debatteras i den här kammaren, herr talman.

Sju av tio svenskar vill bo i ett eget hus, men bara fem av tio svenskar gör det. Grovt räknat innebär det att två av tio – var femte svensk – skulle vilja bo i ett eget hus men inte kan göra det i dag. Det handlar om hårt arbetande människor som inte kan uppfylla sina boendedrömmar. Detta är en direkt konsekvens av att det inte har byggts tillräckligt många villor och radhus, men det är också en konsekvens av att regelverk, ledtider och brist på byggbar mark har gjort byggandet dyrt, komplicerat och långsamt.

Förra mandatperioden stod inte bostadspolitiken särskilt högt upp på dagordningen för den socialdemokratiska regeringen. De vanligaste pressklippen om bostadsministern handlade om att vederbörande hade avgått och ersatts av någon ny. Byggandet var fokuserat på kvantitet, inte på kvalitet eller på hur människor ville bo. Resultatet blev miljardstöd till byggherrarna och en massa mindre lägenheter som nu är svåra att hyra ut, samtidigt som det råder brist på andra typer av bostäder.

Herr talman! När Moderaterna och samarbetspartierna fick väljarnas mandat i valet 2022 lades bostadspolitiken därför om. Vi är fyra partier som är överens både om hur problemen ser ut på svensk bostadsmarknad och om hur vi kan hitta lösningar på dessa problem. Det är skillnad på det och Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet, som inte är överens om någonting annat än att de vill sitta vid makten.

Herr talman! Vilka är problemen som gör att det inte byggs mer? I huvudsak är det tre saker.

För det första: Regelbördan för att bygga nytt eller bygga om är i dag tung och kostnadsdrivande. Installatörsföretagen visade i en rapport nyligen att ungefär en tredjedel av byggkostnaden för ett enfamiljshus gick åt i avgifter, taxor och markpris redan innan grunden var gjuten.

För det andra: Ledtiderna för att bygga nytt är i dag för långa. Uppskattningar visar att det i snitt tar åtta till tio år från idé till att någon kan flytta in. Långa ledtider innebär två saker. Det innebär att kostnaderna stiger. Det är kostnader som den boende i slutändan måste betala, oavsett om det är genom högre hyra eller högre pris. Men det innebär också att väldigt många bostäder inte ens blir byggda.

För det tredje: Vi har i Sverige i dag brist på byggbar mark. Det är i sig paradoxalt. Sverige är ett av Europas mest glesbefolkade länder. Men vi har satt upp så många regelverk som gör att det blir brist på mark där man kan bygga bostäder.

Konsekvensen av dessa tre problem och av att tidigare regeringar inte gjort något för att åtgärda dem är att väldigt många hårt arbetande svenskar inte kan uppfylla sina bostadsdrömmar.

Herr talman! Tidöpartierna har därför metodiskt och konsekvent arbetat för att lösa problemen. I höstas beslutade riksdagen om ett helt nytt kapitel i plan- och bygglagen vad gäller bygglov. Det är nu enklare att bygga om och bygga till sitt hus utan att behöva söka bygglov. Regeringen har i vår aviserat propositioner kring regelförenklingar för att ändra såväl byggnader som i detaljplaner. Det ska bli lättare att konvertera exempelvis kontor till bostäder. Vi har dessutom genomfört förändringar för studentlägenheter som kommer att innebära att fler och billigare studentlägenheter kan byggas.

Herr talman! Regeringen har också lagt ett stort fokus på att minska väntetiderna hos myndigheter, bland annat Lantmäteriet. Regeringen har aviserat en proposition om effektivare och bättre kontroll under byggprocessen, något som också kommer att leda till snabbare processer.

Vi har tillsatt en utredning för att se över överklaganden, eftersom vi vet att det är en viktig orsak till att ledtiderna blir långa. Utredningen är nu presenterad och är ute på remiss.

Vi har även genomfört förändringar av strandskyddet och tillsatt en bredare översyn av hela strandskyddet. Sverige har en lång kustlinje, skärgårdar, öar och älvar, vilket gör att vi egentligen kan bygga nära vatten, men vi har i dag ett regelverk som gör det väldigt svårt. Det finns många stränder i Sverige som ska bevaras, men det finns också väldigt mycket strand som vi faktiskt kan bygga på.

Regeringen har vidare gett Boverket i uppdrag att utreda bullerregler vid bostäder, då detta blivit en begränsning särskilt i tätbebyggda områden.

Steg för steg minskar vi regelbördan, kortar ledtiderna och ökar den byggbara marken.

Herr talman! Detta är bara de första stegen i ett större reformarbete för att fler boendedrömmar ska bli verklighet. Sju av tio svenskar vill bo i ett eget hus, men bara fem av tio gör det. Regeringen har därför tillsatt en egnahemskommissionär som har i uppdrag att utreda förutsättningarna för en ny egnahemsrörelse och att åter anlägga trädgårdsstäder i Sverige.

Genom att minska regelbördan, korta ledtiderna och öka den byggbara marken möjliggör vi för fler och mer prisvärda bostäder. Men vi underlättar också genom att standardisera byggprocesser, exempelvis genom typgodkända hus, så kallade Sverigehus. Vi gör det genom att se över de offentliga kostnaderna i samband med husbyggen. Och vi gör det genom att uppmuntra kommuner att anlägga nya trädgårdsstäder. Då kan vanliga, hårt arbetande svenskar också få råd med ett eget hus. Fler svenskar kan uppfylla sina boendedrömmar. Fler barn kan få en trädgård där de kan hoppa i studsatta.

Herr talman! Under den här mandatperioden har rubrikerna varit många och handlat om reformer och regeländringar för att göra det lättare att bygga. Den enda rubrik som inte har kommit är att bostadsministern har avgått och ersatts av någon ny.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 11 (forts.) Planering och byggande (forts. CU19)

Anf. 67 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1 i betänkande CU19. Jag står naturligtvis bakom Socialdemokraternas övriga reservationer men yrkar i dag inte bifall till dessa.

Tyvärr speglar det här betänkandet något mer än bara tekniska ställningstaganden i plan- och bygglagen. Det speglar en regering, styrd av Sverigedemokraterna, som saknar driv i byggpolitiken. Redan i början av mandatperioden gjorde man klart att några blocköverskridande samtal inte skulle ske, trots att branschen bad om detta i en av de värsta byggkriserna sedan 90-talet.

Inte heller har den SD-ledda regeringen varit särskilt lyhörd för remissinstansernas yttranden. Kan någon från Tidölaget exempelvis redogöra för

hur många av de svarande remissinstanserna som var positiva till att ta bort anmälningsplikten för de så kallade attefallsåtgärderna?

I stället för att samla riksdagen för att fatta långsiktiga beslut som kan hålla över mandatperioder, vilket är extra viktigt i byggkristider, är regeringen nöjd med att kortsiktigt värna sina egna ministerposter.

Under tiden har bostadsbyggandet legat och ligger fortfarande på historiskt låga nivåer, den skyhöga arbetslösheten i byggsektorn biter sig fast och rekordmånga byggföretag har gått i konkurs. Det duger inte.

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom regelförenklingar i PBL; det har vi gjort länge. Vi har också genomfört många förändringar genom åren.

PBL är en form av samordning av alla intressen inom samhällsbyggandet. Ordning och reda ska vägas mot krav på snabba processer med minimalt krångel. Regler som inte kan motiveras ska tas bort, och processer som kan ske snabbare ska naturligtvis bedrivas utifrån det.

Vi vill framhålla att det råder total politisk enighet om att regler ska vara så enkla som möjligt. Det har dock visat sig vara lättare sagt än gjort att förenkla regelverken eftersom det samtidigt inte får leda till att bostäder och fastigheter byggs med sämre standard.

Vi noterar att Boverkets nya byggregler har öppnat upp för sovrum utan fönster, lägre takhöjder med mera och att studentlägenheter numera får byggas med sämre tillgänglighetskrav. Riskerna är också stora att byggfel byggs in i framtida attefallsåtgärder.

Ingen ska behöva bo i en regelförsämring. Ett borttagande av regler innebär inte per automatik en förenkling. Regeringens borttagande av regler har skett mer av liberala ideologiska skäl än av rent praktiska.

Här skiljer sig vår syn på dessa förenklingar. Vi menar att för att få önskad effekt av en förändring måste expertisens kunskaper få genomslag. Då går det inte att bortse från remissinstansers massiva kritik mot olika förslag, vilket har skett vid ett flertal tillfällen.

Fru talman! En av vår tids stora utmaningar är att utveckla en hållbar social bostadspolitik. Det handlar enligt vår mening i grunden om tre övergripande uppgifter: att bygga fler och hållbara bostäder, att motverka den sociala segregationen och därigenom förbättra förutsättningarna för jämlika uppväxt- och levnadsvillkor samt att göra det möjligt för ekonomiskt svaga grupper att lösa sitt bostadsbehov.

En del i detta arbete är att boende- och upplåtelseformer ska vara blandade. Det handlar inte om att tvångsflytta människor, som en del på extremhögerkanten hotar med. Det handlar om att möjliggöra för människor att kunna efterfråga det som de önskar. Därför anser vi att kommuner ska kunna förfoga över ett konkret verktyg i detta arbete: en rätt att ange upplåtelseform i detaljplan. Kommunerna har planmonopol, bostadsförsörjningsansvar och det yttersta ansvaret för att den sociala sammanhållningen lokalt fungerar. Men de saknar verktyg. Vi menar att kommuner ska kunna besluta om blandade upplåtelseformer när och där det behövs för att bryta segregation. Det handlar inte om detaljstyrning från staten. Det handlar om att ge kommunerna möjlighet att ta ansvar.

Fru talman! Sverige står inför betydande miljö- och klimatutmaningar som kräver omedelbara och effektiva åtgärder. En viktig del är att bättre nyttja våra utvunna resurser. I dag har vi i hög grad en linjär ekonomi där resurser används och sedan kastas. Genom att övergå till en mer cirkulär

ekonomi där resurser används på ett hållbart och effektivt sätt kan vi bättre möta klimatutmaningarna och uppnå våra klimatmål.

Vi behöver se över förutsättningarna för att sänka bygg- och fastighetssektorns klimatavtryck. Återbrukade produkter används inte i någon större omfattning eftersom marknaden är liten. En av de faktorer som bromsar handeln är att återbrukat byggmaterial ofta är dyrare än att köpa nytt och att det är svårt att kvalitetssäkra återbrukat material. Men flera företag och kommuner, exempelvis Nacka kommun, har tagit initiativ till att införa cirkulära arbets- och byggmetoder för att kunna återbruka hela eller delar av byggnader. Det är positivt.

Men Sverige behöver gå tydligare i den riktningen. För att öka andelen återbrukat material vill vi socialdemokrater se över möjligheterna att införa en kvotplikt och stimulanser för återvunnet material vid upphandling av nybyggnad. Att inkludera användningen av återbrukade material i byggreglerna är också ett steg vi ser som nödvändigt för att främja hållbart byggande. Därför finns det ett behov av att se över regelverket.

Trots att förändringar har gjorts för att korta processtiderna tar överklaganden fortfarande alltför lång tid. För att underlätta en hållbar samhällsutveckling anser vi att det behövs en översyn på området. En sådan görs nu, och vi får återkomma efter remissrundan. Det ska bli spännande att ta del av.

Det behövs ett tydligt fokus på att begränsa möjligheten att överklaga i vissa fall. Det kan handla om att begränsa kretsen av sakägare, begränsa möjligheten att överklaga bygglov som stämmer överens med detaljplan och begränsa möjligheten att överklaga till högre instans. Sådana begränsningar måste självklart vägas mot kraven på rättssäkerhet och enskildas rätt att invända mot beslut.

Vi vill korta ledtider, effektivisera instanskedjor och förbättra samordningen, speciellt mellan myndigheter och länsstyrelser.

Men människor ska ha rätt att få beslut prövade. Det är en grundläggande rättsstatlig princip. Snabbare processer och stark rättssäkerhet är inte motsatser. Det är ett politiskt ansvar att klara båda.

Fru talman! Det som stör mig mest i detta betänkande är att vi i sak kan tycka lika men att majoriteten konsekvent har valt kortsiktiga beslut framför att säkerställa långsiktiga spelregler som håller över tid. Det förs inte några blocköverskridande samtal under den allvarligaste byggkrisen sedan 90-talet, vilket är riktigt illa. Det är inte vi i oppositionen som har krävt dessa samtal, utan det är branschen som har krävt det.

Samtidigt i verkligheten kämpar byggföretag med både ekonomi och processer. Över 5 000 byggföretag har gått i konkurs inom byggbranschen sedan 2023, enligt Tillväxtanalys. Vi har en skyhög byggarbetslöshet, och många tusen har redan lämnat byggbranschen samtidigt som lärlingar inte får anställningar.

Planering och byggande är inte en teknisk marginalfråga, utan det är avgörande för om det ska byggas bostäder som människor har råd med, om vi ska nå klimatmålen, om segregationen ska brytas eller cementeras och om jobb ska skapas eller försvinna.

Avslutningsvis kan jag bara konstatera att det snart varit fyra förlorade år för byggandet i Sverige.

Fru talman! Jag vill återigen yrka bifall till reservation 1 i betänkande CU19.

Anf. 68 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Att äga sitt boende anser vi kristdemokrater är mer ekonomiskt och ekologiskt och det socialt bästa sättet. Vi har därför drivit på för att fler ska kunna äga sitt boende i framtiden.

Den 1 april höjs bolånetaket, och det förhöjda amorteringskravet försvinner. Vi har fokus på enklare regler, kortare handläggningstider och mer mark för byggande, särskilt för småhus, villor och egna hem. Vi anser att dagens system är för krångligt och tidskrävande, vilket hämmar bostadsproduktionen och driver upp kostnaderna.

Kristdemokraterna har drivit på för reformer som gör det enklare att bygga utan bygglov i vissa fall, till exempel större tillbyggnader, fasadändringar på en- och tvåbostadshus och åtgärder utanför detaljplan. Vi är glada att riksdagen ansåg detsamma när det gäller de nya regelverken för bygglov, som trädde i kraft den 1 december 2025. Förenklningar har skett på riktigt efter årtionden av krångel.

Kristdemokraterna vill ha friare byggande, lättare avvikelser från detaljplanen, snabbare planprocesser och färre krav på bygglov och anmälan för mindre åtgärder. Syftet är att korta ledtiderna från idé till färdigt hus.

Kristdemokraterna och regeringen har fått igenom statliga stimulanser till kommuner som planerar för fler bostäder, särskilt småhus och omvandling av lokaler till bostäder. Det är kö till dessa stimulanser just nu, och det måste vi ändå anse vara en succé.

Sammanfattningsvis vill Kristdemokraterna ha ett mer tillåtande och mindre detaljstyrt system som gör det snabbare, billigare och enklare att bygga, särskilt ägda bostäder i småhus, utan att helt slopa hänsyn till miljö, kultur eller grannar.

Tidöregeringen har genomfört fler än 60 egna initiativ och reformer plus en rad initiativ och reformer på andra departement. Samtidigt är tre propositioner på gång att beslutas. Det handlar om en effektiv och säker byggprocess, förenklade regler vid ändring av byggnad och snabbare utbyggnad av kriminalvårdsanstalter och häkten.

Om man höjer blicken ytterligare ser man att kostnaderna för att planera och bygga tyvärr har en stor del i att det inte byggs något. Kommuner begär allt oftare fler utredningar allteftersom, vilket gör att processerna drar ut på tiden och att kostnaderna ökar. Kommuner bör i princip från början veta vilka utredningar som ska till och endast i undantagsfall lägga till någon.

Kostnaderna för planarbete ökar hela tiden. Avgifterna har ökat med 120 procent de senaste 24 åren, medan konsumentprisindex har ökat med 60 procent. Det är något som gör att kommunerna höjer så mycket. Vi anser att man behöver vara transparent mot medborgarna och ange på fakturan hur man har räknat ut kostnaderna. Vi borde även ta fram en bygglovsnorm och beskriva vad den ska innehålla för att få kommunerna att hålla sig till det som de faktiskt ska tillämpa, det vill säga självkostnadspris.

Jag håller med Vänsterpartiet om en sak: Vi bygger inte bara bostäder, utan vi bygger ett samhälle. Tyvärr är vårt track record inte det bästa när det gäller att bygga ett samhälle. Vi har många utanförskapsområden i Sverige som inte borde ha byggts på det sättet. De är inte lämpliga att hanteras så som sker.

Därför säger vi kristdemokrater att boendeformerna måste ses över i utanförskapsområdena. Det kanske inte är lämpligt att bara ha hyresrätter där. De måste kanske blandas upp så att människor kan bo där, göra boendekarriär och stanna kvar när de får ett stadigt jobb och en trygg tillvaro, så att det blir tryggare i dessa områden.

Jag menar att vi har misslyckats med att göra det som Vänsterpartiet vill. Vi vill bygga samhällen, men det gör vi inte på det sätt som vi har gjort tidigare. Vi måste ha blandade upplåtelseformer från början, och i de områden där vi har hyresrätter måste vi blanda upp dem för att kunna få det tryggare.

Jag håller med Vänsterpartiet om att det är hemskt att barn vräks i Sverige. Jag har frågat i denna kammare förut: Vad är det som behövs för att Malmö, Göteborg och Stockholm, som är styrda av Vänsterpartiet, ska känna att de har ett stöd från riksdagen där vi säger "Ni måste vidta fler åtgärder för att barn inte ska vräkas i Sverige"? Jag har frågat detta i kammaren förut och önskar att jag får svar i dag.

Jag kan inte tillåta att barn vräks i Sverige i våra tre största kommuner. Dessutom ökar vräkningarna. Dessa kommuner styrs av Vänsterpartiet. Jag tycker att man borde hitta en åtgärd som gör att vi från riksdagens håll kan hjälpa till så att dessa kommuner kan ta sitt ansvar.

Jag håller med Vänsterpartiet om att Sverige har förändrats, tyvärr till det sämre. Det är därför vi måste bygga om och bygga nytt.

Socialdemokraterna säger att vi inte har något driv i frågorna. De hänvisar till att det inte sker några blocköverskridande samtal. Hände det så mycket under den förra mandatperioden inom dessa områden? Jo, jag glömde: Vi bytte bostadsminister ganska många gånger, men jag tror inte att det är rätt väg att gå.

Rätt väg att gå tror jag är att det finns partier som har en gemensam syn på det här och som vidtar de åtgärder som behövs. Jag är övertygad om att 90 procent av alla åtgärder vi har vidtagit i bostadspolitiken under denna mandatperiod inte kommer att förändras under nästa mandatperiod. Det brukar inte vara så.

Socialdemokraterna var inne på att Boverkets nya, modernare byggregler är ett problem. Processen startades när Socialdemokraterna satt i regering. Då var man överens om att det var en bra idé att hitta nya former för att bygga billigare bostäder och bygga effektivare. Jag tror att det är rätt väg att gå.

Sedan har Socialdemokraterna alldeles rätt i att det är många remissinstanser som har varit tveksamma och kritiska, men jag tror att vi om fem eller tio år kommer att se att det var rätt väg att gå, även om Socialdemokraterna inte vågar stå upp för det som de faktiskt påbörjat. Jag tycker att man måste göra det. Rakryggad i politiken innebär att man står för det man har påbörjat även när det är avslutat.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 69 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Larry Söder säger att vi inledde förenklingarna av de byggregler som Boverket har tagit fram, och det är rätt och riktigt. Min poäng är att vi ska lyssna också på den expertis som svarar om de

utredningar som tas fram. Det kanske finns delar, exempelvis fönsterlösa sovrum, som inte är den smartaste idén.

Det är bra om man lyssnar på vad expertisen säger. Det är därför vi har remissrundor – för att ta till oss den erfarenhet som kommer från branschen, från expertorganisationer och från myndigheter som påpekar och säger: Där tänkte ni kanske inte helt rätt – gör om och gör rätt!

Jag ställde en fråga i mitt anförande till Tidölagets representanter: Hur många av remissinstanserna var positiva till att ta bort anmälningsplikten för attefallsåtgärderna?

Jag bad er att läsa det remissyttrandet och de inkomna synpunkterna, för de uttrycker ett ganska massivt motstånd mot detta och beskriver problematiken med det. Ingen av oss här vill ju egentligen bygga sämre bostäder eller fastigheter, utan vi måste ta till oss det och lyssna på det.

Jag ställer frågan till Larry Söder: Hur många var positiva till det här egentligen?

Anf. 70 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Remissrundor har man ju för att ta in synpunkter, och jag är övertygad om att Boverket också har tagit till sig en del av synpunkterna. Sedan gör man inte alltid precis som remissinstanserna eller de som har synpunkter önskar.

Det är likadant när det gäller attefallshusen. Man ska kunna lämna sina synpunkter, men regering och riksdag fattar de beslut som de finner är lämpliga i den situationen.

När det gäller attefallshusen har vår uppfattning hela tiden varit att det skulle vara enbart anmälningsplikt. Det som förändrades var att kommunerna hanterade det som bygglov. Då måste faktiskt politiken reagera. Ska vi ha det som bygglov, så att det kostar jättemycket pengar att sätta upp ett attefallshus, eller ska det bara vara anmälningsplikt? Då säger juristerna: Nej, ni kan inte ha det ena eller det andra. Ni måste i så fall ha bygglov eller ingen anmälningsplikt. Det är det vi väljer.

Anf. 71 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Larry Söder!

Problemet när man inte lyssnar på remissinstanserna och den problematik som de lyfter upp är inte huruvida det kostar 15 000 kronor för en anmälningsplikt eller inte, utan det är konsekvenserna som blir för den enskilde fastighetsägaren om man bygger fel.

Alla byggregler gäller ju fortfarande, även om man inte har anmälningsplikten. Riskerna är att man i stället får riva sitt hus, flytta sitt hus eller bygga om sitt hus. Det kommer att bli betydligt mycket dyrare än kostnaden för anmälningsplikten.

Jag ställer frågan så här: Att riskera att man ställer hus för nära så att brandrisken ökar, är det en bättre sak att göra än att se över själva avgiftssystemet? Jag kan tycka att vi borde se över avgiftssystemet och hur mycket man behöver lämna in när man gör en anmälningsplikt. Vi kan kanske ha en anmälningsplikt light, för det är viktigt att man vet att man gör rätt från början. Det är ju dumt att göra om saker och ting i efterhand, särskilt när man riskerar både hälsa och liv i sammanhanget.

Jag tänker att ni kunde ha haft lite mer förståelse för de synpunkter som 46 av 61 remissinstanser lämnade in. Jag räknade hur många som var helt positiva till det här. Dem kan jag räkna på ena handen utan att fälla upp ett finger. Däremot fanns det sex instanser som ändå såg positiva saker i det. Det var alltså inte någon överväldigande positiv inställning till det här förslaget.

Om vi pratar om remissinstanserna som expertis, borde vi då inte lyssna på dem och ta till oss den kritiken? Det gäller inte bara det här fallet, utan redan när man införde attefallshusen lyssnade man inte på kritiken. Det är faktiskt orsaken till att vi får göra omtag i attefallshusfrågan i dag.

Anf. 72 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att jag och Leif Nysmed har helt olika ingångar i detta. Jag lägger gärna ansvaret på den fastighetsägare som gör åtgärden, och det åligger den att se till att följa reglerna. Leif Nysmed vill att en tjänsteman från kommunen ska tala om för honom hur han ska göra. Jag tycker inte att det är nödvändigt. Jag tycker att vi kan lägga det ansvaret på fastighetsägaren. Det är upp till honom eller henne att se över de regler som finns.

Jag tycker att vi har för mycket regelkrångel som stoppar de enskilda fastighetsägare som vill använda sin tomt på annat sätt än kommunen anser.

När attefallshusen infördes var det en anmälan som skulle göras. Det var inte så att kommunen skulle kontrollera det, utan man skulle bara lämna in en anmälan som enskild. Men det var inte så kommunerna ville hantera det, utan de ville göra det som ett vanligt bygglov med den kostnaden efteråt. Vad hände? Jo, antalet attefallshus som byggdes då minskade radikalt jämfört med i början.

Vi vill ha fler attefallshus. Dessutom vill vi ha större tillbyggnader. Det är den enskilde som ska stå för ansvaret. Vi tycker att om fastighetsägarna tar på sig det ska de kunna göra det. Men Leif Nysmed tycker att det är mer intressant att tjänstemän på kommunerna har något att göra, vilket jag inte tycker är intressant.

Anf. 73 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Det finns två sorters politiker. Den ena sorten pekar på problem och säger: Vi utreder. Vi ser över. Arbete pågår. Det är någon annans fel. Den andra sorten tar ansvar och genomför förändring. I september har ni som lyssnar en chans att tycka till om vilken kategori som den här regeringen tillhör.

Fru talman! Det finns en sak som förenar alla svenska familjer: behovet av ett hem, av tak över huvudet. Ändå befinner vi oss i den djupaste byggkrisen på decennier.

Som exempel påbörjades 2021 omkring 67 000 bostäder i Sverige. Två år senare var det drygt 30 000. Det är ett ras på 50 procent.

Samtidigt har vi en situation där väldigt många unga inte kan flytta hemifrån och där väldigt många människor, i synnerhet i storstäder, får betala ockerhyror på den svarta marknaden. Och vi har en regering som i stället för att genomföra reformer pratar om huruvida det ska vara avgiftsfritt eller inte att anmäla attefallshus.

Larry Söder! Det kostar – jag kollade det – ungefär 1–1,5 miljoner kronor att bygga ett attefallshus i dag. Många kommuner tar lika stor avgift oavsett om det är anmälan eller bygglov. Att under en hel mandatperiod få debatten att handla om en sådan fråga är under all kritik.

Vi vet att vi enligt Boverkets egna bedömningar behöver bygga 60 000–70 000 bostäder per år för att komma i kapp det ackumulerade underskott som diverse regeringar är skyldiga till. Men vi är inte där. Vi bygger ungefär hälften. Det är verkligheten bakom dagens betänkande.

Centerpartiet lägger fram förslag om förenklade planprocesser, tydligare tidsgränser, snabbare bygglov, stärkt äganderätt, underlättande av strandnära byggande och modernare regler för återbruk och klimatsmart byggande. Vad svarar regeringen? Avslag med hänvisning till att arbete pågår.

Fru talman! Sverige kan inte byggas med hänvisningar.

Bygg- och fastighetssektorn står för omkring 10 procent av Sveriges bnp. Över 300 000 människor arbetar direkt i sektorn. Byggsektorn är med andra ord en viktig tillväxtmotor, men den hackar rejält. När bostadsbyggandet rasar påverkar det inte bara bostadssökandet. Det påverkar små byggföretag, underleverantörer, arkitekter, transportsektorn, hantverkare och kommunernas skatteintäkter. Tusentals varsel har lagts de senaste två åren, och vad gör regeringen? De sitter still. De talar om konjunkturen som om politiken saknar betydelse. Men regelverk påverkar investeringar. Handläggningstider påverkar investeringar. Rättssäkerhet och förutsägbarhet påverkar investeringar. När det tar fem, sju eller ibland tio år att få igenom en detaljplan vågar färre investera. Det är politikens ansvar.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om Sverigedemokraterna. Det är ett parti som ofta säger sig stå på landsbygdens sida. Man talar varmt om småföretagare, man talar om lokalt självbestämmande och man talar om att hela Sverige ska leva. Jag ser att min sverigedemokratiska kollega nickar. Men när konkreta förslag ligger på bordet för att göra det enklare att bygga i strandnära lägen, ge kommuner större flexibilitet, förkorta planprocesser och underlätta investeringar utanför storstäderna röstar Sverigedemokraterna nej.

Detta är en märklig syn på landsbygdspolitik. I pressmeddelanden och på presskonferenser är man en rebell, men i voteringar är man regeringens mest lojala stödparti.

Fru talman! Landsbygden behöver inte fler tal om stolthet. Den behöver reformer som gör det möjligt att bygga och investera. När det gäller detta har Sverigedemokraterna valt maktens bekvämlighet framför förändring.

Bostadspolitikerna är i mångt och mycket också en frihetsfråga. Det handlar om friheten att bygga sitt hus, friheten att utveckla sin mark och friheten att starta ett projekt utan att drunkna i byråkrati. I dag upplever många att systemet är emot dem. Det är otydliga besked och långa handläggningstider, och överklagandeprocesser som kan pågå i årtal driver upp kostnaderna. Exemplet på tillfällen när detta har skett är oändligt många.

Varje extra år i planprocess innebär ökade finansieringskostnader, osäkerheter och risker. Det gör att projekt inte blir av, och vad händer när

projekt inte blir av? Jo, då byggs inga bostäder. När bostäder inte byggs stängs unga ute från bostadsmarknaden. Det är den logiska kedjan.

Fru talman! Byggsektorn står också för en betydande del av Sveriges klimatutsläpp. Klimatsmart byggande kräver handling och inte bara ord. Om vi menar allvar med klimatmålen måste vi underlätta återbruk av byggmaterial, modernisera byggreglerna så att innovation inte bromsas och göra det enklare att bygga energieffektivt.

Centerpartiet har lagt fram många förslag i den riktningen. Vad gör regeringen? Jo, den svarar: Utredning pågår. Det är skillnad mellan att hålla presskonferenser om klimatet och att faktiskt ändra regelverket så att det blir enklare att bygga hållbart.

Regeringen talar ofta om arbetslinjen. Detta är någonting som ligger oss centerpartister varmt om hjärtat, men arbetslinjen börjar med investeringar. När bostadsbyggandet halveras påverkar det tillväxten. När investeringarna faller påverkar det sysselsättningen. Över en halv miljon människor står utanför arbetsmarknaden i dag. Det är långt fler än när den här regeringen, som slår sig för bröstet, tillträdde.

När osäkerheten ökar påverkar det framtidstron. Det är inte konjunkturen som ensam skapar detta, utan det är också en regering som saknar reformtempo. Den här regeringens passivitet kostar Sverige enorma summor pengar varje år.

Låt oss prata klarspråk. Sverige behöver reformer – inte förvaltning. Vad Centerpartiet har föreslagit är att införa tydliga tidsgränser i planprocessen, förenkla bygglov för mindre projekt, ge kommunerna större flexibilitet, stärka äganderätten och göra det enklare att bygga klimatsmart. Vi vill se till att hela landet kan växa – inte bara storstäderna.

Detta är inte radikala idéer. Det är rimliga reformer i en byggkris. I stället för reformer får vi dock avslag, eller i bästa fall svaret att utredning pågår. I stället för handlingskraft får vi hänvisningar. Det är inte så Sverige ska skötas.

Fru talman! Sverige befinner sig i en byggkris. Bostadsbyggandet har halverats, och tiotusentals bostäder som behövs byggs inte. Hundratusentals människor påverkas indirekt. Det är fakta. Det är läget. Och i det läget väljer regeringen att säga: Vi återkommer.

Centerpartiet accepterar inte denna passivitet. Vi kommer att fortsätta driva på för reformer som gör det enklare att bygga, enklare att investera och enklare att leva i hela landet. Vi anser att Sverige ska byggas framåt, inte administreras stillastående.

Nu har jag sagt en massa ord. Jag kan avsluta med att säga att Centerpartiet naturligtvis står bakom alla sina yrkanden i det här betänkandet, men för tids vinning nöjer vi oss med att yrka bifall till reservation 28.

Anf. 74 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Klimatförändringarna är vår tids stora ödesfråga. Konsekvenserna är redan här, och de kommer att bli mycket värre om vi inte gör någonting omedelbart. Det är ökad nederbörd, mer långvariga värmeböljor som gör städer och lägenheter svåra att vistas i, stigande havsnivåer, skördar som slår fel och skogar som brinner. Det blir allt tydligare att vi måste agera – nu! Vi kan inte förhandla med klimatet, för det förändras ändå.

Politiken måste stärka arbetet både med att minska växthusgasutsläppen och med att kontinuerligt anpassa till det förändrade klimatet.

Byggsektorn står för en femtedel av klimatutsläppen och dessutom mycket konsumtionsutsläpp från importerade varor. Det finns tekniker för att minska klimatutsläppen redan i dag. Det finns olika pilotprojekt som visar vägen och som visar att det inte behöver kosta mer. Politiken behöver stappa upp med långsiktiga spelregler och incitament så att branschen verkligen kan ställa om.

De bostäder och byggnader som finns ska vi ta hand om och renovera – inte riva. Kulturvärden ska värnas, och det behöver byggas om efter behov och med kvalitet. Tomma kontor behöver byggas om till bostäder, men man ska inte stänga människor ute. Vi behöver göra det med kvalitet. Även om man sitter i rullstol ska man ha tillgång till bostäder. Vi behöver nyttja det bostadsbestånd vi har, men det måste välkomna alla människor.

När nya hus byggs ska det vara i material som människor mår bra av och som har låga klimatutsläpp. Det ska vara trähus som doftar hemma och återbrukat byggmaterial som ger nya hus en historia och låga klimatutsläpp.

Energieffektivisering behövs av de bostäder och byggnader som redan finns. Det behövs både för att få ned elräkningen och för att minska klimatutsläppen. Det finns dock verkligen en skatteorättvisa vad gäller energieffektivisering. Man kan använda rotavdraget till energieffektivisering. Det går till villor, och man kan också använda det till vissa delar i bostadsrätter, men inte till hyresrätter. Det här tycker vi att man behöver se över. Det behövs statligt stöd oavsett vilken bostadsform man bor i.

Vi har i vår budget, som vi har debatterat tidigare, ett ordentligt stöd till energieffektivisering i flerbostadshus oavsett vilken typ av hus man bor i.

Klimatomställningen ska vara rättvis och inkluderande, och den ska inte gå ut över folks hyror och boendekostnader. Mycket är orättvist när det gäller ekonomin i bostadspolitik. Låt oss se på bolånetaket som ska höjas den 1 april och amorteringskraven som ska sänkas. Det kommer att innebära att bostadspriserna ökar, vilket gynnar dem som redan har en bostad medan det blir ännu svårare för dem som ska ta sig in på bostadsmarknaden. Här hade det varit bättre att rikta in sig på förstagångsköpare.

Fru talman! En utredning har tittat på startlån för förstagångsköpare. Det förslaget är inte perfekt i alla sina former, och man behöver arbeta vidare på förslaget. Ett bra startlån för förstagångsköpare kombinerat med bospår hade varit en mycket bättre åtgärd, det vill säga att rikta sig mot dem som allra mest behöver komma in på bostadsmarknaden och få äga sitt boende.

Regeringen tog bort investeringsstödet för hyresrätter när man tillträdde, precis i lågkonjunktur och när det verkligen behövdes. Flera insatser har gjorts som gör att fattigdomen har ökat i Sverige. Vi har debatterat bostadsbidraget många gånger. De svar jag får från Tidöregeringen är hela tiden plåsterlösningar. Det måste ske en reform på riktigt, så att det faktiskt blir en förbättring. Bidraget måste följa med de ökade kostnaderna. För ett ägt boende finns ett ränteavdrag. Om räntan stiger ökar avdraget, men när kostnaderna ökar för en hyresrätt ökar inte bostadsbidraget. Då måste

politiken komma in och besluta aktivt. Det är en strukturell orättvisa inbyggd i systemet. Så anser vi i Miljöpartiet att det inte kan vara.

I valrörelsen har det nu dykt upp förslag om att slopa reavinstskatten. Det skulle vara en kostsam reform, och den skulle rikta sig till människor som inte har så mycket lån på sina hus och villor längre. De har egentligen inte störst behov av pengarna. Här tycker vi att man ska titta på att bygga seniorboenden av bra kvalitet med gemensamhetsytor. Då skulle det vara möjligt för äldre som bor i villor att få tillgång till äldreboenden av god kvalitet som de kan flytta till innan de har blivit riktigt gamla. Där kan de leva från 65–70-årsåldern. Det fanns ett investeringsstöd, men det försvann för inte så länge sedan. Och det är bara att beklaga att det också togs bort. Det behövs mer rättvisa i bostadspolitiken när det gäller ekonomin.

Jag lämnar dessa frågor och går in på ett annat ämne som inte har varit uppe i dag, nämligen behovet av natur, parker och skogsdungar i våra städer och tätorter. Varje människa ska kunna se träd utanför sitt fönster. Alla ska ha nära till natur eller en park där barnen kan leka och dit äldre har ork att gå för att vila under trädkronorna och umgås. Människor kan mötas. Vattnet vid våra stränder ska vara badbart också efter ett skyfall.

Träd och natur ger just svalka så att lägenheter inte ska bli för varma och så att det går att röra sig ute på gatorna också när det är värmebölja. Den urbana naturen behöver skyddas och restaureras, det vill säga återskapas.

De våtmarker som en gång fanns, som skyddar såväl mot torka som mot översvämningar, måste återskapas. Vi behöver också nyskapa natur och parker. Det finns regnparker – skyfallsparker – där man kan kombinera en vacker landskapsarkitektur med att ta hand om regnvatten vid skyfall.

I början av mitt anförande tog jag upp att klimatförändringarna redan är här, med översvämningar och värmeböljor. Åtgärder behöver vidtas nu. Boverket har haft dialogrundor och har lagt fram olika förslag på gränsvärden för klimat för nya byggnader för att uppfylla EU:s lagstiftning.

Fru talman! Förslagen har olika ambitionsnivåer, och här är det viktigt att välja det mest ambitiösa alternativet som verkligen driver på en klimatomställning. Vi vet att tekniken finns redan i dag, och det är just den politiska viljan som behöver komma till.

I juni kommer Boverket att lägga fram sitt förslag till regeringen. Nu på fredag ska Naturvårdsverket lämna över sitt förslag till nationell plan för naturrestaurering, det vill säga hur man ska återskapa svensk natur. Den urbana naturen ingår i planen, och det är en stor möjlighet att på riktigt satsa på mer träd och natur i våra städer och tätorter. Men de underlag jag har sett är tyvärr tama.

Myndigheten har gjort ett bra arbete, men den har varit bakbunden. Tidöregeringen skrev i uppdraget till myndigheterna att ribban ska läggas så lågt som möjligt, det vill säga att förslaget till plan inte ska gå över miniminivån i EU-förordningen. Den flexibilitet som finns i förordningen ska nyttjas till fullo där det är möjligt.

Jag uppmanar Tidöregeringen att ta båda tillfällena i akt och verkligen göra skillnad för människor, för alla barn och äldre som drabbas allra värst av klimatförändringarna, för djur och natur. Inför gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan, som på riktigt driver på omställningen i byggsektorn – de som är i linje med Parisavtalet. Välj inte en papperstiger.

Tidöregeringen har inte imponerat när det gäller klimatet den här mandatperioden. Vi hörde senast i dag att ministern har övergett klimatmålet för transportsektorn. Det var i och för sig väntat att vi skulle hamna där med den politik som har förts – tyvärr.

Tidöregeringen har inte heller imponerat när det gäller att skydda natur eller att göra bostadspolitiken mer rättvis och inkluderande.

Men jag vill ändå vädja, när restaureringsplanen läggs fram, om att ta chansen att göra ordentliga insatser och vidta åtgärder för naturen i våra städer och tätorter. Vi i Miljöpartiet kommer att göra vad vi kan för att höja klimatkraven, skydda naturen och sänka trösklarna till bostadsmarknaden.

Jag yrkar bifall till reservation 24 under punkt 16.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 februari.)

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2025/26:125 Nya regler om aktier på MTF-plattformar

2025/26:127 Slopat krav på introduktionsutbildning för övningskörning

2025/26:131 Sysselsättning och boende på landsbygden

2025/26:133 Stärkt säkerhet vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

2025/26:134 ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet och ILO:s konvention om en säker och hälsosam arbetsmiljö

2025/26:135 Förbättrat genomförande av UTP-direktivets förbud mot sena annulleringar

2025/26:136 Kvalificering till socialförsäkringen

2025/26:138 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

2025/26:142 Ett starkare skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

2025/26:146 Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och doktorander samt åtgärder för att motverka missbruk av uppehållstillstånd för studier

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 februari

2025/26:351 Regeringens proposition med anledning av Miljömålsberedningens betänkande

av *Jytte Guteland* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:352 Regeringens krisberedskap för snabbare uppvärmning

av *Jytte Guteland* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:353 Skärpta sanktioner vid fall av diskriminering

av *Adrian Magnusson* (S)

till jämställdhetsminister Nina Larsson (L)

2025/26:354 Kompetensförsörjningen av företagsläkare

av *Adrian Magnusson* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:355 Regeringens uppdrag till Transportstyrelsen gällande färdtjänsten

av *Adrian Magnusson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

Prot. 2025/26:77

24 februari

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 februari

2025/26:529 Svenskar på ockuperat område

av *Jacob Risberg* (MP)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:530 House of Sweden i Taipei

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:531 Ryskt ägande i Sverige

av *Peter Hultqvist* (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:532 Åtgärder mot negativa attityder mot hbtqi-personer

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till jämställdhetsminister Nina Larsson (L)

2025/26:533 Åtgärder för att säkerställa att personlig assistans fortsätter att vara en frihetsreform

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 23 februari

2025/26:508 Snöröjning på E22

av *Marianne Fundahn* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:516 Svenska diplomatkopplingar till Jeffrey Epstein

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

Prot. 2025/26:77
24 februari

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.47.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 1,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 28 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.54 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Uppmärksammande av fyraårsdagen av Rysslands	
fullskaliga invasion av Ukraina	1
Anf. 1 TALMANNEN.....	1
§ 2 Justering av protokoll.....	3
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	3
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	3
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	4
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	4
§ 7 Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och	
Kronofogdemyndigheten	4
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU10	4
Anf. 2 BLÅVITT ELOFSSON (S).....	4
Anf. 3 MARIE NICHOLSON (M).....	5
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	6
§ 8 Kontroller av kontanta medel vid den inre gränsen	6
Skatteutskottets betänkande 2025/26:SkU19	6
Anf. 4 PATRIK BJÖRCK (S)	6
Anf. 5 BO BROMAN (SD)	8
Anf. 6 MARIE NICHOLSON (M).....	9
Anf. 7 PATRIK BJÖRCK (S) replik	11
Anf. 8 MARIE NICHOLSON (M) replik.....	11
Anf. 9 PATRIK BJÖRCK (S) replik	12
Anf. 10 MARIE NICHOLSON (M) replik.....	12
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	12
§ 9 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar	13
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU11	13
Anf. 11 JESSICA RODÉN (S).....	13
Anf. 12 DANIEL PERSSON (SD).....	14
Anf. 13 ANDERS ÅDAHL (C).....	15
Anf. 14 CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	17
Anf. 15 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	18
Anf. 16 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	20
Anf. 17 JAKOB OLOFSGÅRD (L)	21
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	23
§ 10 Anpassning av svensk rätt till EU:s nya förordning om	
skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och	
livsmedel samt livsmedelspolitik.....	23
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU17	23
Anf. 18 MARTIN KINNUNEN (SD)	23
Anf. 19 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	25
Anf. 20 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	25
Anf. 21 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	26
Anf. 22 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	26
Anf. 23 TREDJE VICE TALMANNEN	27
Anf. 24 EMMA NOHRÉN (MP)	27
Anf. 25 JOANNA LEWERENTZ (M).....	29
Anf. 26 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	31

Anf. 27	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	32
Anf. 28	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	32
Anf. 29	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	32
Anf. 30	EMMA NOHRÉN (MP) replik	33
Anf. 31	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	33
Anf. 32	EMMA NOHRÉN (MP) replik	33
Anf. 33	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	34
Anf. 34	SOFIA SKÖNNBRINK (S)	34
Anf. 35	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	35
Anf. 36	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	36
Anf. 37	JOANNA LEWERENTZ (M) replik	36
Anf. 38	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	37
Anf. 39	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	38
Anf. 40	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	38
Anf. 41	MARTIN KINNUNEN (SD) replik	39
Anf. 42	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	39
Anf. 43	MAGNUS OSCARSSON (KD).....	40
Anf. 44	FÖRSTE VICE TALMANNEN	41
Anf. 45	KAJSA FREDHOLM (V) replik	42
Anf. 46	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	42
Anf. 47	KAJSA FREDHOLM (V) replik	42
Anf. 48	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	43
Anf. 49	EMMA NOHRÉN (MP) replik	43
Anf. 50	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	44
Anf. 51	EMMA NOHRÉN (MP) replik	44
Anf. 52	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	45
Anf. 53	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	45
Anf. 54	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	46
Anf. 55	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	46
Anf. 56	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	47
Anf. 57	KAJSA FREDHOLM (V).....	47
Anf. 58	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	48
Anf. 59	KAJSA FREDHOLM (V) replik	48
Anf. 60	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik	49
Anf. 61	KAJSA FREDHOLM (V) replik	49
Anf. 62	ELIN NILSSON (L).....	49
Anf. 63	HELENA LINDAHL (C).....	51
	(Beslut skulle fattas den 25 februari.)	53
§ 11	Planering och byggande	53
	Civilutskottets betänkande 2025/26:CU19.....	53
Anf. 64	ROGER HEDLUND (SD)	53
Anf. 65	MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	55
Anf. 66	DAVID JOSEFSSON (M)	57
	(forts.).....	59
Ajournering.....		59
Återupptaget sammanträde.....		59
§ 11 (forts.)	Planering och byggande (forts. CU19).....	59
Anf. 67	LEIF NYSMED (S)	59
Anf. 68	LARRY SÖDER (KD).....	62
Anf. 69	LEIF NYSMED (S) replik	63

Anf. 70 LARRY SÖDER (KD) replik.....	64	Prot. 2025/26:77
Anf. 71 LEIF NYSMED (S) replik.....	64	24 februari
Anf. 72 LARRY SÖDER (KD) replik.....	65	<hr/>
Anf. 73 ALIREZA AKHONDI (C).....	65	
Anf. 74 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	67	
(Beslut skulle fattas den 25 februari.).....	70	
§ 12 Bordläggning.....	70	
§ 13 Anmälan om interpellationer.....	70	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	71	
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	71	
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.47.....	72	